

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**Κατευθύνσεις σχεδιασμού Μάρκετινγκ
για την Επαγγελματική Εκπαίδευση
και οι απόψεις των εκπαιδευτικών**

του

ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Αριθμός Μητρώου: 3012017

Επιβλέπων Καθηγητής

Κοκκίνης Γεώργιος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στη διοίκηση & οργάνωση εκπαιδευτικών μονάδων

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2018

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία καλύπτεται στο σύνολό της νομικά από δημόσια άδεια πνευματικών δικαιωμάτων Creative Commons: Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή

Μπορείτε να:

- **Μοιραστείτε:** αντιγράψετε και αναδιανέμετε το παρόν υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- **Προσαρμόστε:** αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο παρόν υλικό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

- **Αναφορά Δημιουργού:** Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- **Μη Εμπορική Χρήση:** Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- **Παρόμοια Διανομή:** Αν αναμείξτε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο παρόν υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια Creative Commons όπως και το πρωτότυπο.

Αναλυτικές πληροφορίες νομικού κώδικα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά δικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Θεσσαλονίκη, 23-11-2018

Ο Δηλών: Χρήστος Παπανδρέου

Περίληψη

Ο δημόσιος λόγος για θέματα παιδείας, αναφέρεται συνήθως στο Γενικό Λύκειο και στις εξετάσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Η επαγγελματική εκπαίδευση, τίθεται στο περιθώριο και προσελκύει μαθητές που δεν «παίρνουν τα γράμματα» ή προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα.

Η εργασία αναφέρεται στην υιοθέτηση των αρχών του μάρκετινγκ υπηρεσιών και του κοινωνικού μάρκετινγκ, ως εργαλείων που μπορούν να αυξήσουν την ελκυστικότητα και να προσθέσουν αξία στο εκπαιδευτικό προϊόν των σχολείων της τυπικής δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (των ΕΠΑΛ).

Αποτελείται από:

Την εισαγωγή, όπου αναφέρεται το αντικείμενο, εξηγείται ο σκοπός και η δόμηση της εργασίας

Το 1^ο κεφάλαιο, όπου παρουσιάζονται σε συντομία οι εθνικές πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση από το 1977 όπου εντάσσεται στην τυπική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και οι Ευρωπαϊκές πολιτικές από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992 ως σήμερα, εξετάζοντας με ποιες προσαρμογές ενσωματώνονται στην Ελληνική πραγματικότητα.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στη σημερινή δομή των ΕΠΑΛ και τούς στόχους προσαρμογής της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.

Το 2^ο κεφάλαιο, όπου μέσω θεωρητικής ανάλυσης βασισμένης σε ανασκόπηση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, στο νομοθετημένο πλαίσιο λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, και στηριζόμενη σε δευτερογενή δεδομένα και συμπεράσματα ερευνών κυρίως των ελληνικών και ευρωπαϊκών θεσμών:

- Ερευνάται το εξωτερικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ, οι κοινωνικές στάσεις και τα στερεότυπα για την επαγγελματική εκπαίδευση, το οικονομικό υπόβαθρο, η πρόσβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, η αντιστοίχιση του πλαισίου προσόντων που ζητούν οι εργοδότες με το πρόγραμμα σπουδών και τις ειδικότητες των ΕΠΑΛ, οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχουν οι ανταγωνιστικές προς το ΕΠΑΛ δομές εκπαίδευσης.
- Ερευνάται το εσωτερικό περιβάλλον των ΕΠΑΛ, εντοπίζονται τα πεδία παθογένειας, προσδιορίζεται η τμηματοποίηση του μαθητικού δυναμικού που επιλέγει τη φοίτηση στο ΕΠΑΛ, οι προσδοκίες του, οι σχολικές του επιδόσεις και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του, αναφέρεται η εσωτερική λειτουργία, το σχολικό κλίμα και οι υποδομές του.

Το 3^ο κεφάλαιο, όπου με στόχο να εξαχθούν συμπεράσματα για τις παραμέτρους που επηρεάζουν την κοινωνική εικόνα του ΕΠΑΛ προκειμένου να αξιοποιηθούν στην εφαρμογή σχεδίου Μάρκετινγκ, ερευνώνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών στα δύο ΕΠΑΛ του Νομού Καστοριάς με 67 εκπαιδευτικούς.

Διατυπώνονται υποθέσεις για τις αιτίες απαξίωσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης από την Ελληνική κοινωνία, για τα χαρακτηριστικά, τις στοχεύσεις και τις δυνατότητες του μαθητικού δυναμικού που την επιλέγει, τις ευκαιρίες συνέχισης σπουδών που προσφέρει το ΕΠΑΛ, τις συνθήκες της αγοράς εργασίας που υποδέχεται τους αποφοίτους, τις αναγκαίες βελτιώσεις που θα αυξήσουν την ελκυστικότητα του σχολείου και, το μήνυμα που θα απευθύνει προς το μαθητικό κοινό που θέλει να προσεγγίσει αλλά και προς την ευρύτερη κοινωνία.

Τίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα και σχεδιάζεται ερωτηματολόγιο ποιοτικής έρευνας. Ακολουθεί η συλλογή και ανάλυση των δεδομένων, η παρουσίαση και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων.

Το **4^ο κεφάλαιο**, όπου γίνεται αναφορά στο μίγμα μάρκετινγκ των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, τα εργαλεία του και , τη συμβολή του στη βελτίωση του εκπαιδευτικού προϊόντος και την αντιστοίχισή του με τις ανάγκες των χρηστών του. Στη συνέχεια καταρτίζεται το σχέδιο μάρκετινγκ για τα ΕΠΑΛ:

- διερευνάται το εσωτερικό – εξωτερικό περιβάλλον του σχολείου
- η διαφοροποίηση της παρεχόμενης εκπαιδευτικής υπηρεσίας του ΕΠΑΛ
- τα πλεονεκτήματα-μειονεκτήματά του, σε σχέση με τους παρόχους εναλλακτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών
- η τμηματοποίηση του μαθητικού δυναμικού και οι αντίστοιχες στοχεύσεις
- διατυπώνεται η στρατηγική και τα μηνύματα προώθησης των εκπαιδευτικών υπηρεσιών του ΕΠΑΛ.

Λέξεις κλειδιά: μάρκετινγκ υπηρεσιών, κοινωνικό μάρκετινγκ, social marketing, μάρκετινγκ στην εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, ΕΠΑΛ, vocational and technical education

Abstract

The public discourse on education issues is usually reported in the General Lyceum and the admission examinations at the university. Vocational education is put

on the brink and attracts pupils who do not "get the letters" or come from low socio-economic layers.

The work refers to adopting the principles of service marketing and social marketing as tools that can increase attractiveness and add value to the educational product of formal secondary Vocational Education (EPAL) schools.

Consists of:

The introduction, where the subject is mentioned, explains the purpose and structure of the work

The first chapter, which briefly presents national policies on Vocational Education since 1977 as part of formal Secondary Education and European policies under the Maastricht Treaty in 1992, examines what adaptations are incorporated into Greek reality.

It then refers to the current structure of EPALs and the objectives of adapting Vocational Education to the needs of society and the economy.

The 2nd chapter, where through a theoretical analysis based on a review of the academic literature, in the regulated framework of the operation of vocational education and based on secondary data and conclusions of researches mainly of the Greek and European institutions:

- The EPAL's external environment is investigated, the social attitudes and stereotypes about vocational training, the economic background, the access of graduates to the labor market, the matching of the qualifications framework requested by the employers with the program of studies and the specializations of the EPAL, the educational services provided by training structures competing with the EPAL.
- The internal environment of the EPAL is investigated, the pathogen fields are identified, the segmentation of the student's choice of the EPAL, its expectations, its school performance and its demographic characteristics is determined, the internal function, the school climate and the infrastructure.

The third chapter, which aims to draw conclusions on the parameters that influence the social image of EPAL in order to utilize the Marketing Plan, explores the views of teachers in the two EPALs of the Prefecture of Kastoria with 67 teachers. There are assumptions about the reasons for the devaluation of Vocational Education by the Greek society, about the characteristics, the aims and the potential of the student potential that it chooses, the opportunities for continuing studies offered by the EPAL, the conditions of the labor market welcoming the graduates, the necessary improvements that will increase the attractiveness of the school and the message to the student audience that wants to reach out and to the wider society.

The research questions are asked and a qualitative research questionnaire is planned. It follows the collection and analysis of data, the presentation and the commenting of the results.

The 4th chapter, which refers to the marketing mix of the educational services, its tools and its contribution to the improvement of the educational product and its correspondence with the needs of its users.

Then the marketing plan for EPALs is being prepared:

- the inner - external environment of the school is examined
- the diversification of the EPAL training service provided
- its advantages and disadvantages compared to providers of alternative educational services
- the segmentation of the student potential and the corresponding targets
- the strategy and the messages for the promotion of the EPAL educational services are formulated.

Πίνακας περιεχομένων :

Περίληψη.....	3
Abstract.....	5
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1 ^ο Παρουσίαση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.....	11

1.1	Ιστορική εξέλιξη της Επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	11
1.2	Μεταρρύθμιση Ράλλη 1977 (ΤΕΛ).....	13
1.3	Μεταρρύθμιση Κακλαμάνη 1985.....	14
1.4	Μεταρρύθμιση Αρσένη 1999 (ΤΕΕ).....	14
1.5	Μεταρρύθμιση Γιαννάκου 2006 (ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ).....	15
1.6	Ο Β΄ κύκλος της «Μαθητείας» 2013.....	15
1.7	Οι στόχοι της Επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	15
1.8	Η σημερινή δομή των ΕΠΑΛ.....	17
1.9	Τα προγράμματα σπουδών.....	19
1.10	Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση.....	19
1.11	Η συνθήκη του Μάαστριχ (1992).....	20
1.12	Κοινά Ευρωπαϊκά εργαλεία.....	21
Κεφάλαιο 2 ^ο Το περιβάλλον Μάρκετινγκ των ΕΠΑΛ.....		22
2.1	Το εξωτερικό περιβάλλον των ΕΠΑΛ.....	23
2.2	Στάσεις και απόψεις για την Επαγγελματική Εκπαίδευση.....	23
2.3	Οι ανταγωνιστικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες.....	25
2.4	Το Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ).....	25
2.5	Τα ιδιωτικά ΕΠΑΛ.....	28
2.6	Παράλληλες δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης.....	28
2.7	Η μη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση.....	29
2.8	Τα ΙΕΚ.....	29
2.9	Οι Επαγγελματικές Σχολές του ΟΑΕΔ.....	31
2.10	Δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης άλλων Υπουργείων.....	32
2.11	Η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση.....	32
2.12	Το οικονομικό υπόβαθρο.....	34
2.13	Οι απόφοιτοι στην αγορά εργασίας.....	36
2.14	Περιγράμματα επαγγελμάτων και πιστοποίηση προσόντων.....	38
2.15	Η αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς.....	39
2.16	Προσωπικές δεξιότητες (Soft skills).....	40
2.17	Οι θέσεις του επιχειρηματικού κόσμου.....	41
2.18	Το εσωτερικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ.....	42
2.19	Το μαθητικό δυναμικό των ΕΠΑΛ.....	42
2.20	Δημογραφικά χαρακτηριστικά του Μαθητικού δυναμικού.....	42
2.21	Διαφορές μεταξύ φύλου.....	43
2.22	Το μαθησιακό στυλ.....	44
2.23	Η σχολική διαρροή – εγκατάλειψη φοίτησης.....	45
2.24	Οι σχολικές επιδόσεις του μαθητικού δυναμικού.....	46

2.25	Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ).....	47
2.26	Η επιλογή Τομέα – Ειδικότητας.....	48
2.27	Το μέγεθος των σχολικών μονάδων των ΕΠΑΛ.....	49
2.28	Η Εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.....	50
2.28	Η Μαθητεία (on the job training).....	51
2.29	Το εκπαιδευτικό προσωπικό.....	53
2.30	Οι εργαστηριακές υποδομές.....	53
2.31	Διασφάλιση ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση.....	54
2.32	Μελλοντικές Προβλέψεις και Κοινωνικές Τάσεις.....	55
2.33	Κριτική αποτίμηση.....	57
Κεφάλαιο 3 ^ο	Η έρευνα.....	59
3.1	Οι στόχοι της έρευνας.....	59
3.2	Οι ερευνητικές υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα.....	59
3.3	Σχεδιασμός του ερωτηματολόγιου.....	61
3.4	Το ερωτηματολόγιο.....	62
3.5	Συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων.....	65
3.6	Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	65
3.7	Σχολιασμός και ερμηνεία των αποτελεσμάτων έρευνας.....	81
Κεφάλαιο 4 ^ο	Το σχέδιο Μάρκετινγκ των ΕΠΑΛ.....	83
4.1	Το κοινωνικό Μάρκετινγκ.....	85
4.2	Το μίγμα μάρκετινγκ των εκπαιδευτικών υπηρεσιών.....	86
4.3	Η μεθοδολογία SERVQUAL.....	87
4.3	Το Προϊόν (εκπαιδευτικές υπηρεσίες του ΕΠΑΛ).....	88
4.4	SWOT Ανάλυση των ΕΠΑΛ.....	89
4.5	Η αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών.....	92
4.6	Η τμηματοποίηση της αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών.....	93
4.7	Το μερίδιο των ΕΠΑΛ στην αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών.....	94
4.8	Ορισμός της αγοράς- στόχου.....	95
4.9	Στρατηγική υλοποίηση – τοποθέτηση στην αγορά.....	97
4.10	Η προβολή των ΕΠΑΛ από το ΥΠΕΠΘ.....	99
4.11	Αξιολόγηση Σχεδίου Μάρκετινγκ.....	100
Επίλογος.....		101
Βιβλιογραφία.....		103

Διαγράμματα, σχήματα, πίνακες :

1. Το εσωτερικό – εξωτερικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ (σχήμα)	22
2. Αριθμός γεννήσεων 2.000-2.016 (πίνακας και διάγραμμα)	43
3. Σύγκριση μαθητικής διαρροής σε ΕΠΑΛ και ΓΕΛ (διάγραμμα)	45
4. Εισακτέοι σε ΑΕΙ-ΑΤΕΙ από ΓΕΛ και ΕΠΑΛ (πίνακας)	51
5. Ερωτηματολόγιο	62-65
6. Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας (πίνακες και διαγράμματα)	66-81
7. Επίπεδα προϊόντος εκπαιδευτικών υπηρεσιών του ΕΠΑΛ (πίνακας)	89
8. SWOT ανάλυση των ΕΠΑΛ (πίνακας)	90-92
9. Τμηματοποίηση αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών (πίνακας και διάγραμμα).....	93
10. Μερίδιο αγοράς του ΕΠΑΛ (σχήμα)	94
11. Η αγορά-στόχος του ΕΠΑΛ (σχήμα)	96

Εισαγωγή

Το ΕΠΑΛ αποτελεί την κύρια σχολική δομή της τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και εναλλακτική επιλογή Λυκείου, που καλείται με ένα διττό ρόλο να προετοιμάσει τους μαθητές:

- να αναπτύξουν τις ικανότητες που είναι αναγκαίες για την αποτελεσματική συμμετοχή τους στα κοινωνικά δρώμενα και να προσφέρει το ικανό μορφωτικό υπόβαθρο για όσους επιθυμούν τη συνέχιση των σπουδών τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση καθώς παρέχει **Απολυτήριο** Λυκείου, ακαδημαϊκά ισότιμο με του ΓΕΛ

και παράλληλα:

- να προετοιμάσει κατάλληλα τους αποφοίτους του για την άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος και ένταξή τους στην αγορά εργασίας καθώς παρέχει **Πτυχίο** που οδηγεί σε πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων και σύνδεση με την αγορά εργασίας μέσω του προγράμματος «Μαθητείας»

Όμως το ποσοστό συμμετοχής στην Επαγγελματική Εκπαίδευση στη χώρα μας, είναι διαχρονικά χαμηλό (κάτω του 30% όταν ο Ευρωπαϊκός μ.ο. είναι 53%) και στο κοινωνικό περιβάλλον έχουν διαμορφωθεί αρνητικές αντιλήψεις και στάσεις. Παρά τις διακηρύξεις τους, οι ευρωπαϊκές αλλά και οι εθνικές μεταρρυθμιστικές πολιτικές δεν κατάφεραν να δώσουν αξία στην επιλογή της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης από μαθητές - γονείς, ούτε να αυξήσουν το κύρος της σε σχέση με τη Γενική Εκπαίδευση.

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από έντονη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και πανεπιστημιακές σπουδές, που συνδέονται με προσδοκίες κοινωνικής ανέλιξης. Η επαγγελματική εκπαίδευση (Cedefop, 2014) έχει μικρή απήχηση στους νέους και συνειρμικά συνδέεται με την «επίπονη και υποδεέστερη» σωματική εργασία. Το ποσοστό των νέων που επιλέγουν τη φοίτηση στο ΕΠΑΛ κυμαίνεται (και μάλιστα με διαχρονική σταθερότητα) κάτω από 30%. Έτσι προβάλλει ως αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ώστε να μπορέσει εν μέσω οικονομικής αστάθειας να αποκτήσει ελκυστικότητα, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης.

Τη φοίτηση στο ΕΠΑΛ, επιλέγει τμήμα μαθητών με χαρακτηριστικά:

- τη χαμηλή επίδοση και αντίστοιχα χαμηλές μαθησιακές προσδοκίες
- μικρό ποσοστό στοχεύει στη συνέχιση των σπουδών παρά την «ευκολότερη» εισαγωγή σε ΤΕΙ-ΑΕΙ
- έχουν κυρίως επαγγελματικές στοχεύσεις για άμεση πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- υπερτερούν τα αγόρια
- εμφανίζουν τριπλάσιο ποσοστό σχολικής εγκατάλειψης από τη Γενική Εκπαίδευση

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι να αναλύσει τα διακριτά χαρακτηριστικά του ΕΠΑΛ, να διερευνήσει το εσωτερικό και εξωτερικό του περιβάλλον και να σχεδιάσει πλάνο Μάρκετινγκ κατάλληλο για τις ανάγκες των μαθητών «στόχων» ορίζοντας με ρεαλισμό την πρόταση αξίας που τους απευθύνει.

Κεφάλαιο 1^ο Παρουσίαση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Παρουσιάζονται με συντομία οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην Επαγγελματική Εκπαίδευση στη χώρα μας, από το 1977 ως σήμερα.

Ιδιαίτερα μετά το 1992, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) αποτελεί σημαντικό φορέα εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών που επηρεάζουν τις πολιτικές και τις δράσεις για την εκπαίδευση στα κράτη μέλη της. Η διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής παύει να είναι αμιγώς εθνική και επηρεάζεται από αποφάσεις που παίρνονται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ παράλληλα με την τυπική Επαγγελματική Εκπαίδευση δημιουργούνται δομές Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης.

1.1 Ιστορική εξέλιξη της Επαγγελματικής εκπαίδευσης

Η παρακολούθηση της ιστορίας της Εκπαίδευσης δείχνει ότι οι μεταβολές σε αυτήν ακολουθούν σε έκταση και βάθος, τις μεταβολές της κοινωνίας (Ψαχαρόπουλος Γ., 2003). Η παγκοσμιοποίηση, η υποχώρηση του έθνους κράτους, η επιστημονική και τεχνολογική έκρηξη, οι αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία, η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και ο πολιτισμικός πλουραλισμός, διαμορφώνουν αλλάζοντας τον σύγχρονο κόσμο.

Οι αλλαγές εμφανίζονται ως κρίση που το πολιτικό σύστημα με την εκπαιδευτική πολιτική, καλείται να αντιμετωπίσει, ορίζοντας στόχους, αναμενόμενα αποτελέσματα και ενέργειες οργάνωσης για την επίλυσή της. Λέγοντας «εκπαιδευτική πολιτική» εννοούμε το σύνολο των επιλογών, των ενεργειών και των μέσων, που πραγματοποιούνται και χρησιμοποιούνται από το κράτος για την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων (Σαϊτης Χ., 2008).

Μέσο διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι οι «εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις» που αναγγέλλονται και εφαρμόζονται σχεδόν κάθε φορά που σχηματίζεται νέα κυβέρνηση. Οι μεταρρυθμίσεις διαμορφώνονται σε περιβάλλον ανταγωνισμού ανάμεσα στους τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς παράγοντες και επηρεάζονται από τους πολιτικούς προσανατολισμούς της εκάστοτε κυβέρνησης, τις πιέσεις και συγκρούσεις των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δυνάμεων και τις γραφειοκρατικές δομές του κράτους. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να είναι σταδιακές ώστε να δημιουργείται αίσθημα ασφάλειας και ομαλή μετάβαση στα νέα δεδομένα.

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναβάθμισης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (2016), παρατηρείται μεγάλη «νομοθετική κινητικότητα», που οφείλεται κυρίως στην έμφαση που δίνει η Ε.Ε. στην επαγγελματική εκπαίδευση και τη συμβολή της στη δημιουργία μίας ανταγωνιστικότερης Ευρώπης, ικανής να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης. Οφείλεται όμως και στην αναγνώριση από την ελληνική πολιτεία των θετικών αποτελεσμάτων που θα είχε η ανάπτυξη της επαγγελματικής

εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης στην οικονομική ζωή και στην κοινωνική συνοχή.

Για την επαγγελματική εκπαίδευση που αποτελεί το θέμα της εργασίας, οι στόχοι των αλλαγών σύμφωνα με το ΥΠΕΘ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, 2016) για να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία, η αποδοτικότητά τους και η υιοθέτησή τους από τους χρήστες, πρέπει να βασίζονται:

- στην ολιστική θεώρηση του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης
- στη συμβολή τους στον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων
- στη συνεχή εναρμόνισή τους με τις απαιτήσεις της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας
- στην παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης
- στην παροχή ασφαλών επαγγελματικών διεξόδων στους αποφοίτους
- στην εμπέδωση εργασιακής ασφάλειας και διαμόρφωση ρεαλιστικού οράματος για τους εκπαιδευτικούς.

Οι πολιτικές όμως που αναπτύχθηκαν, δεν κατάφεραν να αντιστρέψουν την κατάσταση ούτε ως προς την προσέλκυση μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση, ούτε ως προς την προσέλκυση εργαζομένων σε προγράμματα δια βίου μάθησης. Όπως αναφέρει η Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη Γ., (2003), «οι μεταρρυθμίσεις σε γενικό επίπεδο εμφανίζονται ως ξεκομμένες μορφολογικά διεργασίες που δεν αγγίζουν την οικονομική και κοινωνική δυναμική μιας ολοκληρωμένης προοπτικής του εκπαιδευτικού συστήματος και χαρακτηρίζονται από ασυνέχεια».

Η ιστορία της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ταυτίζεται χρονικά με τις απαρχές του Ελληνικού κράτους. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, ξεκινά η ανοικοδόμηση και επαναλειτουργία των υποδομών, με στόχο την επιστροφή στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα και η εκπαίδευση και η χρηματοδότησή της εντάσσονται σε αυτήν την προσπάθεια. Η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και η Unesco, δημιουργούν ένα πλέγμα διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την ανάπτυξη και επικεντρώνονται στην εκπαίδευση και τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων (Σταμέλος Γ., 2015).

Το 1950 ιδρύονται οι Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ, το 1954 τα Ναυτικά Γυμνάσια και, με το Ν. 3971/1959, οργανώνεται για πρώτη φορά επίσημα η τεχνική εκπαίδευση με ενιαία διοίκηση των σχολείων της Επαγγελματικής εκπαίδευσης που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας (Αθανασούλα-Ρέππα Α. 1999).

Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση αποκτά τρεις βαθμίδες (Πολυχρονόπουλος Π. 1980):

- Κατώτερη με διάρκεια φοίτησης 2-3 έτη και δικαίωμα εγγραφής σε αυτήν των αποφοίτων Δημοτικού.

- Μέση με διάρκεια σπουδών 3-4 έτη και δικαίωμα εγγραφής σε αυτήν των αποφοίτων της Ε΄ τάξης οκτατάξιου Γυμνασίου ή των αποφοίτων των κατώτερων σχολών.
- Ανώτερη, όπου σε αυτήν τη βαθμίδα η εισαγωγή πραγματοποιείται με εξετάσεις όσων έχουν αποφοιτήσει από εξατάξιο Γυμνάσιο ή Μέσες Σχολές

Από το 1977 με τη «μεταρρύθμιση Ράλλη», η Επαγγελματική Εκπαίδευση εντάσσεται στην τυπική δευτεροβάθμια εκπαίδευση και καταργούνται οι μέχρι τότε κατώτερες και μέσες σχολές εργοδηγών και άλλα σχήματα διάσπαρτα σε διάφορα υπουργεία και ιδιωτικούς φορείς. Πιο κάτω με συντομία θα αναφερθούν οι κυριότεροι σταθμοί που τη διαμόρφωσαν στη σημερινή της μορφή.

1.2 Μεταρρύθμιση Ράλλη 1977 (ΤΕΛ)

Διαμόρφωσε τις βασικές δομικές παραμέτρους της ελληνικής εκπαίδευσης με το Ν.309/1977, καθιερώνοντας τη δημοτική γλώσσα, την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και τα 2 αυτοτελή επίπεδα Γυμνάσιο - Λύκειο.

Ταυτόχρονα ψηφίστηκε και ο Ν.576/1977 που παρουσιάστηκε ως «στροφή στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση»:

- Καταργεί την Κατώτερα (μετά το Δημοτικό) και Μέση Τεχνική Σχολή
- Ιδρύει τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές Νέου Τύπου (2έτη με μαθήματα ειδικότητας, μετέπειτα ΤΕΣ)
- Ιδρύει τα Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΕΤΕ) όπου εντάσσονται το Τεχνικό Λύκειο και το Επαγγελματικό Λύκειο, που το 1985 ενώνονται στο Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ).
- Θεσμοθετείται ποσοστό εισαγωγής 25% των αποφοίτων των ΤΕΛ στα (τότε) ΚΑΤΕΕ

Το ΤΕΛ, είχε πρόγραμμα σπουδών που αποτελούνταν κατά 50% από μαθήματα γενικής παιδείας και κατά 50% από επαγγελματικά μαθήματα. Η Α΄ Τάξη ήταν ενιαία, η Β΄ Τάξη χωριζόταν σε Τομείς και η Γ΄ Τάξη χωριζόταν περαιτέρω σε Ειδικότητες. Η εισαγωγή από το Γυμνάσιο, γίνεται ως το 1984 με εξετάσεις που μετά καταργούνται.

Το ΤΕΛ παρείχε στους αποφοίτους τόσο τις ειδικές γνώσεις και δεξιότητες για μια Ειδικότητα για την οποία χορηγούνταν επαγγελματικό πτυχίο, καθώς και την απαραίτητη γενική παιδεία, για τη συνέχιση σπουδών. Οι απόφοιτοι εισάγονταν σε ΤΕΙ με το βαθμό Πτυχίου (είτε με Πανελλαδικές Εξετάσεις εφόσον επέλεγαν παρακολούθηση μαθημάτων στις «Δέσμες»).

Στις ΤΕΣ διδάσκονταν μαθήματα ειδικότητας κατά 70%, και τα μαθήματα γενικής παιδείας ήταν λιγότερα. Η διάρκεια σπουδών ήταν 2 έτη (μετά το Γυμνάσιο) και παρείχαν μόνο επαγγελματικό πτυχίο.

1.3 Μεταρρύθμιση Κακλαμάνη 1985

Με τον νόμο (1566/1985), το σχολείο εκδημοκρατίζεται και δίνονται αρμοδιότητες στο Σύλλογο Διδασκόντων και στο Μαθητικό Συμβούλιο. Από τους μακροβιότερους νόμους, συνεχίζει και σήμερα (παρά τις πολλές τροποποιήσεις με Υ.Α.) να ορίζει τα κύρια σημεία της λειτουργίας του δημόσιου σχολείου.

Με το παραπάνω νόμο, ιδρύθηκαν τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (ΕΠΛ) με την προοπτική να αποτελούν τον μοναδικό τύπο σχολείου στον χώρο της ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με διδασκαλία θεωρητικών και πρακτικών μαθημάτων. Οι απόφοιτοι μετά από πανελλαδικές εξετάσεις, εισάγονταν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ή συνέχιζαν στο 4^ο έτος ειδίκευσης για την απόκτηση πτυχίου ειδικότητας. Θα συνέδεαν την γενική και την επαγγελματική εκπαίδευση σε ένα ενιαίο σχολείο «θεωρίας & πράξης». Ιδρύθηκαν λίγα σχολεία που το 1997 καταργήθηκαν.

Σημαντική για την Επαγγελματική Εκπαίδευση με τον παραπάνω νόμο, είναι η ίδρυση ως αυτόνομης διοικητική δομής, των Σχολικών Εργαστηριακών Κέντρων (ΣΕΚ) για την υποστήριξη των Εργαστηριακών μαθημάτων των ΤΕΛ. Επιτυχημένη δομή που λειτουργεί και σήμερα (ως Ε.Κ.)

1.4 Μεταρρύθμιση Αρσένη 1999 (ΤΕΕ)

Με το Ν. 2640/1998 ιδρύονται στη θέση του ΤΕΛ και της ΤΕΣ, τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) με αυτόνομο διετή Α΄ κύκλο και Β΄ κύκλο ενός έτους χορηγώντας αντίστοιχα πτυχία Α΄ και Β΄ κύκλου. Οι απόφοιτοι Β΄ κύκλου εισάγονται σε ΤΕΙ μετά από Πανελλαδικές εξετάσεις. Παρέχουν πληθώρα νέων ειδικοτήτων (συνολικά 81 διαφορετικές ειδικότητες)

Παρατηρείται μεγάλη αύξηση μαθητικού δυναμικού την περίοδο 2001-2004, που μετά βαίνει μειούμενη. Συγγράφονται νέα βιβλία (την πρώτη χρονιά διατέθηκαν σε φωτοτυπίες) και ιδρύονται νέα σχολεία. Το μεταρρυθμιστικό σχέδιο επιτυγχάνει υψηλή απορρόφηση Ευρωπαϊκής χρηματοδότησης και εξασφαλίζει στα ΣΕΚ (Σχολικά εργαστηριακά Κέντρα) νέο εργαστηριακό εξοπλισμό.

1.5 Μεταρρύθμιση Γιαννάκου 2006 (ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ)

Ο Ν.3475/2006 ιδρύει στη θέση των ΤΕΕ, τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.), με κοινή Α΄ τάξη, Τομείς στη Β΄ και ειδικότητες στη Γ΄.

Ιδρύονται επίσης οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) με διετή φοίτηση, όπου εισάγονται προαχθέντες της Α΄ Λυκείου, διδάσκονται μόνο μαθήματα ειδικότητας και παρέχουν πτυχίο χωρίς απολυτήριο. Συγκέντρωσαν μικρό μαθητικό δυναμικό και το 2013 καταργούνται.

1.6 Ο Β΄ κύκλος της «Μαθητείας» 2013

Με τον Ν.4186/2013 θεσπίζεται ο Β΄ κύκλος των ΕΠΑΛ με την «Τάξη Μαθητείας», όπου ο απόφοιτος για 9 μήνες, 1 ημέρα παρακολουθεί μαθήματα και 4 ημέρες εργάζεται σε εργοδότη. Μετά από εξετάσεις πιστοποίησης αποκτά πτυχίο επιπέδου 5 (Ν. 4386/2016).

Με βάση τον ορισμό του Cedefop, (2018) η μαθητεία περιλαμβάνει:

- συστηματικές, μακροχρόνιες περιόδους εναλλαγής μάθησης/εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας και σε έναν οργανισμό εκπαίδευσης/κατάρτισης και οδηγεί στην απόκτηση αναγνωρισμένων προσόντων (qualifications),
- ο εργοδότης αναλαμβάνει την ευθύνη για το μέρος του προγράμματος εκπαίδευσης/κατάρτισης που πραγματοποιείται στο χώρο εργασίας,
- ο μαθητευόμενος συνδέεται με τον εργοδότη μέσω κάποιας σύμβασης και λαμβάνει αποζημίωση (μισθό).

Στο πρώτο έτος εφαρμογής (2017-18) υπήρξαν 3.406 μαθητευόμενοι. Υπήρξε σχετικά μικρή ανταπόκριση των ιδιωτικών επιχειρήσεων (1.073 θέσεις) και οι θέσεις εργασίας κυρίως παρέχονται από Δημόσιους Οργανισμούς (2.333 θέσεις) Για το 2018-2019 στο Δημόσιο (μαζί με Τοπική Αυτοδιοίκηση και Οργανισμούς) εγκρίθηκαν 9.830 θέσεις μαθητείας που για τα ΕΠΑΛ θα είναι περίπου 3.300 (το 1/3, καθώς κατανέμονται και στα ΙΕΚ και τις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ) (πηγή: ΥΠΠΕΘ, 2018)

Πρόγραμμα Μαθητείας διεξάγουν επίσης και:

- οι ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ, κατά τη διάρκεια της φοίτησης
- τα ΙΕΚ, όπου προβλέπεται υποχρεωτικό (5^ο) εξάμηνο μαθητείας (έως τώρα ήταν «πρακτική άσκηση» χωρίς αμοιβή)

1.7 Οι στόχοι της Επαγγελματικής εκπαίδευσης

Η γενική **αποστολή** της εκπαίδευσης (και της Επαγγελματικής) στηρίζεται στο μοντέλο της εθνικής ανάπτυξης και στο υπάρχον κοινωνικοπολιτικό σύστημα και ορίζεται από το σύνταγμα (άρθρο16): «**Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες**»

Μετά την αποφοίτηση από τον 1^ο κύκλο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (το Γυμνάσιο), ολοκληρώνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν επιλέγοντας τη φοίτησή τους στο 2^ο κύκλο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: στο **Γενικό Λύκειο** ή στο **Επαγγελματικό Λύκειο** (υπάρχουν και τα αντίστοιχα εσπερινά, όπου προϋπόθεση εγγραφής είναι ο μαθητής να εργάζεται και να έχει συμπληρώσει τα 16 έτη).

Ο σκοπός της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναβάθμισης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, (2016) έχει διττό ρόλο, τον επαγγελματικό και τον κοινωνικό.

Ο επαγγελματικός, αφορά στην προετοιμασία των αποφοίτων με την παροχή των αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων για την άσκηση ενός επαγγέλματος, καθώς και των εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και συνδέεται άμεσα με την εθνική προσπάθεια για παραγωγική ανασυγκρότηση.

Ο κοινωνικός ρόλος αφορά την προετοιμασία των αποφοίτων για τη ζωή, με την παροχή της γενικής παιδείας που χρειάζεται για την ολοκλήρωση της νοητικής και συναισθηματικής ανάπτυξης του κάθε μαθητή και την αρμονική ένταξή του στην κοινωνία.

Παράλληλα εντάσσει στον κοινωνικό ρόλο της Επαγγελματικής εκπαίδευσης, την «αξιοποίηση των χαρακτηριστικών της, για να περιοριστεί το φαινόμενο της μετατροπής των κοινωνικών ανισοτήτων σε εκπαιδευτικές».

Τα ΕΠΑΛ (Επαγγελματικά Λύκεια) ανήκουν (σύμφωνα με το νόμο για τη διαβίου μάθηση Ν.3879/2010), στην «τυπική» εκπαίδευση, που παρέχεται εντός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Ειδικότεροι σκοποί του Επαγγελματικού Λυκείου (Ν.4186/2013) είναι οι εξής:

- Η παροχή γενικής παιδείας, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη γνωστική, συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών.
- Η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και των ικανοτήτων των μαθητών.
- Η καλλιέργεια της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και η προετοιμασία των νέων για την κοινωνία των ευρωπαίων πολιτών.
- Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.
- Η ενδυνάμωση των αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και η διαμόρφωση συνείδησης ενεργού πολίτη.
- Η διασφάλιση της ισορροπίας στη σχολική ζωή ούτως ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να συνδυάζουν τη γνώση, τον ελεύθερο χρόνο, τη δημιουργία και τη συμμετοχή.
- Η καλλιέργεια των βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη.
- Η παροχή ολοκληρωμένων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.
- Η ενδυνάμωση της δυνατότητας παρακολούθησης των εργασιακών εξελίξεων, καθώς και της δυνατότητας πρόσληψης και αφομοίωσης των νέων τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης.

- Η δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης μέσω σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα.
- Η ανάπτυξη δράσεων που διασφαλίζουν την ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

1.8 Η σημερινή δομή των ΕΠΑΛ

Ορίζεται από το Ν. 4186/2013 και η δομή του σχολείου είναι (Οδηγός Σπουδών για το ΕΠΑΛ, 2018) :

1. Στην **Α΄ τάξη** διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα προσανατολισμού που επιλέγει ο μαθητής, προκειμένου να δίνεται η δυνατότητα να διερευνήσει τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές του. Ο προαγόμενος από την Α΄ τάξη μαθητής, έχει δικαίωμα μετεγγραφής από το ΕΠΑΛ στο ΓΕΛ και αντίστροφα (οριζόντια κινητικότητα)
2. Στη **Β΄ τάξη** ο μαθητής επιλέγει Τομέα, από τους 9 τομείς που προσφέρονται :
 - Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος
 - Διοίκησης και Οικονομίας
 - Δομικών Έργων, Περιβάλλοντος και Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού
 - Εφαρμοσμένων Τεχνών
 - Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού
 - Μηχανολογίας
 - Ναυτικών επαγγελμάτων
 - Πληροφορικής
 - Υγείας Πρόνοιας και Ευεξίας

Διδάσκονται 13 ώρες μαθήματα γενικής παιδείας και 22 ώρες μαθήματα ειδικότητας (θεωρητικά και εργαστηριακά).

3. Στη **Γ΄ τάξη** ο κάθε Τομέας χωρίζεται σε Ειδικότητες. Ο μαθητής επιλέγει μια από τις ειδικότητες, που ανήκει στον τομέα σπουδών που ακολούθησε στη Β΄ τάξη (36 συνολικά ειδικότητες). Διδάσκονται 12 ώρες μαθήματα γενικής παιδείας και 23 ώρες μαθήματα ειδικότητας, θεωρητικά ή εργαστηριακά

Ο απόφοιτος αποκτά δύο τίτλους σπουδών:

- Απολυτήριο Λυκείου ισότιμο με του Γενικού Λυκείου
- Πτυχίο ειδικότητας επιπέδου 4 (ταξινόμηση κατά EQF)

4. Μετά την αποφοίτηση έχει τις δυνατότητες:
 - Συνέχισης των σπουδών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ύστερα από συμμετοχή σε Πανελλαδικές εξετάσεις. Η εισαγωγή γίνεται σε αντίστοιχες με την ειδικότητά του σχολές. Εξετάζεται πανελλαδικά σε 4 μαθήματα (Νέα Ελληνικά, Μαθηματικά και δυο μαθήματα ειδικότητας). Στα Τ.Ε.Ι. εισάγονται με ποσοστό 20% και στις στρατιωτικές σχολές

υπαξιωματικών με το 10% των θέσεων (το ποσοστό θέσεων προβλέπεται να ορίζεται αναλογικά με τον αριθμό των υποψηφίων του ΕΠΑΛ), ενώ στα πανεπιστήμια (με 1% το 2018) από το 2019 σε ποσοστό 5% των θέσεων.

- Απευθείας ένταξης στην αγορά εργασίας
- Συνέχιση στο Β΄ κύκλο του ΕΠΑΛ με το πρόγραμμα «Μαθητείας» που δίνει τη δυνατότητα ένταξης στο εργασιακό περιβάλλον υπό τη εποπτεία του σχολείου (με πλήρη εργασιακά δικαιώματα, μισθό στο 75% του κατώτατου και πλήρη ασφάλιση) με 4 ημέρες εργασίας 7 ωρών και μία ημέρα την εβδομάδα με εργαστηριακή εκπαίδευση στο σχολείο. Μετά από εξετάσεις πιστοποίησης αποκτά πτυχίο επιπέδου 5. Οι θέσεις είναι επιδοτούμενες, με την συνεισφορά του εργοδότη σε 9,35 € ανά ημέρα.
- Συνέχιση σπουδών στα ΙΕΚ με φοίτηση 2 εξαμήνων σε συναφή ειδικότητα ή 4 εξαμήνων για την απόκτηση νέας.
- Επανεγγραφή στην Γ΄ Τάξη του ΕΠΑ.Λ. για την απόκτηση και 2^{ης} ειδικότητας του ίδιου Τομέα ή στη Β΄ Τάξη για ειδικότητα άλλου τομέα. Στην περίπτωση αυτή απαλλάσσεται από τα μαθήματα γενικής παιδείας που τα έχει παρακολουθήσει (παρακολουθεί μόνο τις 23 ώρες μαθημάτων ειδικότητας).

Οι εγκεκριμένες ειδικότητες του κάθε ΕΠΑΛ, δημοσιεύονται σε ΦΕΚ και διαμορφώνονται σύμφωνα με τις περιφερειακές ανάγκες της οικονομίας, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής Παιδείας των Αντιπεριφερειών.

Όταν στο ίδιο κτηριακό συγκρότημα λειτουργούν τρία σχολεία, ή 2 σχολεία σε διαφορετικές βάρδιες και έχουν περισσότερους από 350 μαθητές ιδρύεται Εργαστηριακό Κέντρο (ΕΚ). Θεσμοθετήθηκαν με το Ν. 1566/1985, (το πλαίσιο λειτουργίας του σήμερα ορίζει ο Ν.1318/2015) και έχουν αυτοτελή διοικητική δομή ως σχολικές μονάδες. Σκοπός τους είναι η διαχείριση του εξοπλισμού των εργαστηρίων κατεύθυνσης και η υποστήριξη της διδασκαλίας των εργαστηριακών μαθημάτων. Τα εργαστήριά τους, εξυπηρετούν και τα δημόσια ΙΕΚ, που συνήθως συστεγάζονται με τα ΕΠΑΛ.

1.9 Τα προγράμματα σπουδών

Τα αναλυτικά προγράμματα δημοσιεύονται σε ΦΕΚ, αναφέρουν τα διδασκόμενα μαθήματα και περιγράφουν για κάθε τους ενότητα, τους στόχους και τις προτεινόμενες δραστηριότητες.

Διαμορφώνονται σύμφωνα με τα επαγγελματικά περιγράμματα που πιστοποιεί ο ΕΟΠΠΕΠ (Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού). Προτείνει και την κατάρτιση νέων συγγραμμάτων για την προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σταδιακά πρέπει να εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος πιστωτικών μονάδων (ECVET) προσαρμοσμένες στις ανάγκες της χώρας μας.

Ο διαρκής επανασχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών αποτελεί ζητούμενο που προϋποθέτει την αμεσότερη εμπλοκή εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας και την κατανόηση των τάσεων της οικονομίας.

1.10 Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση

Καθώς (Κελπανίδης Μ., 2002) «ο υπερκείμενος στόχος της δημιουργίας μιας κοινής ευρωπαϊκής αγοράς χωρίς εσωτερικούς φραγμούς δεν μπορεί να υλοποιηθεί, εάν δεν διασφαλιστεί ότι τα συστήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης των κρατών-μελών παρέχουν στους αποφοίτους ίδια προσόντα και στο ίδιο επίπεδο εκπαιδευτικής ποιότητας», η Ε.Ε. προτείνει πολιτικές στις χώρες - μέλη όσον αφορά τον καθορισμό κοινών στόχων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Κάθε κράτος με βάση την «αρχή της επικουρικότητας» αναλαμβάνει την ευθύνη οργάνωσης του εκπαιδευτικού του συστήματος και το περιεχόμενου των προγραμμάτων του. Από την άλλη πλευρά, η δημιουργία ίσων ευκαιριών για τους πολίτες της ευρωπαϊκής κοινωνίας, συνεπάγεται την ενιαία οργάνωση των σπουδών και των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η Ε.Ε. (Στρατηγικό πλαίσιο – Εκπαίδευση και Κατάρτιση, 2020) έχει την ευθύνη της συμβολής στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης μέσω της προώθησης της συνεργασίας και έχει θεσμοθετήσει φορείς που συμβάλλουν στην προαγωγή και το συντονισμό της προσέγγισης στα προβλήματα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Υλοποιεί πολιτικές που δίνουν έμφαση στην προαγωγή της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τη σύνδεση με την αγορά εργασίας, την ανάπτυξη μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας κλπ. Δημιουργήθηκαν «κοινά Ευρωπαϊκά εργαλεία»: το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), το Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων Κατάρτισης (ECVET) και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (EQAVET).

1.11 Η συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), ενός «άτυπου συντάγματος», ισχυροποιείται ο ρυθμιστικός ρόλος της Ε.Ε. που φαίνεται να επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου. Αποκτούν ιδιαίτερη σημασία οι πολιτικές για το ανθρώπινο δυναμικό στο πλαίσιο της σύγχρονης θεώρησης για το ανθρώπινο κεφάλαιο και το ρόλο της εκπαίδευσης στη διαδικασία της μετάβασης προς την οικονομία και την κοινωνία της γνώσης.

Με τη συνθήκη της Λισαβόνας το 1995, σύμφωνα με τους Γκοβάρη Χ., Ρουσσάκη Γ., (2008), η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική αρχίζει να αποκτά θεσμικό και επίσημο χαρακτήρα. Η ευελιξία, η ανταγωνιστικότητα και η σύνδεση με την απασχόληση, προβάλλονται ως βασικές αρχές για τις εκπαιδευτικές πρακτικές,

επιδιώκεται η σύγκλιση και η εναρμόνιση με αντίστοιχη μείωση της εθνικής αρμοδιότητας. Το Λευκό Βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση (1995) στοχεύει στην προσέγγιση σχολείου και επιχείρησης, τη σύνδεση με τις ανάγκες των ραγδαία εξελισσόμενων αγορών εργασίας, τις ίσες ευκαιρίες των αποκλειόμενων από το σχολικό σύστημα μέσω της δια βίου μάθησης και, την αναγνώριση των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στη διάρκεια του επαγγελματικού βίου. Μέσω των χρηματοδοτήσεων στα επιμέρους εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, προωθούνται μορφές επαγγελματικής κατάρτισης που βασίζονται στο δυϊκό σύστημα (μαθητεία).

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης (Δήλωση των Ευρωπαίων Υπ. Παιδείας, 2002) δίνει έμφαση στην προαγωγή της Ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και συντονίζει την τεχνική και πολιτική της υποστήριξη. Δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), το Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων Κατάρτισης (ECVET) και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (EQAVET).

Στο ανακοινωθέν της Μπριζ (Δεκέμβριος 2010) και μετέπειτα στα συμπεράσματα της Ρίγας (2015), αναφέρονται οι στόχοι: προώθηση της μάθησης στον χώρο εργασίας με προγράμματα μαθητείας με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων, ανάπτυξη μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας, περισσότερο ευέλικτα και διαπερατά εκπαιδευτικά συστήματα, παροχή υπηρεσιών προσανατολισμού, δυνατότητα επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης. Καταρτίζεται το στρατηγικό πλαίσιο «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020» προτείνοντας:

- μέτρα για να γίνει πιο ελκυστική η επαγγελματική εκπαίδευση, και προαγωγή της ποιότητας και αποτελεσματικότητάς της
- υλοποίηση της διά βίου μάθησης και της κινητικότητας
- δημιουργία συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης χωρίς στεγανά (προστασία των ομάδων που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού)

1.12 Κοινά Ευρωπαϊκά εργαλεία

Κάθε χώρα της ΕΕ είναι υπεύθυνη για το δικό της σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η πολιτική της ΕΕ στηρίζει τις εθνικές δράσεις και βοηθά στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως η γήρανση του πληθυσμού, η έλλειψη δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, οι τεχνολογικές εξελίξεις και ο παγκόσμιος ανταγωνισμός. Το 2009, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατάρτισε το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Τονίζει ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να εκσυγχρονιστούν ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα και η ποιότητά τους και να εφοδιάζουν τα άτομα με τις δεξιότητες και ικανότητες τις οποίες χρειάζονται για την επιτυχία τους στην αγορά εργασίας. Αυτό θα ενισχύσει την πεποίθηση των ατόμων ότι είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις σημερινές και τις μελλοντικές προκλήσεις. Θα συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης και θα δημιουργήσει ανάπτυξη και απασχόληση. Ζητά επίσης να επικεντρωθεί η προσοχή

ιδιαίτερα στους νέους, οι οποίοι περιλαμβάνονται στις ομάδες που πλήττονται περισσότερο από την κρίση.

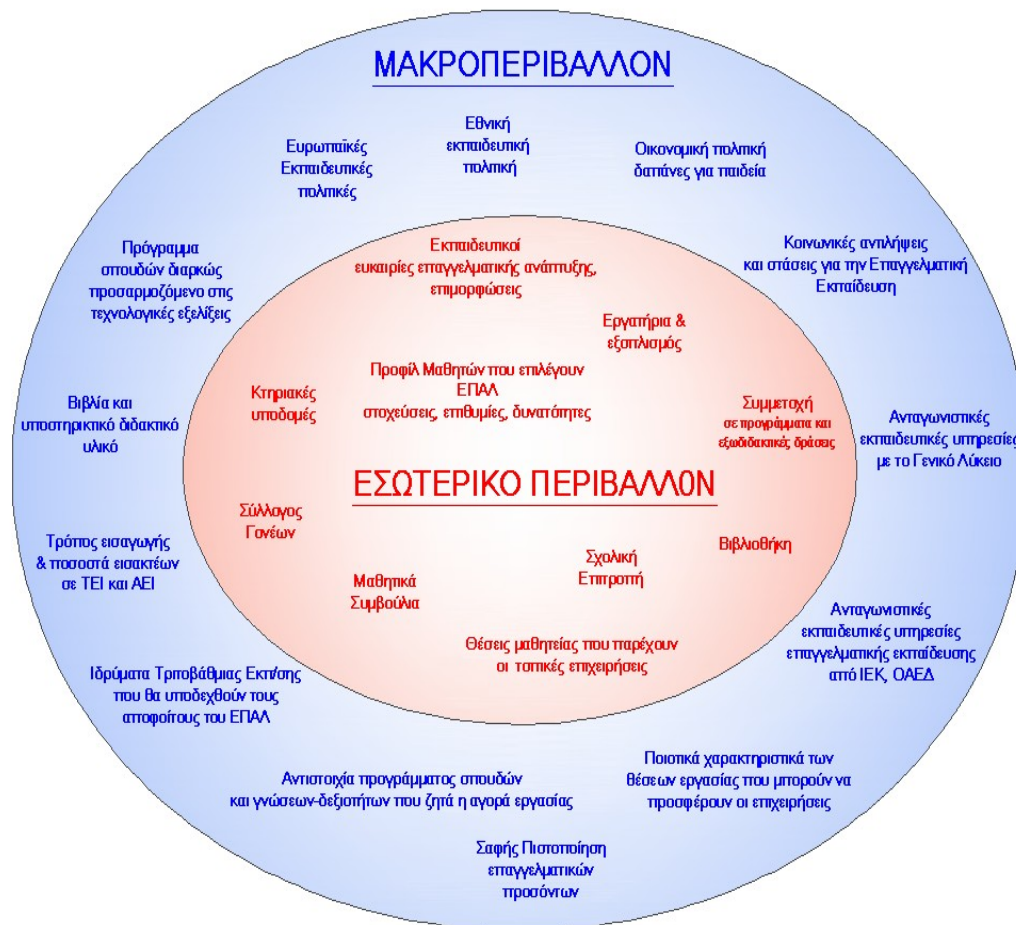
Την υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ, υποβοηθούν οι οργανισμοί:

- Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop) στοχεύει στην παροχή εμπειρογνώσιας σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών για μια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, που θα προάγει την αριστεία και την κοινωνική ένταξη (Cedefop, 2017).
- Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF). Λόγω των διαφορών μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης στην Ε.Ε., τα επαγγελματικά προσόντα ενός ατόμου είναι δύσκολο να εκτιμηθούν. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Αποτελεί βάση σύγκρισης για τις επαγγελματικές γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτώνται σε διαφορετικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι χώρες αναπτύσσουν εναρμονιζόμενα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων (στην Ελλάδα ο ΕΟΠΠΕΠ). Είναι ένας μηχανισμός που συγκρίνει τα εθνικά συστήματα επαγγελματικών προσόντων και διασφαλίζει την εύκολη κατανόηση και σύγκριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων προσδιορίζοντας το τι γνωρίζει, τι κατανοεί και τι μπορεί να κάνει το άτομο καθιστώντας τις απαιτούμενες ικανότητες και προσόντα πιο διαφανή (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2016).
- Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECVET) που είναι υπό ανάπτυξη, θα αποτελέσει σύστημα αποτύπωσης και αναγνώρισης αποτελεσμάτων μάθησης που αποκτήθηκαν σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα ή σε συστήματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης ή και σε χώρους εργασίας. Θα οδηγεί στην πιστοποίηση αυτών των επαγγελματικών προσόντων.
- Το Ευρωπαϊκό Βιογραφικό (EUROPASS) ένα «ευρωπαϊκό διαβατήριο δεξιοτήτων» που στοχεύει να καταστούν σαφείς οι δεξιότητες και τα προσόντα ενός ατόμου, σε άλλες χώρες.
- Το Κοινό Πλαίσιο Διασφάλισης της Ποιότητας (ENQAVET), που αξιολογεί τα προγράμματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και περιλαμβάνει κριτήρια ποιότητας και περιγραφικούς δείκτες για την πρόωθηση και παρακολούθηση των βελτιώσεων.

Κεφάλαιο 2^ο Το περιβάλλον Μάρκετινγκ των ΕΠΑΛ

Το σχολείο ως ανοικτό σύστημα, ανταλλάσσει πληροφορίες με το ευρύτερο περιβάλλον όπου ανήκει. Με την έννοια αυτή το σχολείο είναι υποσύνολο ενός ευρύτερου συνόλου και κάθε στοιχείο της σχολικής μονάδας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, μέσα διδασκαλίας κ.ά.) είναι υποσύνολο αυτής (Σαϊτης Χ. , 2008).

Το "περιβάλλον μάρκετινγκ" του ΕΠΑΛ, επηρεάζεται από εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες, άμεσους ή έμμεσους, οι οποίοι σχηματικά είναι:

Στο σχήμα φαίνεται η ποικιλία των παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν τη δομή και λειτουργία του σχολείου και προσδιορίζουν την αποδοτικότητά του. Οι παράγοντες αυτοί ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

- σε εκείνους που είναι μέσα στο σχολείο, δηλαδή το εσωτερικό περιβάλλον,
- σε εκείνους που είναι έξω από το σχολείο, αλλά έχουν άμεση σχέση με τη λειτουργία του, δηλαδή το ειδικό περιβάλλον
- σε εκείνους που είναι έξω από το σχολείο και επηρεάζουν έμμεσα τη λειτουργία του, δηλαδή το εξωτερικό περιβάλλον.

2.1 Το εξωτερικό περιβάλλον των ΕΠΑΛ

Στο μέρος αυτό της εργασίας αναλύεται το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, επιχειρείται ο προσδιορισμός των αναγκών της οικονομίας και της κοινωνίας και η αντιστοίχιση μ' αυτές των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που παρέχει το ΕΠΑΛ, με στόχο την ερμηνεία των παθογενειών και των δυνατοτήτων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, αλλά και των ευκαιριών που μπορεί να αξιοποιήσει.

2.2 Στάσεις και απόψεις για την Επαγγελματική Εκπαίδευση

Η «στάση» ορίζεται (σύμφωνα με τους Petty R. και Cacioppo J., 1981) ως ένα θετικό ή αρνητικό συναίσθημα, ή μια θετική, ή αρνητική νοητική κατάσταση, η οποία ασκεί συγκεκριμένη επιρροή στις αποκρίσεις - συμπεριφορές του ατόμου απέναντι σε κάποιο άλλο άτομο, αντικείμενο, κατάσταση, δραστηριότητα.

Οι στάσεις καθορίζονται από τις τρεις συνιστώσες (Maio G., & Haddock G., 2010):

- τη γνωστική (πεποιθήσεις, σκέψεις),
- τη συναισθηματική (συγκινήσεις, αισθήματα)
- τη συμπεριφοριστική (εμπειρίες και προηγούμενα γεγονότα).

Σύμφωνα με τους Albarracin D, Johnson B., Zanna M., (2005) οι στάσεις επηρεάζονται από:

- προσωπικά οφέλη
- βαθιά εδραιωμένες φιλοσοφικές, ιδεολογικές αξίες
- φίλους, οικογένεια ή άλλες κοινωνικές ενδοομάδες

Η ισχύς των στάσεων και το κατά πόσο ορίζουν την συμπεριφορά ενός ατόμου, σχετίζεται με τους παράγοντες:

- Πόσο καλά ενημερωμένο είναι το άτομο
- Πώς αποκτήθηκαν οι πληροφορίες στις οποίες στηρίζεται η στάση
- Πόσο εύκολα γίνεται συνειδητή η στάση

Στις κοινωνικές στάσεις που επηρεάζουν την λήψη απόφασης για σπουδές (σύμφωνα με τους Κιούση & Φλωράκο, 2017) συγκαταλέγεται και η αντίληψη ότι κάποιες σπουδές θεωρούνται καλύτερες από κάποιες άλλες. Η παραδοσιακή άποψη για την αίγλη που περιβάλλει συγκεκριμένα επαγγέλματα, (του γιατρού, του μηχανικού, του δικηγόρου κλπ) και από τη άλλη πλευρά, η περιφρόνηση της πρακτικής ή χειρωνακτικής εργασίας, είναι ισχυρή και εξακολουθεί να μεταφέρεται στις νεότερες γενιές.

Η αντίληψη αυτή αποτελεί παράδειγμα ενός στερεοτύπου. Τα στερεότυπα είναι τυποποιημένες και απλουστευμένες θετικές ή αρνητικές σκέψεις που συχνά σχηματίζουμε για ανθρώπους ή καθημερινές καταστάσεις. Έτσι θεωρούμε ότι η κατάσταση που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε κατέχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, επειδή θεωρούμε ότι ανήκει σε μία συγκεκριμένη ομάδα ή κατηγορία. Επομένως, οδηγούμαστε σε γενικεύσεις και βγάζουμε τα συμπεράσματά μας, τα οποία κατά κανόνα μας οδηγούν σε λανθασμένες αποφάσεις και σε προβληματικούς τρόπους δράσης.

Οι γονείς και οι μαθητές ήδη από μικρότερες ηλικίες, έχουν βασικά διαμορφώσει άποψη σε σχέση με τις εκπαιδευτικές επιλογές, την οποία και εξελίσσουν διαρκώς με βάση νέα δεδομένα και προβληματισμούς καθώς ωριμάζουν. Οι εκπαιδευτικοί του Γυμνασίου με έμμεσες παραινέσεις, το

οικογενειακό περιβάλλον, οι παρέες τους, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το διαδίκτυο, ωθούν τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν το μέγεθος των προβλημάτων και να καθορίσουν τη στάση τους στην επιλογή του ΓΕΛ ή του ΕΠΑΛ

Το ΙΜΕ της ΓΣΕΒΕΕ (2017), επικαλούμενο αποτελέσματα μελέτης του Cedefop, αναφέρει: η κυρίαρχη αντίληψη των ευρωπαϊών πολιτών για την Επαγγελματική εκπαίδευση, είναι ότι αυτή προετοιμάζει, κατά κύριο λόγο, τους μαθητές της για την άσκηση ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος. Αυτό σημαίνει ότι, χωρίς να παραγνωρίζονται λόγοι που σχετίζονται με την προσωπική ανάπτυξη των ταλέντων και των ενδιαφερόντων των μαθητών, η Επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει σταθερά προσανατολισμένη στην επαγγελματική εξειδίκευση των αποφοίτων της και στην άμεση σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας. Από την άλλη, η εικόνα της γενικής εκπαίδευσης παραμένει σταθερά θετικότερη σε σχέση με την Επαγγελματική εκπαίδευση στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών καθώς η τελευταία θεωρείται ότι αποτελεί το χώρο προσέλκυσης μαθητών με χαμηλές εκπαιδευτικές επιδόσεις και με ένα επίπεδο σπουδών ευκολότερο στην απόκτηση προσόντων σε σύγκριση με τα αντίστοιχα της γενικής εκπαίδευσης. Επιπλέον, η αρνητική εικόνα της Επαγγελματικής εκπαίδευσης, συνεπώς και η ελκυστικότητα της, καθορίζεται και από την αντίληψη ότι αυτή συνδέεται ελάχιστα με την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αυτός ο «δυσισμός», όπως αναφέρει το Cedefop (2017) μεταξύ γενικής εκπαίδευσης και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, αποτυπώνεται και στις απόψεις των ίδιων των μαθητών:

- οι μαθητές της Επαγγελματικής εκπαίδευσης, στο μεγαλύτερο τους ποσοστό δηλώνουν ότι η επιλογή της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής διαδρομής επηρεάστηκε από το ότι θα τους οδηγούσε γρηγορότερα στην αγορά εργασίας,
- οι μαθητές της γενικής εκπαίδευσης αναφέρουν ότι η επιλογή τους σχετίζεται με την συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και θεωρούν ότι είναι καλύτερα εξοπλισμένοι στο επίπεδο των βασικών ικανοτήτων (key competences), των γνώσεων τους στις ξένες γλώσσες και στην ανάπτυξη της πολιτισμικής τους ευαισθητοποίησης.

Η επαγγελματική εκπαίδευση «παραμένει για την πλειονότητα των γονιών και μαθητών «δεύτερη επιλογή». Προσελκύει κυρίως μαθητές με χαμηλές επιδόσεις, οι οποίοι επί το πλείστον προέρχονται από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα. Αυτή η κατάσταση ενισχύει τις αρνητικές προκαταλήψεις και δημιουργεί φαύλο κύκλο εις βάρος αυτής της μορφής εκπαίδευσης (Ιωαννίδου Α. και Σταύρου Σ., 2013).

2.3 Οι ανταγωνιστικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες

Μετά την αποφοίτηση από το Γυμνάσιο και την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η φοίτηση συνεχίζεται στην ανώτερη δευτεροβάθμιας τυπική εκπαίδευση. Παρέχεται από τους δύο τύπους Λυκείου το ΓΕΛ και το ΕΠΑΛ. Το

μαθητικό δυναμικό τους, το σχολικό έτος **2017-18** ήταν 321.834 μαθητές και από αυτούς:

- στα ΓΕΛ (Γενικά λύκεια) φοίτησαν 211.311, μαθητές ποσοστό 71,6%
- στα ΕΠΑΛ ήταν φοίτησαν 87.610, μαθητές ποσοστό 28,4%. (Εδώ να προσθέσουμε και τους 3.452 μαθητές του «4^{ου} έτους Μαθητείας») (Πηγή αριθμητικών δεδομένων: ΥΠΑΙΘ/ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ από επεξεργασία του Κωνσταντίνου Αδριανουπολίτη και: Λακασάς Α., Άρθρο στην Καθημερινή, 30-6-2018)

Παρακάτω, θα παρουσιαστούν οι εναλλακτικές εκπαιδευτικές επιλογές μετά το Γυμνάσιο και, θα εστιάσουμε στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά τους και, τα χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούν από την επιλογή του ΕΠΑΛ.

2.4 Το Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ)

Είναι ο κύριος «ανταγωνιστής» του ΕΠΑΛ στην αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών αυτής της βαθμίδας εκπαίδευσης. «Παρέχει γενική παιδεία με βαθμιαία εμπάθυνση και εξειδίκευση στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα ώστε οι νέοι να αποκτήσουν τα αναγκαία για τη ζωή τους εφόδια που η βαθμίδα αυτή έχει να τους προσφέρει». (Ν.4186/2013, Άρθρο 1, Έννοια και Σκοποί του Γενικού Λυκείου)

Επιλέγεται από το 70% του μαθητικού δυναμικού με κύριο στόχο την συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όμως ο αυτόνομος ρόλος του ως βαθμίδα εκπαίδευσης, ακυρώνεται εάν δεν επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Παραθέτουμε τα λόγια του Υπουργού Παιδείας (Γαβρόγλου Κ., 3/9/2018): «...ολόκληρη τάξη, η Γ΄ Λυκείου, αδυνατεί πλέον να παίξει τον παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό της ρόλο. Ο διαχωρισμός των μαθημάτων σε γενικής μόρφωσης και σε εξεταζόμενα για την εισαγωγή στα ΑΕΙ οδήγησε σε πλήρη αδιαφορία για τα πρώτα και προσφυγή σε θεσμούς παραπαιδείας (φροντιστήρια και όχι μόνο) για τα δεύτερα. Καταλήγουμε στο παράδοξο φαινόμενο να αποτελεί το σχολείο πάρεργο του φροντιστηρίου. Αποτέλεσμα του υποτιμημένου ρόλου του, είναι να καταντάει το απολυτήριο ένα χαρτί που δε σημαίνει τίποτε ούτε παιδευτικά αλλά ούτε και κοινωνικά. Από την άλλη, η παραπαιδεία, ένας καθαρά ιδιωτικός, κερδοσκοπικός θεσμός, έχει γίνει οργανικό στοιχείο του δημόσιου σχολείου και για κάθε φουρνιά υποψηφίων, οι οικογένειές τους έχουν δαπανήσει 2,5 δις ευρώ για την προετοιμασία προς τις πανελλαδικές. Μόνο το 30% των υποψηφίων σπουδάζει αυτό που θα ήθελε, όπως αυτό αντανakλάται στις προτιμήσεις στα μηχανογραφικά δελτία, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος αριθμός φοιτητών που, καθώς σπουδάζουν κάτι που δεν θέλουν, λιμνάζουν και δεν παίρνουν πτυχίο για πολλά χρόνια...».

Η φοίτηση στο Γενικό Λύκειο σχεδόν ταυτίζεται με παράλληλη χρήση του φροντιστηρίου, με 2.500 φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, όπου φοιτούν κάθε χρόνο 150.000 μαθητές και εργάζονται 20.000 καθηγητές σύμφωνα με στοιχεία του ΟΕΦΕ. Χωρίς να μπορεί να γίνει εκτίμηση, αναφέρουμε και τη δραστηριότητα των ιδιαίτερων μαθημάτων που δεν ελέγχονται από καμία θεσμική

αρχή. Η κυρίαρχη θέση της παραπαιδείας (Αμοιραδάκης, 2008), επιβάλλει τον ρυθμό της, τυποποιώντας την παρεχόμενη γνώση, καθώς οι υποψήφιοι μαθητές επικεντρώνονται στην εκμάθηση τεχνικών για να επιτύχουν στις εξετάσεις και όχι στην εμβάθυνση στα γνωστικά πεδία.

Οι κυριότεροι λόγοι που εδραιώνουν και ισχυροποιούν την επιθυμία για την εκπαιδευτική πορεία: **(ΓΕΛ + Φροντιστήριο) = (επιτυχία σε ΑΕΙ-ΤΕΙ)**, είναι:

- Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των τελευταίων δεκαετιών, που δίνει τη δυνατότητα σε ευρεία κοινωνικά στρώματα να κάνουν χρήση του φροντιστηρίου θεωρώντας το ως ευκαιρία κοινωνικής ανέλιξης των παιδιών τους (Δήμου Γ., 1999).
- Ο οξύς ανταγωνισμός για εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, λόγω του κλειστού συστήματος εισόδου (Πυργιωτάκης Ι., 2001)
- Η απαξίωση του δημόσιου σχολείου που θεωρείται ότι αδυνατεί να ανταποκριθεί στην αποστολή του και οδηγεί πολλούς μαθητές να καταφεύγουν στο φροντιστήριο για να ανταπεξέλθουν στο βαθμό δυσκολίας των πανελλαδικών εξετάσεων (Γκιτζίρης Α., 2012).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η φοίτηση στο ΓΕΛ, επιλέγεται με σχεδόν αποκλειστικό σκοπό την είσοδο στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και με επίγνωση ότι το απολυτήριο του ΓΕΛ δεν παρέχει δυνατότητα επαγγελματικής ένταξης στον κάτοχό του.

Σε ομιλία του, ο πρώην υφυπουργός Παιδείας κ. Μπαξεβανάκης (26/9/2017) αναφέρει: «Το φαινόμενο που έχουμε διαπιστώσει είναι ότι όσο το Γενικό Λύκειο γίνεται πιο εύκολο, τα παιδιά που κατευθύνονται στην Επαγγελματική Εκπαίδευση λιγοστεύουν, όταν το Γενικό Λύκειο δυσκολεύει και έχει περισσότερες απαιτήσεις παρατηρείται το αντίστροφο φαινόμενο. Άρα η επιλογή και στις περιπτώσεις αυτές δεν είναι συνειδητή». Και ο Αδριανουπολίτης Κ., (2018), αναφέρει «Εάν η πολιτεία θέλει την αύξηση του μαθητικού δυναμικού των ΕΠΑΛ, και ληφθεί υπόψη ότι η ελληνική οικογένεια επιμένει στις πανεπιστημιακές σπουδές, τότε έχει υποχρέωση να ανοίξει περισσότερο το δρόμο που οδηγεί στο πανεπιστήμιο μέσω των ΕΠΑ.Λ.»

Η πλειονότητα των αποφοίτων Γυμνασίου ακολουθεί τη διαδρομή ΓΕ.Λ. – πανελλαδικές – ΑΕΙ ή ΤΕΙ και συχνά στην περίπτωση αποτυχίας στις πανελλαδικές, επιλέγει την εγγραφή στα Ι.Ε.Κ. Τα ΕΠΑΛ προσφέρουν την ίδια δυνατότητα στον απόφοιτο Γενικού Λυκείου, που μπορεί (αντί για τα ΙΕΚ) να εγγραφεί στη Β΄ τάξη του ΕΠΑ.Λ. και απαλλασσόμενος από τα μαθήματα γενικής παιδείας (που τα έχει διδαχθεί) να αποκτήσει ομοιόβαθμο πτυχίο ειδικότητας σε 2 έτη. Όμως αυτό δεν έχει ιδιαίτερη απήχηση διότι δεν ξαναγυρίζουν εύκολα «πίσω» στην ίδια βαθμίδα εκπαίδευσης, αυτοί που ήδη τέλειωσαν το Λύκειο.

Στο διάστημα 2008- 2017 οι βάσεις εισαγωγής στα ΑΕΙ ανά σχολή δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά. Σύμφωνα με το Endeavor_Greece (2017), η σχετική σταθερότητα των βάσεων των εισαγωγικών εξετάσεων στα χρόνια «της κρίσης»

αποδεικνύει ότι η κατανομή της ζήτησης για πανεπιστημιακές σχολές δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά, παρά τις αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον. Στο βαθμό που οι βάσεις αντανακλούν τη σχέση προσφοράς και ζήτησης, συμπεραίνουμε ότι οι επιλογές των υποψήφιων φοιτητών δεν έχουν διαφοροποιηθεί ουσιαστικά. Κατ' επέκταση, το πρόβλημα της αναντιστοιχίας μεταξύ αριθμού εισακτέων και αναγκών της αγοράς δεν είναι μόνο πρόβλημα προσφοράς θέσεων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά και ζήτησης από πλευράς των νέων.

Η επιθυμία της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μεγάλο βαθμό οδηγεί στην επιλογή της Γενικής Εκπαίδευσης. Το CEDEFOP εκτιμά ότι, ως το 2020, το 60% των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα θα απαιτεί προσόντα μεσαίου επιπέδου, που αποκτώνται κυρίως μέσα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Όμως για τους γονείς και τους μαθητές, (Παναγιωτοπούλου, I., 1993), παραμένει η δεύτερη επιλογή και προσελκύει μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και από χαμηλότερα οικονομικά στρώματα. Το ποσοστό των νέων που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει κάτω του 30%, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 51%. Το σχολικό δίκτυο της επαγγελματικής εκπαίδευσης, όπως είναι διαμορφωμένο, δυσχεραίνεται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς και να ανακόψει την πορεία των νέων προς τη γενική εκπαίδευση

Άρα, η ελληνική Πολιτεία θα πρέπει να ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αναβαθμίζοντας τα προσφερόμενα προγράμματα σπουδών και προσφέροντας κανονιστικά κίνητρα (προγράμματα μαθητείας, επικύρωση και πιστοποίηση προσόντων και διεύρυνση της οδού που οδηγεί στο πανεπιστήμιο μέσω των ΕΠΑΛ)

2.5 Τα ιδιωτικά ΕΠΑΛ

Δεν αποτελούν πλέον ανταγωνιστές του Δημόσιου ΕΠΑΛ. Είχαν μεγάλη ανάπτυξη από το 1990 ως το 2005, όπου οι απόφοιτοι του τότε ΤΕΛ (μετέπειτα ΤΕΕ) εισάγονταν στα ΤΕΙ χωρίς εξετάσεις, με κριτήριο το βαθμό πτυχίου.

Υπήρχαν συνεχείς καταγγελίες ότι εξέδιδαν τίτλους σπουδών με υψηλούς βαθμούς που δεν ανταποκρινόταν στις πραγματικές επιδόσεις και έτσι οι απόφοιτοί τους επιτύχαναν είσοδο σε ΤΕΙ ή διορισμό στο Δημόσιο. Παρόλο της εποπτευόμενης από τις Δ/σεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, λειτουργίας και διενέργειας των απολυτήριων εξετάσεών τους, το 2005 ήρθε στο φως της δημοσιότητας σκάνδαλο με παράτυπα πτυχία, έπειτα από καταγγελία της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδος (ΟΙΕΛΕ). Έγιναν ανακλήσεις 17 αδειών λειτουργίας και ψηφίστηκε σχετικός νόμος (3577/2007) που προέβλεπε ότι τα πτυχία τους, θα έπρεπε να χορηγηθούν εκ νέου έπειτα από ειδικές πτυχιακές εξετάσεις.

Σήμερα στην πλειονότητά τους μετατράπηκαν και λειτουργούν πλέον ως ιδιωτικά ΙΕΚ (Λειτουργούν μόνο τα ιδιωτικά ΕΠΑΛ της Αμερικανικής Γεωργικής

Σχολής με ειδικότητες του Γεωπονικού Τομέα και του Ιδρύματος Τσάκος με ειδικότητες του Ναυτικού Τομέα)

2.6 Παράλληλες δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης

Η αγορά εργασίας αδυνατώντας να διασφαλίσει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό για να καλύψει τις ανάγκες της και, από την άλλη πλευρά η αναζήτηση επαγγελματικής διεξόδου από τους νέους, οδήγησε στην δημιουργία πληθώρας δομών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Το ερώτημα που μπορεί να τεθεί, είναι γιατί να μην αναζητείται η λύση μέσα στην τυπική δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση που υπολειτουργεί, αλλά θα μπορούσε να εγγραφεί με μεγαλύτερη αξιοπιστία την κάλυψη των αναγκών της αγοράς σε ανθρώπινο δυναμικό.

Η πολυδιάσπασή της επαγγελματικής εκπαίδευσης, είναι ένα από τα προβλήματά της. Δίπλα στην τυπική Επαγγελματική Εκπαίδευση, λειτουργούν παράλληλα η μη τυπική αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και η Κατάρτιση. Παρέχεται από το Παιδείας και άλλα Υπουργεία και, από ιδιωτικούς φορείς, με αποτέλεσμα να υπάρχει αλληλοεπικάλυψη σ' ότι αφορά τις ειδικότητες. Αίτημα του κλάδου των εκπαιδευτικών (ΟΛΜΕ) είναι να ενοποιηθεί ο τομέας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και να είναι υπό την εποπτεία μόνο του Υπουργείου Παιδείας, ώστε να μπορεί να χαραχθεί και να εφαρμοσθεί αποτελεσματική εκπαιδευτική πολιτική.

Η επαγγελματική διεξοδος σε συγκεκριμένο επάγγελμα κατοχυρώνεται μέσα από το σύστημα της πιστοποίησης προσόντων (κάποτε «επαγγελματικών δικαιωμάτων»). Τα ΙΕΚ, τα ΚΔΒΜ, τα ΚΕΚ κλπ. στη πλειοψηφία των ειδικοτήτων τους, δεν προδιαγράφουν επαγγελματικά δικαιώματα παρά το γεγονός ότι έχουν αποφοιτήσει από αυτά αρκετοί νέοι μέχρι σήμερα (ΕΟΠΠΕΠ, 2018). Έτσι, συχνά οι απόφοιτοι των Ι.Ε.Κ. (και των, πολλές φορές αμφίβολων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης) αποκτούν τίτλους σε επαγγέλματα για την άσκηση των οποίων δεν είναι απαραίτητη η κτήση τίτλου σπουδών και ακολουθούν κατά κανόνα την πορεία των αποφοίτων της Γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: αναζητούν την τύχη τους σε μια αρρυθμιστη αγορά εργασίας.

2.7 Η μη τυπική επαγγελματική εκπαίδευση

«Τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα» χαρακτηρίζεται το σύστημα της πρωτοβάθμιας, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η εθνική νομοθεσία χρησιμοποιεί τον όρο «τυπική επαγγελματική εκπαίδευση» για τον δεύτερο κύκλο δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (τα ΕΠΑΛ). Οι άλλες εκπαιδευτικές δομές αυτού του δευτεροβάθμιου ή του μεταδευτεροβάθμιου επιπέδου θεωρούνται μη τυπική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Μη τυπική, χαρακτηρίζεται η επαγγελματική εκπαίδευση που παρέχεται ως «αρχική επαγγελματική κατάρτιση» και καταλήγει σε απόκτηση πτυχίου:

- από τις 51 Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ) Μαθητείας του ΟΑΕΔ. Το μαθητικό δυναμικό τους το 2016-17, ήταν 13.000 (πηγή: <http://www.oaed.gr/epas>)
- τα δημόσια ΙΕΚ, όπου εγγράφονται απόφοιτοι Λυκείου Το δυναμικό τους το 2016-17, ήταν 20.942 καταρτιζόμενοι
- τα ιδιωτικά ΙΕΚ (με 30.000 καταρτιζόμενους)
- τα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ (29 πανελλαδικά), στα οποία φοιτούσαν 2.800 σπουδαστές, σε 18 ειδικότητες. (πηγή: <http://www.oaed.gr/iek>)
- Τα ΤΕΕ άλλων Υπουργείων

2.8 Τα ΙΕΚ

Με τον Ν.2009/1992 καθιερώνεται το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, που χρηματοδοτείται εν μέρει από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Ιδρύεται ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) και τα εποπτευόμενά του δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ.

Στα ΙΕΚ εγγράφονται απόφοιτοι Λυκείου και, μετά από 4 εξάμηνα φοίτησης και 1 εξάμηνο μαθητείας (πρακτικής άσκησης) αποκτούν πιστοποίηση Επαγγελματικής Κατάρτισης επιπέδου 5, ύστερα από εξετάσεις του ΕΟΠΠΕΠ. Παρέχουν δηλαδή στους αποφοίτους τους, ομοβάθμιο τίτλο με το πτυχίο ΕΠΑΛ + «Μαθητεία»

Σκοπός των ΙΕΚ είναι η παροχή αρχικής κατάρτισης, ώστε να συμβάλουν στην αναβάθμιση των προσόντων (γνώσεων και δεξιοτήτων) των εκπαιδευομένων, με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας καθώς και τη βελτίωση, γενικότερα, της παραγωγικής διαδικασίας. Οι σπουδαστές των ΙΕΚ είναι στην πλειονότητά τους απόφοιτοι του Γενικού Λυκείου ηλικίας 20-30 ετών.

Η πιστοποίηση των αποφοίτων ΙΕΚ πραγματοποιείται με εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της φοίτησης και της πρακτικής άσκησης.

Πανελλαδικά λειτουργούν 129 δημόσια ΙΕΚ (ΔΙΕΚ) σε 74 πόλεις στα οποία κατά το χειμερινό εξάμηνο του 2015 εγγράφηκαν 30.699 καταρτιζόμενοι. Σε αυτά περιλαμβάνονται δύο ΔΙΕΚ Ειδικής Αγωγής και τρία ΔΙΕΚ σε σωφρονιστικά καταστήματα. (στοιχεία της ΓΓΔΒΜ&ΝΓ, 2018). Παρέχουν μεγάλο πλήθος ειδικοτήτων (107 εγκεκριμένες, οι περισσότερες με το Ν. 4186/2013 και Ν.4203/2013).

Ως μειονεκτήματα της επιλογής φοίτησης σε ΙΕΚ σε σχέση με την επιλογή του ΕΠΑΛ αναφέρουμε:

- Χρησιμοποιούν ωρομίσθιους εκπαιδευτές οι οποίοι συχνά δε διαθέτουν διδακτική εμπειρία.
- Δεν υπάρχουν διδακτικά βιβλία και η χρήση φωτοτυπιών είναι συνήθης
- Ο αριθμός των καταρτιζομένων είναι πολύ μεγάλος (30 ανά τμήμα)
- Χρησιμοποιείται ο εργαστηριακός εξοπλισμός των ΕΠΑΛ και όταν η ειδικότητα δεν υπάρχει στο ΕΠΑΛ η εργαστηριακή εκπαίδευση είναι ελλιπής.
- Παρατηρείται υψηλή εγκατάλειψη σπουδών και υψηλά ποσοστά αποτυχίας στις εξετάσεις πιστοποίησης
- Η μαθητεία είναι υποχρεωτική για την πιστοποίηση αλλά δεν παρέχονται θέσεις εργασίας για όλους.

Σε μεγάλο βαθμό τα ΙΕΚ λειτουργούν συμπληρωματικά των ΕΠΑΛ. Σύμφωνα με δηλώσεις του πρώην Υφυπουργού Παιδείας (Μπαξεβανάκης Δ. 28.08.2017) «οι υποψήφιοι σπουδαστές των ΙΕΚ που δεν θα επιλεγούν, έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν εφόσον το επιθυμούν, σε ίδια ή παρεμφερή ειδικότητα, σε ΕΠΑΛ. Με αυτό τον τρόπο το δημόσιο σύστημα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης δεν αποκλείει τελικά κανένα υποψήφιο».

Ίσως, (Ιακωβίδης Γ., 2003), μια αλλαγή στη δομή και λειτουργία των Ι.Ε.Κ., θα οδηγούσε σε μια εργασιοκεντρική εκπαιδευτική προσαρμογή, εάν διεύρυνε τον θεσμό προς τις ανάγκες της οικονομίας και γενικότερα της αγοράς εργασίας, έχοντας, όμως, οπωσδήποτε ως αφετηρία την υπάρχουσα τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.

Τα **ιδιωτικά ΙΕΚ**, εποπτεύονται επίσης από τη ΓΓΔΒΜ&ΝΓ και η πιστοποίηση των αποφοίτων τους πραγματοποιείται με τις ίδιες εξετάσεις των Δημόσιων από τον ΕΟΠΠΕΠ.

Τα δίδακτρα ποικίλλουν και κατά μέσον όρο ανέρχονται σε 1.800 ευρώ, για κάθε εξάμηνο. Προσεγγίζουν την αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών, διαφημιζόμενα κάθε Αύγουστο μετά την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων εισαγωγής στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, υποσχόμενα «υψηλή ποιότητα σπουδών με σεμινάρια & workshops από επώνυμους επαγγελματίες, καριέρα με κύρος και αναγνωρισιμότητα, υπηρεσίες Γραφείου Σταδιοδρομίας που διασύνδεουν τον απόφοιτο με την αγορά εργασίας για θέσεις πρακτικής άσκησης αλλά και μόνιμης απασχόλησης καθώς και υπηρεσίες Startup που υποστηρίζουν τον απόφοιτο στη δημιουργία δικής του επιχείρησης».

Έχουν χορηγηθεί 62 άδειες Ιδιωτικών ΙΕΚ στα οποία κατά το χειμερινό εξάμηνο του 2015 φοιτούσαν 31.161 καταρτιζόμενοι (στοιχεία της ΓΓΔΒΜ&ΝΓ, 2018).

2.9 Οι Επαγγελματικές Σχολές του ΟΑΕΔ

Ο ΟΑΕΔ δραστηριοποιείται στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τη λειτουργία 51 Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑΣ) Μαθητείας, που

παρέχουν συνολικά 35 διαφορετικές ειδικότητες. Λειτουργεί επίσης και 29 Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK). Για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών δομών του, λειτουργούν 30 Γραφεία Διασύνδεσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΓΔΕΕ) με την αγορά εργασίας.

Εφαρμόζουν το δυϊκό σύστημα μάθησης-εργασίας. Εγγράφονται μετά την Α' Λυκείου, για 2 έτη σπουδών. Οι απόφοιτοι αποκτούν πτυχίο επιπέδου 4. Το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (μαθητείας) του Ο.Α.Ε.Δ. περιλαμβάνει μάθηση στο χώρο εργασίας, και μαθήματα ειδικότητας και προπαρασκευαστικά μαθήματα πιστοποίησης στη σχολική μονάδα.

Οι εθνικοί κοινωνικοί εταίροι αναφέρουν (έρευνα της EEO GROUP, 2015) για την εφαρμογή του δυϊκού συστήματος Μαθητείας ότι «το μοντέλο των σχολών μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ. αποτελεί καταρχάς καλή πρακτική που πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί» και εκτιμάται ότι οι ΕΠΑΣ Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ. παρουσιάζουν θετική εικόνα με ικανοποιητικά ποσοστά απορρόφησης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Τα χαρακτηριστικά του δυϊκού συστήματος Μαθητείας που εφαρμόζει ο Ο.Α.Ε.Δ. στις σχολές του, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας στην ειδικότητα, με παράλληλη θεωρητική και εργαστηριακή διδασκαλία στο σχολείο και εκπαίδευση στην επιχείρηση (on-the-job-training)
- Θεσμοθετημένη αμοιβή με πλήρη ασφάλιση (ιατροφαρμακευτική και συνταξιοδοτική κάλυψη)
- Γραφεία Διασύνδεσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που διασφαλίζουν εύρεση εργασίας (σε επιχειρήσεις) και παρακολούθηση του προγράμματος.

Με αυτόν τον τρόπο το Δυϊκό σύστημα Μαθητείας εξασφαλίζει την ανάπτυξη δεξιοτήτων με εφαρμογή σε πραγματικές συνθήκες εργασίας των όσων διδάχθηκαν στην τάξη ή το εργαστήριο.

2.10 Δομές επαγγελματικές εκπαίδευσης άλλων Υπουργείων

Το μαθητικό τους δυναμικό είναι συνολικά λιγότερο από 2.000 μαθητές.

- Από το Υπουργείο **Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων** λειτουργούν έξι ΕΠΑΣ. Παρέχουν τις ειδικότητες: Αγροτικών Μηχανημάτων, Ζωοτεχνίας, Γαλακτοκομίας–Τυροκομίας, Θερμοκηπιακών Κατασκευών και Καλλιεργειών, Τεχνιτών Ευλογλυπτικής-Διακοσμητικής Επίπλου, Αμπελουργίας-Οινοτεχνίας, Φυτοτεχνικών Επιχειρήσεων - Αρχιτεκτονικής Τοπίου.
- Από το Υπουργείο **Υγείας** αδειοδοτήθηκαν 42 Δημόσια ΙΕΚ (τα περισσότερα δεν είναι σε λειτουργία) που αποτελούν παραρτήματα των αντίστοιχων Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Ν.Π.Δ.Δ.) του Ε.Σ.Υ. όπου εδρεύουν. Παρέχουν

τις ειδικότητες: Γενικής Νοσηλείας, Τραυματολογίας, Χειρουργείου, Ογκολογικών παθήσεων, ΜΕΘ, Ατόμων με Ειδικές Παθήσεις.

- Από το Υπουργείο **Τουρισμού** λειτουργούν οκτώ ΙΕΚ και οκτώ ΕΠΑΣ. Παρέχουν τις ειδικότητες: Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας, Τεχνικός Αρτοποιός Ζαχαροπλαστικής, Τεχνικός Μαγειρικής Τέχνης.

2.11 Η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση

Σύμφωνα με το Ν. 3879/2010 «Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση» νοείται η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που συμπληρώνει, εκσυγχρονίζει ή και αναβαθμίζει γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, οι οποίες αποκτήθηκαν από τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης ή από επαγγελματική εμπειρία με στόχο την ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας, τη διασφάλιση της εργασίας και την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη.

Η κατάρτιση χαρακτηρίζεται άτυπη μορφή επαγγελματικής εκπαίδευσης, που παρέχεται από εποπτευόμενους φορείς διαφόρων Υπουργείων, τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (πρώην ΚΕΚ) και από πλήθος ιδιωτικών φορέων που παρέχουν προγράμματα «συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης» με αδιαβάθμητους τίτλους. Μορφή της και η «ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση» που χρηματοδοτείται από ειδικό λογαριασμό (ΛΑΕΚ). Την εποπτεία των φορέων εκτός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος (Ιδιωτικών και Δημόσιων), έχει η Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ) που ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας.

Στόχος της Κατάρτισης είναι η επανειδίκευση, ή η επικαιροποίηση γνώσεων αλλά και να προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όσους αποκλείστηκαν από το σχολικό σύστημα. Το σύστημα Κατάρτισης στην Ελλάδα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις σχετικές πολιτικές της Ε.Ε. και αναπτύχθηκε με την υποστήριξη της αντίστοιχης ευρωπαϊκής χρηματοδότησης.

Η Κατάρτιση, ωστόσο, παραμένει η δεύτερη επιλογή για τους περισσότερους, λόγω της έντονης ζήτησης για γενική εκπαίδευση και πανεπιστημιακές σπουδές και την περιφρόνηση για τεχνική και χειρωνακτική εργασία. Έτσι ενώ το επίπεδο συμμετοχής στην εκπαίδευση στην Ελλάδα, είναι γενικά υψηλό, με το 30% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών να είναι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΣΥΕ, 2017), τα ποσοστά συμμετοχής των ενηλίκων (ηλικίας 25-64 ετών) στην επαγγελματική κατάρτιση είναι διαχρονικά χαμηλό. Η συμμετοχή των ενηλίκων στην κατάρτιση, ανήλθε στο 4 % το 2016, και απείχε πολύ από τον μέσο όρο του 10,8 % της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2017).

Η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής, οδήγησε τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης να λειτουργούν ως υποκατάστατο της πολιτικής για την απασχόληση. Απευθύνονται κυρίως σε ανέργους και αντί για τη δημιουργία θέσεων

εργασίας, συγχέονται με τις κοινωνικές πολιτικές, που στοχεύουν στη βραχυπρόθεσμη στήριξη των ανέργων. Ο στόχος των κοινωνικών πολιτικών είναι η παροχή ενός βασικού βιοτικού επιπέδου, ασφάλειας, υγείας και παιδείας για όλους. Η άμεση δημιουργία θέσεων εργασίας, από την άλλη, στοχεύει στην αξιοποίηση των πιο αποτελεσματικών εργαλείων και του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού για να δημιουργήσει όσες περισσότερες βιώσιμες θέσεις εργασίας γίνεται στο πιο σύντομο χρονικό διάστημα. Το πρώτο είναι κυρίως ζήτημα κοινωνικής πρόνοιας, ενώ το δεύτερο οικονομικής ανάπτυξης.

Υπηρεσίες **συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης** παρέχεται από τα δημόσια ή ιδιωτικά Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ)

- επιπέδου 1 (αντιστοιχούν στα παλιά Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών)
- επιπέδου 2 (αντιστοιχούν στα παλιά ΚΕΚ).

Τα εκπαιδευτικά αντικείμενα αναφέρονται σε πολλούς τομείς όπως: περιβάλλον, υγεία, εκπαίδευση, γεωργία, οικονομία, πληροφορική, κλπ., αλλά και γενική εκπαίδευση ενηλίκων, επαγγελματικό προσανατολισμό και συμβουλευτική σταδιοδρομίας. Υπεύθυνος φορέας είναι ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., ενώ για τη διαμόρφωση και την εποπτεία εφαρμογής του εκπαιδευτικού πλαισίου τους η ΓΓΔΒΜ του ΥΠΕΠΘ.

2.12 Το οικονομικό υπόβαθρο

Οι συνθήκες στην οικονομία επηρεάζουν άμεσα την Επαγγελματική εκπαίδευση. Η αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την αμφίδρομη διασύνδεσή της με τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας και με τη σειρά της, να συνεισφέρει στην προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των ελληνικών επιχειρήσεων και στην αύξηση της απασχόλησης.

Σύμφωνα με το συμπέρασμα ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας για την Ελληνική Επιχειρηματικότητα, (2018) κατά την περίοδο της παρατεταμένης κρίσης (2008-2018), ο ελληνικός επιχειρηματικός τομέας συρρικνώθηκε κατά 28%. Ωστόσο οι οικονομικές συνθήκες αρχίζουν να βελτιώνονται. Ο ρυθμός μεγέθυνσης είναι θετικός, η απασχόληση και οι αμοιβές της εργασίας αυξάνονται, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι σχετικά ισορροπημένο, η εκτέλεση του προϋπολογισμού είναι εντός στόχων. Λιγότερο ευνοϊκή είναι η εικόνα της ανεργίας και του πληθωρισμού. Οι επιχειρήσεις βγαίνουν διαρθρωτικά ενδυναμωμένες από την κρίση, με το μεικτό περιθώριο κέρδους να έχει αυξηθεί και το ποσοστό του κύκλου εργασιών που πωλείται με πίστωση να έχει βελτιωθεί. Η σταδιακή επαναφορά της εγχώριας ζήτησης σε φυσιολογικά επίπεδα εκτιμάται ότι θα τους παρέχει τη βάση για

να ανταγωνιστούν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και να κερδίσουν μερίδια στις διεθνείς αγορές προϊόντων και κεφαλαίων.

Εξαγωγικοί κλάδοι, όπου η Ελλάδα διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (αγροτική παραγωγή, τρόφιμα, τουρισμός, μεταποίηση, τεχνολογία, ενέργεια, μεταφορές και logistics), ίσως να αναπτυχθούν ταχύτερα, και να αναπληρώσουν ένα μέρος δραστηριότητας, αλλά και θέσεων απασχόλησης, που μέχρι πρόσφατα ήταν μοιρασμένο σε άλλους κλάδους. Ταυτόχρονα, μια σειρά κλάδων, όπως οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, αλλά και η ενέργεια, βιώνουν συνολικό μετασχηματισμό.

Στη μετάβαση αυτή σε ένα εξωστρεφές και διεθνώς ανταγωνιστικό μοντέλο ανάπτυξης, θα είναι καθοριστικός ο ρόλος της τεχνολογίας ως εργαλείου για το μετασχηματισμό κλάδων και τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους. Η τεχνολογική αυτή στροφή της ελληνικής οικονομίας αναγκαστικά θα βασιστεί στο εγχώριο ανθρώπινο κεφάλαιο, που αποτελεί και τον πολυτιμότερο πόρο της χώρας. Η συνεχής και ουσιαστική επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τον αναγκαίο προσανατολισμό των εγχώριων επιχειρήσεων, συνδέονται άμεσα με την ικανότητα της χώρας να ξεφύγει από το σημερινό τέλμα.

Βασικό χαρακτηριστικό των ελληνικών επιχειρήσεων, είναι η χαμηλή τεχνολογική ετοιμότητα και οργάνωση με αποτέλεσμα την μεγάλη επιρροή του εμπειρισμού, τη χαμηλή κουλτούρα ποιότητας και την έλλειψη καινοτομίας ικανής να ενισχύσει τη διεθνή της ανταγωνιστικότητα. Η έκταση και οι επιπτώσεις του προβλήματος μπορούν να περιοριστούν σημαντικά μέσω της ευθυγράμμισης των γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς, εξασφαλίζοντας το ανθρώπινο δυναμικό που δυσκολεύονται να βρουν σήμερα, οι επιχειρήσεις που θα πρωτοστατήσουν στην ανάπτυξη.

Όπως αποτυπώνεται σε μελέτη της Ε.Ε. (2012) για την Ελλάδα, «η σχέση μεταξύ των επιδόσεων της καινοτομίας και του εγχώριου ΑΕΠ αναδεικνύει ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι βασισμένη σε άλλες πηγές παρά στην καινοτομική παραγωγή και αυτό είναι πιθανόν να δημιουργήσει σημαντικό κίνδυνο για την μελλοντική ανταγωνιστικότητα της χώρας. Παραδοσιακοί κλάδοι και χαμηλή τεχνολογική ανάπτυξη, μικρές επιχειρήσεις προσανατολισμένες στην εγχώρια αγορά με περιορισμένη διεθνή δικτύωση και επιχειρηματίες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κυριαρχούν στην Ελληνική οικονομία».

Οι επιχειρήσεις αυτές απασχολούν εργατικό δυναμικό με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο παράλληλα χαρακτηρίζεται από απελπιστικά χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στη διά-βίου μάθηση και στην ενδοεπιχειρησιακή επιμόρφωση.

Η χαμηλής έντασης γνώσης και οργάνωσης παραγωγική δομή της ελληνικής οικονομίας (αναφέρει η Global Competitiveness Reports, 2018), δημιουργεί θέσεις

εργασίας χαμηλών εκπαιδευτικών αναγκών. Μικρή μέριμνα δίνεται και για την εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού από τις ίδιες τις επιχειρήσεις, αυτό αποδεικνύεται, από το χαμηλό επίπεδο ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, η οποία αποτυπώνεται στις διεθνείς έρευνες για το σύνολο των επιχειρήσεων και ειδικότερα για τις μικρομεσαίες, όσο και, από την ελάχιστη συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης, η οποία αντανακλά μάλλον την χαμηλή ζήτηση ή και ανταποδοτικότητα της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, παρά τη διαθεσιμότητα (προσφορά) προγραμμάτων δια βίου μάθησης (European Commission 2011).

Συνοψίζοντας:

Είναι αναγκαία για την ελληνική οικονομία, η ανακατανομή των πόρων από τομείς χαμηλής σε τομείς υψηλής παραγωγικότητας, που αποτελεί κύρια πηγή μεγέθυνσης. Οι τρεις παράγοντες αύξησης της παραγωγικότητας είναι η επένδυση σε υλικό κεφάλαιο, η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και η τεχνολογική πρόοδος.

Στο ανθρώπινο κεφάλαιο, ενσωματώνονται η γνώση, τα προσόντα και οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, που αποκτώνται μέσω της εκπαίδευσης, αλλά και της παραγωγικής διαδικασίας (εκμάθηση από την εμπειρία). Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ένας από τους παραγωγικούς συντελεστές που χρειάζεται να εφαρμοστούν διαρθρωτικές βελτιώσεις, καθώς η αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας και του εκπαιδευτικού συστήματος, συνέβαλε στο να διαθέτει η Ελλάδα εργατικό δυναμικό που κατά τη γνώμη του είναι «σε μεγάλο βαθμό μορφωμένο και σε μεγάλο βαθμό άνεργο». Ο εφοδιασμός των αποφοίτων με δεξιότητες και γνώσεις που θα τους επιτρέψουν να σταθούν με αξιώσεις στην αγορά εργασίας μετά την αποφοίτηση αποτελεί προϋπόθεση ώστε οι επιχειρήσεις που θα τους προσλάβουν να μπορέσουν να τους εντάξουν με βέλτιστο τρόπο στο δυναμικό τους. Η αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, θα έχει καθοριστικό ρόλο στην προετοιμασία του εργατικού δυναμικού, που θα μπορεί να δράσει καταλυτικά στη βελτίωση της τεχνολογικής και οργανωσιακής ετοιμότητας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Όμως οι αλλαγές αυτές είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες.

2.13 Οι απόφοιτοι στην αγορά εργασίας

Από την έναρξη της οικονομικής κρίσης (Μητράκος Θ., 2018) που βιώνει η χώρα, αυξήθηκαν οι κοινωνικές ανισότητες θέτοντας σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή και προστασία. Το μεγαλύτερο μερίδιο στην ερμηνεία της ανισότητας φαίνεται να έχει η εκπαίδευση (25%) ακολουθούμενη από την εργασία (17%)

Το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων της Επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, παρότι αυξήθηκε στο 32 % το 2016, εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλότερο από το 75% μέσο όρο της ΕΕ (Eurostat 2018)

Προκύπτουν ερωτήματα, που η απάντησή τους είναι προϋπόθεση της ευθυγράμμισης του επιχειρηματικού κόσμου και του εκπαιδευτικού συστήματος:

- Γιατί σε μία χώρα που βρίσκεται σε παρατεταμένη ύφεση, όπου η ανεργία ξεπερνά τα τελευταία χρόνια το 24%, να παρατηρείται έλλειψη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού;
- Έχει προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα στις ανάγκες της σύγχρονης οικονομίας;
- Είναι λογικό οι νέοι να εξακολουθούν να κατευθύνονται σε αντικείμενα σπουδών για τα οποία η ζήτηση έχει σημαντικά μειωθεί;
- Στρέφονται οι επιχειρήσεις στους κλάδους που συνδέονται με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και μπορούν να αποτελέσουν θεμέλια της ανάπτυξης δημιουργώντας παράλληλα θέσεις εργασίας;
- Διαθέτουν οι επιχειρήσεις, εσωτερικούς μηχανισμούς που να τους επιτρέπουν να αναβαθμίσουν το προσωπικό τους και να του προσφέρουν τις γνώσεις που δεν απέκτησε από το εκπαιδευτικό σύστημα;
- Τι πρέπει να γίνει από πλευράς πολιτείας, εκπαιδευτικής κοινότητας και ιδιωτικής πρωτοβουλίας για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας;

Μελέτες για την ελληνική οικονομία, έχουν κατά καιρούς υποδείξει τομείς στρατηγικής σημασίας στους οποίους η χώρα μας μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην επιστημονική και επαγγελματική διεθνή τους ανάπτυξη, όπως η ναυτιλία, η αγροτική παραγωγή, ο πολιτισμός και ο τουρισμός. Η ελληνική επιχειρηματικότητα όμως δεν έχει ακόμη στραφεί στους κλάδους εκείνους που μπορούν να στηρίξουν τη βιώσιμη επανεκκίνηση της οικονομίας. Σύμφωνα με το Endeavor_Greece (2017), η διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, ο υψηλός αριθμός αυτοαπασχολούμενων, η έλλειψη εξαγωγικού προσανατολισμού και η χαμηλή διείσδυση των νέων τεχνολογιών συμβάλλουν σημαντικά στην αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας και δε τους βοηθούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της νέας οικονομίας.

Στη μεγάλη τους πλειοψηφία, οι ελληνικές επιχειρήσεις εξακολουθούν να εστιάζουν σε κλάδους που δεν παρέχουν βιώσιμες αναπτυξιακές προοπτικές, ενώ το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν εξασφαλίζει στους νέους τις δεξιότητες εκείνες που έχει ανάγκη η αγορά του σήμερα, ή, πολύ περισσότερο, του αύριο. Οι στρεβλώσεις αυτές λειτουργούν σαν τροχοπέδη για την ανάπτυξη και καθυστερούν την αποκλιμάκωση της ανεργίας.

Οι τομείς δραστηριοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων και ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, εξακολουθούν να αποτελούν διαφορετικούς και ασύνδετους κόσμους. Το εκπαιδευτικό σύστημα παράγει αποφοίτους που σε μεγάλο βαθμό δε συνάδουν με τις ανάγκες της αγοράς, ενώ, ταυτόχρονα, οι ελληνικές επιχειρήσεις, ακόμη και οι νέες, εστιάζουν κατά βάση σε κλάδους χωρίς προοπτική, δεν προσφέρουν ποιοτική απασχόληση και

παραβλέπουν τις διεθνείς τάσεις που αλλάζουν ταχύτατα τη δομή της αγοράς εργασίας. Έτσι σύμφωνα με το Endeavor_Greece (2015), παρά τα πρωτοφανή ποσοστά ανεργίας, το 77% των εργοδοτών δηλώνει δυσκολία να βρει ανθρώπινο δυναμικό για να καλύψει συγκεκριμένες θέσεις απασχόλησης, ενώ, αντίστοιχα, 88% των νέων θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις είναι αυτές που δεν προσφέρουν ποιοτική και καλά αμειβόμενη απασχόληση. Σε κάθε περίπτωση, η αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας έχει ως προϋπόθεση την ευθυγράμμιση τριών διαφορετικών κόσμων: αναπτυξιακές προοπτικές, επιχειρηματικότητα και εκπαίδευση, που δυστυχώς, έως και σήμερα παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ασύνδετοι και αναξιοποίητοι.

Το υψηλό ποσοστό ανεργίας (57,2%) που παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-24 ετών αποδίδεται (ΙΕΠ, 2017), στον παρατεταμένο χρόνο μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, τη μαθητική διαρροή, την έλλειψη κατάλληλης επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά και την αδυναμία της ελληνικής αγοράς εργασίας να δημιουργήσει νέες θέσεις ακόμη και σε περιόδους υψηλής ανάπτυξης.

Επίσης εμφανίζεται μαζικοποίηση της μετανάστευσης νέων, προς χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά με άμεσο αντίκτυπο στην εντός χώρας προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων. Ένδειξη αυτού, σύμφωνα με στοιχεία του EUROPASS (2018), είναι ότι τα ευρωπαϊκά βιογραφικά που συμπληρώθηκαν το 2018 ήταν 25.000, τέσσερις φορές περισσότερα από το 2010.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2018), το 2017 οι επίσημα καταγεγραμμένοι άνεργοι ήταν 1.130.934, αντιστοιχούσε, δηλαδή, ένας άνεργος για κάθε 3,25 εργαζόμενους. Συνολικά, χάθηκαν από την «κρίση» πάνω από 900.000 θέσεις εργασίας από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Η παρατεταμένη ύφεση έπληξε όλους τους κλάδους της οικονομίας, ωστόσο ο αντίκτυπος ήταν πολύ πιο έντονος σε ορισμένους από αυτούς. Ο κλάδος των κατασκευών, στον οποίο είχε σε μεγάλο βαθμό στηριχτεί η ανάπτυξη κατά την προηγούμενη δεκαετία, υπέστη το βαρύτερο πλήγμα, χάνοντας το 63,7% των θέσεων εργασίας. Στον κλάδο των κατασκευών κατευθύνεται μεγάλο μέρος των αποφοίτων των ΕΠΑΛ (ειδικότητες: Δομικών έργων, Θερμοϋδραυλικών, Ψυκτικών, Ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων)

Το Παρατηρητήριο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι. 2008), με σκοπό την πραγματοποίηση ερευνών για την αποτελεσματικότητα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την ανίχνευση των αναγκών της αγοράς εργασίας, συνέλλεγε πληροφοριακό υλικό για την επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων της, προτείνοντας ως δράσεις:

- Τη συνεργασία με τους τοπικούς κοινωνικούς εταίρους και τον επιχειρηματικό κόσμο με στόχο τη βελτίωση της διαδικασίας πρόβλεψης των αναγκών για νέα επαγγέλματα στην τοπική οικονομία.
- Τη διοργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής και εκπαιδευτικής πληροφόρησης των μαθητών.
- Την υλοποίηση δράσεων που έχουν σχέση με την σύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας

Η ανάγκη της Επαγγελματικής εκπαίδευσης για θέσπιση προγραμμάτων μετάβασης από το σχολείο στην εργασία, είναι προφανής.

2.14 Περιγράμματα επαγγελμάτων και πιστοποίηση προσόντων

Τα επαγγελματικά περιγράμματα διαμορφώνονται από τον ΕΟΠΠΕΠ και αποτελούν ολοκληρωμένη περιγραφή ενός επαγγέλματος, η οποία περιλαμβάνει:

- τίτλο της ειδικότητας ή του επαγγέλματος
- το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο άσκησης του επαγγέλματος
- ανάλυση της ειδικότητας σε προδιαγραφές
- γνώσεις και δεξιότητες που απαιτεί η άσκησή της
- προτεινόμενες διαδρομές απόκτησης των απαιτούμενων προσόντων

Η ανάπτυξη εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ) με στόχο τη σύνδεσή τους με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) για να επιτευχθεί εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων, 2018) δρομολογεί ευρείες μεταρρυθμίσεις, που ακόμα δεν έχουν ολοκληρωθεί παραμένοντας οι ασαφείς ρυθμίσεις σχετικά με την πρόσβαση σε πολλά επαγγέλματα (ποιος, με ποιες προϋποθέσεις, μπορεί να κάνει τι) και δεν προσφέρουν ασφαλείς προοπτικές επαγγελματικής διεξόδου στους μαθητές. Περαιτέρω ανάχωμα στην ενθάρρυνση των νέων να αναζητήσουν επαγγελματική διεξοδο μέσω της φοίτησης στο ΕΠΑΛ, δημιουργεί το ελλιπές σύστημα πιστοποίησης, κάτι που δυσκολεύει συχνά την αναγνώριση των προσόντων των αποφοίτων, ακόμα περισσότερο όταν αναζητούν εργασία στο εξωτερικό.

Από τη μεριά τους, οι ελληνικές επιχειρήσεις (Ιακωβίδης Γ., 2008) έχουν περιορισμένα περιθώρια εναλλακτικών λύσεων στην πολιτική των προσλήψεων. Θα προσλάβουν ή απόφοιτο Επαγγελματικού Λυκείου, ή απόφοιτο Γενικού Λυκείου που δεν θα παρουσιάζει την ανάλογη μύηση στην επαγγελματική σκέψη, αλλά ίσως έχει περισσότερη πνευματική καλλιέργεια και, επομένως, θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε περισσότερες θέσεις εργασίας, αποκτώντας γρήγορα εμπειρία

2.15 Η αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς

Παρά την υψηλή ανεργία, ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων διαπιστώνει ότι δυσκολεύεται σήμερα να βρει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. Το πρόβλημα δεν αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα, καθώς, σύμφωνα με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2016), 27% των κενών θέσεων εργασίας δεν καλύπτεται λόγω ανεπαρκούς εκπαίδευσης των υποψηφίων, ενώ άνω του 40% των εργοδοτών αναφέρει ότι αδυνατεί να βρει το προσωπικό που χρειάζεται. Η αντιμετώπιση του ζητήματος είναι επιτακτική και για τους ήδη εργαζόμενους, καθώς σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ (2017), τα ποσοστά των θέσεων εργασίας που απειλούνται άμεσα, λόγω αυτοματοποίησης, ή έμμεσα, λόγω σημαντικών αλλαγών στην ελληνική οικονομία, είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των χωρών-μελών του οργανισμού.

Το πρόβλημα του ελλείμματος σε κρίσιμες δεξιότητες εντείνεται από το φαινόμενο της μετανάστευσης (brain drain), το οποίο έχει γιγαντωθεί τα τελευταία χρόνια. Βάσει σχετικής έρευνας της Manpower Group (2018), 350.000 - 427.000 νέοι έφυγαν από την Ελλάδα στο διάστημα 2008-2016 αναζητώντας εργασία. Υπολογίζεται ότι οι νέοι αυτοί επιστήμονες και ειδικευμένοι τεχνίτες, συνεισφέρουν ετησίως 12,9 δις ευρώ στο ΑΕΠ των χωρών υποδοχής, ενώ για την εκπαίδευσή τους η χώρα μας δαπάνησε 8 δις ευρώ. Επίσης καταγράφει ότι έξι στους δέκα Έλληνες εργοδότες (61%) δε βρίσκουν εύκολα κατάλληλο προσωπικό, με κύριους λόγους: το σημαντικό έλλειμμα σε τεχνικές δεξιότητες (hard skills – 29%), την έλλειψη απαιτούμενης εμπειρίας (27%), τις ελλειπείς προσωπικές δεξιότητες (soft skills – 12%) και, μόλις στην τέταρτη θέση (με 11%), βρίσκουν διαθέσιμους υποψηφίους.

Η μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη του Cedefop (2014) για το 2020 κάνει λόγο για σαφή αύξηση των θέσεων εργασίας που απαιτούν τυπικά προσόντα υψηλού επιπέδου (34%) στην Ευρώπη, ενώ το 50% των εργαζομένων θα καλύπτουν θέσεις εργασίας που απαιτούν προσόντα μεσαίου επιπέδου. Ταυτόχρονα, προβλέπει μείωση στην απασχόληση ανειδίκευτων εργατών και συρρίκνωση της απασχόλησης κυρίως στον πρωτογενή αλλά και στον δευτερογενή τομέα, ενώ στον τομέα των υπηρεσιών φαίνεται να αυξάνονται μέχρι το 2025 οι θέσεις εργασίας.

Καθοριστικό ρόλο στη δυνατότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης να προσελκύσει το ενδιαφέρον των νέων, φαίνεται να έχει η ύπαρξη θεσμοθετημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων που να παρέχουν μια σοβαρή επαγγελματική πιστοποίηση, η οποία να εξασφαλίζει τόσο τον εργαζόμενο, όσο και τον μελλοντικό του εργοδότη. Τομείς όπως ο Γεωπονίας και Δομικών Έργων, με ανυπαρξία κατοχυρωμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων, έχουν ελάχιστο μαθητικό δυναμικό παρά το ότι υπάρχει ζήτηση για τεχνίτες μέσου επιπέδου, που καλύπτεται με εμπειροτέχνες. Αντίθετα, οι Τομείς όπου υπάρχουν θεσμοθετημένα επαγγελματικά δικαιώματα, όπως στους Θερμοϋδραυλικούς και στην Κομμωτική, είναι πολυπληθείς.

Σε τελευταία ανάλυση, οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι αυτές που κατ' εξοχήν γνωρίζουν τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας σε ανθρώπινο δυναμικό και, κατ' επέκταση, σε αυτές πέφτει το βάρος της ενημέρωσης της κοινωνίας και, ειδικότερα, των νέων για τις προοπτικές απασχόλησης. Οφείλουν να δημιουργήσουν αποτελεσματικούς διαύλους επικοινωνίας και στενότερης συνεργασίας με την Επαγγελματική Εκπαίδευση.

2.16 Προσωπικές δεξιότητες (Soft skills)

Ένα άλλο πρόβλημα που βιώνουν οι επιχειρήσεις στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού είναι η έλλειψη δεξιοτήτων που αφορούν τη γενικότερη επαγγελματική συμπεριφορά, οι λεγόμενες soft skills (ως «hard skills» αναφέρονται οι ικανότητες διεκπεραίωσης συγκεκριμένων εργασιών στα πλαίσια ενός επαγγέλματος). Είναι τα προσόντα και τα στοιχεία του χαρακτήρα, που συνδέονται με την κατανόηση της

λειτουργίας της επιχείρησης και του ρόλου του εργαζομένου σε αυτήν: κοινή λογική, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, ικανότητα ομαδικής εργασίας, θετικός χαρακτήρας, διαχείριση της πληροφορίας, επικοινωνιακές δεξιότητες, δημιουργικότητα και πελατοκεντρική νοοτροπία.

Η ικανότητα επικοινωνίας, αναφέρεται στο να μπορεί κάποιος να εκφραστεί με ακρίβεια και σαφήνεια και να είναι σε θέση να παραθέσει πληροφορίες ή να εξηγήσει με δομημένο τρόπο τα επιχειρήματα του, προφορικά ή γραπτά, ενώ η συνεργασία σχετίζεται με την δυνατότητα να εργαζόμαστε επιτυχώς και αποδοτικά ως μέρος μια μικρής ή μεγαλύτερης ομάδας έχοντας έναν κοινό στόχο.

Οι επιχειρήσεις (σύμφωνα με το Endeavor Greece , 2015), διαπιστώνουν στους νέους εργαζόμενους, ένα γενικότερο πρόβλημα νοοτροπίας, παγιωμένων αντιλήψεων και έλλειψη κατανόησης του τρόπου λειτουργίας τους. Ορισμένοι εργοδότες επικρίνουν την έλλειψη βασικών δεξιοτήτων (χαμηλά επίπεδα αριθμητικής και γραμματισμού) με τις οποίες κάποιοι νέοι εγκαταλείπουν το εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και τις ανεπαρκώς αναπτυγμένες δεξιότητές τους (επικοινωνιακές και παρουσιάσιμες δεξιότητες, ικανότητα εργασίας σε ομάδα, ή έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και γνώσης σε σχέση με το επάγγελμά τους)

Σύμφωνα με το παρατηρητήριο δεξιοτήτων της Ε.Ε. (Skills Panorama, 2018) οι νέοι εργαζόμενοι δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στο εργασιακό περιβάλλον και πολλοί δε θέλουν να δουλέψουν στην παραγωγή, επειδή ενδεχομένως δεν αντιλαμβάνονται τις προοπτικές που ανοίγονται για όσους ξεκινήσουν τη σταδιοδρομία τους από μια τέτοια θέση. Πολλοί νέοι έχουν μια γενικότερη εμμονή με τον τομέα των υπηρεσιών. Ακόμη, όμως, και στον τομέα του τουρισμού που είναι αναπτυσσόμενος, οι καταρτισμένοι απόφοιτοι αποφεύγουν να ξεκινήσουν την καριέρα τους από θέσεις χαμηλών προσόντων.

Μελέτη του ΣΕΒ (Κόκκος Α. και Παυλάκης Μ., 2014), αναφέρει ότι «η συνεργατικότητα, η δημιουργικότητα, η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία, η κριτική σκέψη, η καινοτομία, η επίλυση προβλημάτων, η χρήση τεχνολογίας κ.ά. αποτελεί, ακρογωνιαίο λίθο για την βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωβαρομέτρου, υστερούν στον τομέα αυτό».

2.17 Οι θέσεις του επιχειρηματικού κόσμου

Πολλά από τα προβλήματα της αντιστοίχισης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας, μπορούν να αποδοθούν στην ίδια την επιχειρηματική κοινότητα και τη δομή των επιχειρήσεων και της ελληνικής αγοράς. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν προσπαθούν να καλύψουν τα κενά του εκπαιδευτικού συστήματος και λίγες μόνο προσφέρουν προγράμματα πρακτικής άσκησης ή μετεκπαίδευσης των εργαζομένων τους.

Το ποσοστό των εργαζομένων που έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα κατάρτισης που πληρώθηκαν από τον εργοδότη τους (Endeavor Greece, 2017), μόλις ξεπερνά το 30%, έναντι μέσου όρου στην Ε.Ε. 73%. Αντίστροφα, το ποσοστό όσων συμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης εκτός ωρών εργασίας (με δική τους πρωτοβουλία) είναι το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρώπη. Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας πριν την κρίση προήλθε κατά βάση από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με κάθε επιχείρηση να προσφέρει σταθερή εργασία σε μέσο όρο 1,8 υπαλλήλων. Αυτές οι επιχειρήσεις κυρίως κάλυπταν τοπικές καταναλωτικές ανάγκες, ως λύση αυτό-απασχόλησης, η οποία δε δημιουργεί θέσεις εργασίας και συχνά δεν έχει την απαιτούμενη δομή για να προσφέρει σωστές ευκαιρίες εξέλιξης στους εργαζόμενους τους.

Επιπρόσθετα, η ποιότητα εργασίας όπως αυτή περιγράφεται από τους εργαζόμενους, (Endeavor Greece, 2015), και ειδικά από τους νέους, είναι απογοητευτική: το 80% των νέων δηλώνει ότι οι εργοδότες δεν επενδύουν καθόλου στην εκπαίδευση ή επιμόρφωση των εργαζόμενων τους, ότι δεν υπάρχουν ευκαιρίες εξέλιξης και ότι υπάρχει σαφής αναντιστοιχία μεταξύ των ρόλων και των προσόντων τους. Η δυσαρέσκεια είναι ακόμη μεγαλύτερη όσον αφορά στην αμοιβή τους.

Ταυτόχρονα, οι Έλληνες εργοδότες θεωρούν ότι η έλλειψη πρακτικής εμπειρίας είναι η μεγαλύτερη αδυναμία των υποψήφιων εργαζομένων. Θεωρούν, ότι το 87% των διαθέσιμων θέσεων εργασίας απαιτούν τουλάχιστον 2 χρόνια πρακτικής εμπειρίας, χωρίς να απαντάται το πώς αποκτά ένας νέος απόφοιτος την απαιτούμενη εμπειρία.

Οι προοπτικές απασχόλησης των νέων (European Commission, 2017) πρέπει να εξετάζονται και υπό το πρίσμα της ισότητας μεταξύ των γενεών. Η αυξημένη ανάγκη για ευελιξία, οδηγεί σε διάφορες άτυπες μορφές εργασίας και η επαγγελματική σταδιοδρομία είναι πλέον λιγότερο σταθερή. Η περισσότερη ευελιξία μπορεί να ανταποκρίνεται σε κάποιο βαθμό στις ανάγκες των επιχειρήσεων, συνεπάγεται όμως κοινωνικούς κινδύνους.

Ένας τρόπος, θεωρητικά, θα ήταν η διεύρυνση της πρακτικής άσκησης. Ο νέος θεσμός της Μαθητείας των ΕΠΑΛ, θα συνεισφέρει προς αυτή την κατεύθυνση και θα κριθεί τόσο από το πόσες θέσεις μαθητείας θα προσφέρουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αλλά και από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών των θέσεων και, από το αν αυξάνουν τις πιθανότητες συνέχισης της εργασίας με μόνιμη πρόσληψη μετά το τέλος του προγράμματος.

2.18 Το εσωτερικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ

Το εσωτερικό περιβάλλον αποτελούν το :

- Μικροπεριβάλλον, που το σχολείο μπορεί να επηρεάσει. Είναι τα Γυμνάσια της περιοχής του απ' όπου προσελκύει μαθητές, τα Μαθητικά συμβούλια, ο

σύλλογος γονέων, οι τοπικοί εργοδότες που θα απασχολήσουν τους αποφοίτους και θα προσφέρουν θέσεις Μαθητείας, η Σχολική Επιτροπή και η Επιτροπή Παιδείας.

- Εσωτερικό περιβάλλον, που το σχολείο μπορεί να διαμορφώσει. Περιλαμβάνει τις κτηριακές του υποδομές, τα εργαστήριά του και τον «εσωτερικό» πελάτη: το ανθρώπινο δυναμικό του, τους εκπαιδευτικούς που οι ικανότητές τους ορίζουν τις δυνατότητες του οργανισμού και αποτελούν βασικό παράγοντα επιτυχίας του.

2.19 Το μαθητικό δυναμικό των ΕΠΑΛ

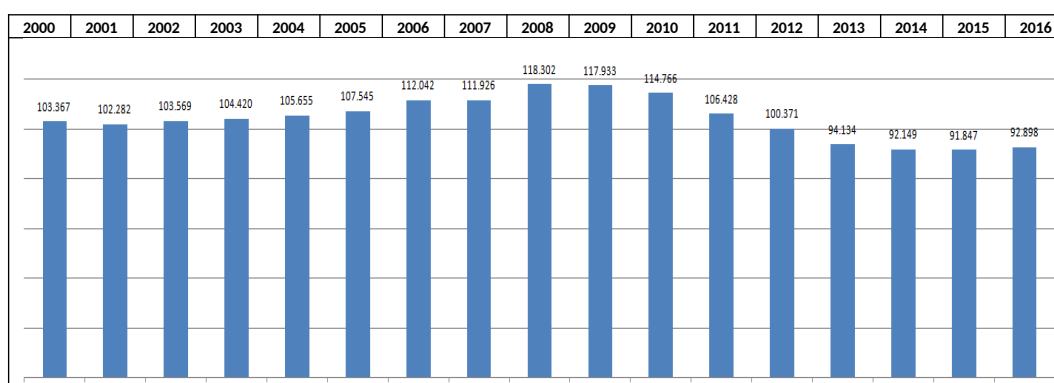
Το ποσοστό μαθητών που επιλέγει το ΕΠΑΛ σε σχέση με το ΓΕΛ, είναι 30%. Κυμαίνεται από 20% έως 34% ανάλογα με τη γεωγραφική περιφέρεια. (δεδομένα από ΕΛΣΤΑΤ, 2018 και Ανδριανοπούλιτη Κ., 2018).

Φαίνεται να επηρεάζεται (Cedefop, 2014) από σειρά παραγόντων όπως η τοπική δομή της απασχόλησης και το βιοτικό επίπεδο, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, την προσβασιμότητα στη σχολική μονάδα κλπ.

2.20 Δημογραφικά χαρακτηριστικά του Μαθητικού δυναμικού

Κύριες τάσεις στα δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι:

- Η σταδιακή γήρανση του πληθυσμού λόγω του χαμηλού δείκτη γονιμότητας (1,4 το 2011 σε σχέση με το 1,5 του 2009). Παράλληλα με την οικονομική κρίση, ο αριθμός των γεννήσεων στην Ελλάδα μειώνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια: από 118.000 το 2008, μειώθηκε σε περίπου 92.000 το 2016, σημειώνοντας πτώση κατά 22 % , όπως παρουσιάζονται στο πίνακα:

Επεξεργασία δεδομένων από πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (2018), και Κοτζαμάνης Β. (2015)

Το σχολικό έτος 2018-19, φοιτούν στη Γ' τάξη οι γεννηθέντες του 2001. Στο ΕΠΑΛ, η ηλικία εισόδου είναι τα 15 έτη, οπότε (με σταθερό το ποσοστό όσων το επιλέγουν) αναμένεται πολύ μικρή αύξηση του μαθητικού δυναμικού στα

επόμενα 8 έτη και στη συνέχεια μείωση περίπου 10% σε σχέση με το τωρινό μαθητικό δυναμικό.

- Η αλλαγή της σύστασης του πληθυσμού λόγω μεταναστευτικών εισροών (το 2011 απογράφηκαν 199.000 άτομα υπήκοοι χωρών της Ε.Ε. και 708.000 υπήκοοι άλλων χωρών)
- Η μείωση του πληθυσμού λόγω των μεταναστευτικών εκροών μετά το 2010 λόγω κρίσης

Σύμφωνα με μελέτη (ΟΟΣΑ, 2011) ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας θα μειωθεί κατά 12% ως το 2050, έναντι Μ.Ο. 9% στις χώρες που ερευνήθηκαν. Η παρατηρούμενη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού οδηγεί σε οικονομική και κοινωνική υποβάθμιση, πρωτίστως στο ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα υγείας. Παράλληλα, η αύξηση των μεταναστευτικών εισροών από τρίτες χώρες, δημιουργεί ανάγκες, που σχετίζονται με την ένταξή τους στο σύστημα εκπαίδευσης.

2.21 Διαφορές μεταξύ φύλου

Παρά την πληθυσμιακή υπεροχή των κοριτσιών στον γενικό μαθητικό πληθυσμό, την επαγγελματική εκπαίδευση επιλέγουν περισσότερο τα αγόρια.

Τα στερεότυπα φύλου και οι συμπεριφορές που τα διαμορφώνουν επιδρούν σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, στη λήψη απόφασης για επιλογή σπουδών. Πολλοί εξωγενείς παράγοντες, συμβάλλουν στη διατήρηση του φαινομένου των στερεοτύπων φύλου στις σύγχρονες κοινωνίες. (Κιούση Ε.κ.α., 2017) και η απόφαση επηρεάζεται όχι τόσο από τη βιολογική διάσταση του φύλου, αλλά κυρίως από την κοινωνική του πτυχή.

Το 2017-18 η ανά φύλο η κατανομή φύλου των μαθητών του ΕΠΑΛ, είναι 65% - 35% υπέρ των αγοριών. Ως προς τις ειδικότητες, η πλέον δημοφιλής για τα κορίτσια είναι του Υγείας - Πρόνοιας - Ευεξίας (την επέλεξε το 26% των μαθητών) και για τα αγόρια της Μηχανολογίας (την επέλεξε το 23%) (Λακασάς Α., 2018) .

Οι μαθητές επιλέγουν στερεοτυπικά μερικές ειδικότητες σπουδών (Μπουρνούδη, Ε. & Ψάλτη, Α., 1997). «Τα αγόρια επιλέγουν κυρίως ειδικότητες σχετικές με Μηχανολογία, Ηλεκτρολογία, Ηλεκτρονικά και Πληροφορική, προσδοκώντας οικονομική ευημερία και απόκτηση περιουσίας. Αναλόγως, τα κορίτσια επιλέγουν κυρίως επαγγελματικές ειδικότητες σχετικές με Υγεία-Πρόνοια, Οικονομία Διοίκηση και Εφαρμοσμένες Τέχνες, προσδοκώντας μια εργασία ευχάριστη και δημιουργική που να συνδυάζει σταδιοδρομία και οικογένεια» (Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή Β., & Σακκά Δ., 2007).

Παρατηρούνται επίσης μεγάλες διαφορές στις σχολικές επιδόσεις μεταξύ των φύλων και είναι ιδιαίτερα έντονες στην κατανόηση κειμένου, όπου οι επιδόσεις των

κοριτσιών είναι υψηλότερες κατά 14,9 εκατοστιαίες μονάδες από τις επιδόσεις των αγοριών. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

2.22 Το μαθησιακό στυλ

Κάθε μαθητής έχει ένα συγκεκριμένο τρόπο μάθησης και αφομοίωσης της παρεχόμενης γνώσης. Ο όρος περιγράφει τις ατομικές διαφορές στη μάθηση, καθώς κάθε άτομο έχει ένα διακριτό τρόπο να μαθαίνει, δηλαδή, να συλλέγει, να επεξεργάζεται και να οργανώνει τις πληροφορίες. (Felder, R. M., 1993). Το μαθησιακό στυλ αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια η οποία είναι συνάρτηση των γνωστικών διαδικασιών (τρόπος αντίληψης και επεξεργασίας πληροφοριών), της προσωπικότητας (χαρακτηριστικά και συναισθηματικές αντιδράσεις), του κοινωνικού πλαισίου (χαρακτηριστικά μαθησιακού περιβάλλοντος) και φυσιολογικών παραμέτρων (εγκεφαλική λειτουργία) (Sadler-Smith, E., 1997).

Η ανάγκη για «γρήγορη ένταξη στην αγορά εργασίας των μαθητών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι, ένδειξη της κοινωνικής και οικονομικής προέλευσης των μαθητών της, οι οποίοι δεν έχουν περιθώριο να καθυστερήσουν ή να διευρύνουν την εκπαίδευση τους ή να περιδιαβούν στις διαφορετικές επιλογές με στόχο την καταλληλότερη για αυτούς επαγγελματική επιλογή» (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, κ.α., 2013).

Έρευνα για το μαθησιακό στυλ των μαθητών στα ΕΠΑΛ (Λεοντίδης Μ., Παπαδάκης Σ., 2013), έδειξε ότι:

- στην αντίληψη της πληροφορίας, κυριαρχεί ο αισθητηριακός τρόπος πρόσληψης.
- στην επεξεργασία της προσλαμβανουσας πληροφορίας, ένας περισσότερο ενεργητικός τρόπος, ο οποίος μπορεί να εμφανίζεται μέσω της πράξης, των δραστηριοτήτων, της συζήτησης και γενικότερα της ενεργητικής συμμετοχής στη διαδικασία της μάθησης.
- στον προτιμητέο τρόπο εισαγωγής της πληροφορίας, υπάρχει σαφής προτίμηση στα οπτικά αισθητηριακά κανάλια σε σύγκριση με τα λεκτικά.
- στον τρόπο κατανόησης της πληροφορίας, προκύπτει μία «ελαφριά» προτίμηση στον ακολουθιακό τρόπο μάθησης που επιτελείται με συνεχή σειριακά βήματα, παρά σε ένα ολιστικό τρόπο

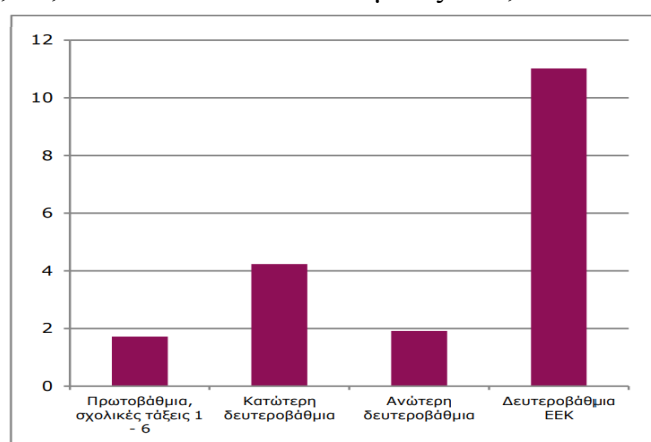
Συμπερασματικά, στο ΕΠΑΛ είναι μεγαλύτερη η μερίδα μαθητών που προτιμούν τις λιγότερο θεωρητικές μορφές μάθησης και επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο στην εκτέλεση πρακτικών εργασιών

2.23 Η σχολική διαρροή – εγκατάλειψη φοίτησης

Τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση στην Ελλάδα από 11,3% το 2012, μειώθηκαν σε 6,2% το 2016, πολύ κάτω από τον μέσο όρο του 11 % της Ε.Ε. των 28 το 2016.

Όμως οι στατιστικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017), επιτρέπουν μόνο την ποσοτικοποίηση του εν γένει φαινομένου, καθώς δεν διακρίνουν μεταξύ πρόωρης εγκατάλειψης της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης ούτε ταξινομούν σε κατηγορίες τα άτομα τα οποία εγκαταλείπουν πρόωρα το εκπαιδευτικό σύστημα.

Σύμφωνα με το ΙΕΠ (2017), οι μετρήσεις της μαθητικής διαρροής στα ΕΠΑΛ ανέρχεται στο 11,2%, ενώ στο Γενικό Λύκειο μόλις σε 1,9 %.

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα MySchool (Ιανουάριος 2017), ΙΕΠ Παρατηρητήριο μαθητικής διαρροής.

Το ποσοστό των αλλοδαπών και παλινοστούντων μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το σχολικό έτος 2016-17 ήταν 9%, στην Επαγγελματική Εκπαίδευση ίσως το ποσοστό να είναι αρκετά μεγαλύτερο. Επίσης, ο αντίκτυπος της προσφυγικής κρίσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξακολουθεί να είναι περιορισμένος προς το παρόν, αλλά ενδέχεται να έχει ευρύτερες συνέπειες στο μέλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως στόχο στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» να μειωθεί το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης στην Επαγγελματική εκπαίδευση, σε λιγότερο από 10% έως το 2020. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, τα μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά. Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος μειώθηκε από 17% το 2002 σε 11,1% το 2014 (Cedefop, 2016), και για την Ελλάδα το ποσοστό νέων που δεν ολοκληρώνει τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι ακόμη μικρότερος το 2017 στο 6% (Eurostat, 2017)

Ένα ποσοστό νέων χαρακτηρίζονται ως NEET (Not in Education, Employment, or Training) είναι τα άτομα ηλικίας 15 έως 24 ετών που «δεν εργάζονται, δεν βρίσκονται στην εκπαίδευση, ούτε παρακολουθούν κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης» (Cedefop, 2018). Το ποσοστό τους στην Ελλάδα το 2017 ήταν στην ηλικιακή ομάδα

16-20 ετών στο 8,2% και στην ηλικιακή ομάδα 20-34 ετών στο 28,8% , το υψηλότερο στην Ε.Ε. μετά την Ιταλία, (Eurostat, 2018).

Σύμφωνα με το Cedefop, ο ποσοστό εγκατάλειψης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι υψηλό σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Μεγάλος όμως αριθμός εκπαιδευόμενων, επιστρέφει στο εκπαιδευτικό σύστημα και παρακολουθεί προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το ένα τρίτο αυτών, εντέλει, αποκτά τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό καταδεικνύει πόσο ζωτικής σημασίας είναι η προσαρμογή των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων που επιστρέφουν στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να μη το εγκαταλείψουν εκ νέου. (Cedefop, 2015).

Η μείωση του ποσοστού της μαθητικής διαρροής και της σχολικής αποτυχίας στο επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αφορά ιδιαίτερα την Επαγγελματική Εκπαίδευση. Θεωρείται ως ο κατάλληλος εκπαιδευτικός χώρος αντιμετώπισης της πρόωρης εγκατάλειψης, καθώς πολλοί νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα τόσο τη γενική όσο και την επαγγελματική εκπαίδευση επιλέγουν τη δεύτερη εάν και όταν επιστρέψουν στην εκπαίδευση. Έτσι, τα σχολεία της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης φιλοξενούν μεγάλο αριθμό μαθητών οι οποίοι είτε έχουν εγκαταλείψει το σχολείο ή έχουν βιώσει σχολική αποτυχία κατά το παρελθόν, ή αποφάσισαν να αλλάξουν τις σπουδές τους από έναν πάροχο μάθησης σε έναν άλλο. (δίκτυο Eurydice, 2017).

2.24 Οι σχολικές επιδόσεις του μαθητικού δυναμικού

Οι επιδόσεις στο σχολείο και στα επιμέρους μαθήματα σαφώς αποτελούν κριτήριο επιλογής, αλλά αν αποτελέσουν το μοναδικό κριτήριο για τον υποψήφιο, ενδεχομένως η απόφαση που θα ληφθεί να μην οδηγεί απαραίτητα σε επιτυχία (Κασσωτάκης Μ., 2003).

Το πόρισμα του Εθνικού και Κοινωνικού Διάλογου για την Παιδεία (2016), εντοπίζει ότι η Επαγγελματική Εκπαίδευση επιλέγεται από μαθητές με χαμηλή σχολική επίδοση και προτείνει τη διερεύνηση για την « άρση της στρέβλωσης της οριζόντιας –με βάση το βαθμό– αντί της ορθής κατακόρυφης –με βάση τον αντιληπτικό τύπο και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών– κατανομής του μαθητικού πληθυσμού μεταξύ γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης».

Οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ, υποβαθμίζουν ακόμα περισσότερο την εικόνα που έχουν διαμορφωμένη γονείς και μαθητές. Αυτό δημιούργησε κατά το παρελθόν μια «γκετοποίηση» του Επαγγελματικού Σχολείου και οδήγησε σε χαμηλές προσδοκίες, από την πλευρά των μαθητών, της κοινωνίας αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις και των εκπαιδευτικών.

2.25 Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ)

Βασικός σκοπός του μαθήματος του ΣΕΠ, είναι να εφοδιάσει τους μαθητές με τις απαραίτητες πληροφορίες, γνώσεις και δεξιότητες που θα επιτρέψουν τη σταδιακή ένταξη σε μια δυναμικά μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας αλλά και στην ενεργό κοινωνική ζωή (Διαδικτυακή Πύλη Συμβουλευτικής, 2018). Ειδικότερος στόχος του μαθήματος που διδάσκεται στο Γυμνάσιο, είναι «...οι μαθητές να καλλιεργούν αρμονικά τις κλίσεις τους και τα διαφέροντά τους, να αποκτούν κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, να αντιλαμβάνονται την κοινωνική αξία και ισοτιμία της πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας...» ώστε με ωριμότητα να επιλέξουν τον τύπο Λυκείου όπου θα συνεχίσουν τη φοίτησή τους.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο μελλοντικά εργαζόμενος οφείλει να έχει βασικές γνώσεις σε ζητήματα απασχόλησης, εργατικής νομοθεσίας, υγείας και ασφάλειας, πρακτικών θεμάτων διοίκησης κ.ά., ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στο εργασιακό περιβάλλον, οι στόχοι του μαθήματος είναι :

- να εντοπίσει τα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά του μαθητή που διαμορφώνουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές του αποφάσεις
- να παρέχει έγκυρη και πρόσφατη πληροφόρηση σε θέματα που αφορούν στην επαγγελματική του σταδιοδρομία
- να ενεργοποιήσει τον μαθητή ώστε συνειδητά και ώριμα (ανάλογα με την ηλικιακή και αναπτυξιακή του πορεία) να πάρει αποφάσεις που αφορούν στη σταδιοδρομία του και ειδικότερα να επιλέξει ειδικότητα αφότου έχει γνωρίσει τις ιδιαιτερότητες των ειδικοτήτων που περιλαμβάνει ο τομέας του
- να ενημερώσει το μαθητή σε θέματα που αφορούν το αντικείμενο των ειδικοτήτων του τομέα του και τις σύγχρονες συνθήκες και απαιτήσεις στην αγορά εργασίας σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο

Έρευνες που μελέτησαν την επαγγελματική ωριμότητα (vocational maturity) κατά την εφηβεία όπως η μελέτη προτύπων σταδιοδρομίας από τους Miller και Form (1951) (Κάντας Α. & Χατζή Α., 1991), έδειξαν ότι οι μαθητές στην ηλικία των δεκαπέντε ετών, όπου χρονικά λαμβάνει χώρα η λήψη αποφάσεων επιλογής σχολείου ή αν θα εγκαταλείψουν το εκπαιδευτικό σύστημα, οι έφηβοι δεν διέθεταν αρκετή ωριμότητα έτσι ώστε να γίνουν εφικτές οι επαγγελματικές τους αποφάσεις. Τα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι στην ουσία χρόνια επαγγελματικών διερευνήσεων και όχι χρόνια προετοιμασίας για ένα επάγγελμα. Αυτό είναι και θέση αρκετών εκπαιδευτικών που υποστηρίζουν ότι η επιλογή κατεύθυνσης σπουδών και επαγγέλματος δεν πρέπει να συμβαίνει πρόωρα αλλά μετά το Λύκειο.

2.26 Η επιλογή Τομέα – Ειδικότητας

Το δίλλημα της επιλογής σπουδών των εφήβων εμφανίζεται στο τέλος της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αποφοιτώντας από τη Γ' τάξη του Γυμνασίου, ο μαθητής μπορεί τυπικά να επιλέξει τη διακοπή των σπουδών και την

έξοδο στην αγορά εργασίας. Η συνέχιση των σπουδών στο Λύκειο αφορά την επιλογή είτε του Γενικού Λυκείου, με την ύπαρξη των κατευθύνσεων σπουδών που οδηγούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είτε της επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ, ή μετά την Α΄ Λυκείου ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ), όπου η επιλογή γίνεται πολύ συγκεκριμένη καθώς οι υπάρχουσες ειδικότητες σπουδών αφορούν συγκεκριμένα επαγγέλματα (Ελένη Κιούση κ.α., 2017).

Η επιλογή σπουδών (Κατσανέβας Θ., 2009), αποτελεί μια κρίσιμη απόφαση που καλείται να πάρει ο έφηβος και θεωρείται σε μεγάλο βαθμό «προπομπός» της επιλογής επαγγέλματος. Το επάγγελμα, εκτός από διασφάλιση της επιβίωσης, αποτελεί χώρο έκφρασης, δημιουργίας, αλλά και επιτευγμάτων. Άρα, μιλάμε στην ουσία για μια πηγή συναισθημάτων, είτε θετικών είτε αρνητικών, που επηρεάζουν τον άνθρωπο (σωματικά, πνευματικά, ψυχικά) σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Επομένως, γίνεται αντιληπτό πόσο καίριας σημασίας είναι το επάγγελμα για το άτομο που το ασκεί και ότι μια τέτοιας σημαντικότητας απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται με σοβαρότητα και υπευθυνότητα.

Από την πλευρά τους, οι νέοι βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα περιβάλλον με το οποίο ελάχιστα έχουν εξοικειωθεί και το οποίο δυσκολεύονται να χαρτογραφήσουν. Ενόσω βρίσκονται ακόμη στο σχολείο και έχοντας μικρή έως ελάχιστη επαφή με την αγορά εργασίας, βασίζονται στην ενημέρωση που λαμβάνουν από τους γονείς και τους καθηγητές τους. Οι μεν γονείς, στην πλειοψηφία τους, δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν τις αλλαγές που επιφέρουν η τεχνολογική εξέλιξη σε παγκόσμιο επίπεδο και η οικονομική κρίση στη χώρα μας, ενώ, συχνά, είναι δέσμιοι παραδοσιακών αντιλήψεων σχετικά με τα επαγγέλματα που οδηγούν σε προσωπική καταξίωση και επιτυχία. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους, έχουν ελάχιστη επαφή με την πραγματική οικονομία, ενώ το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού προσεγγίζεται επιφανειακά και χωρίς την απαραίτητη εξειδίκευση των διδασκόντων. Ως αποτέλεσμα και υπό την έντονη ψυχολογική πίεση των εισαγωγικών εξετάσεων, η επιλογή του κλάδου σπουδών γίνεται συχνά με ανορθολογικά κριτήρια. (Endeavor Greece, 2017).

Μεγάλος αριθμός καταφεύγει στο διαδίκτυο, για να ενημερωθεί. Άλλοι, επιλέγουν να επικεντρωθούν στο αντικείμενο που τους εμπνέει προσωπικά, εκτιμώντας ότι αυτό θα τους οδηγήσει και στην επαγγελματική αποκατάσταση. Τέλος, πολλοί εκτιμούν ότι η επαγγελματική επιτυχία θα προέλθει αποκλειστικά μέσα από την απόκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων και την επίτευξη υψηλής βαθμολογίας.

Επίσης, ο διαχωρισμός των δομών επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, ή ΓΕΛ και μετά ΙΕΚ) προκαλεί σύγχυση σε γονείς και μαθητές, οι οποίοι επιδιώκουν την καλύτερη δυνατή εκπαιδευτική πορεία τους και όχι τη στενά επαγγελματική εκπαίδευση.

Παλαιότερη έρευνα, του ΥΠΕΠΘ (2011), καταδεικνύει ότι οι μαθητές του ΕΠΑΛ σε ποσοστό 41% επιλέγουν την ειδικότητά τους, με γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους, ενώ σε ποσοστό 37% οι μαθητές -συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας-

επιλέγουν την ειδικότητά τους βάσει των δυνατοτήτων επαγγελματικής αποκατάστασης που τους προσφέρει. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι το «νέο Επαγγελματικό Σχολείο» δεν μπορεί να είναι μόνο ένα σχολείο το οποίο θα εκπαιδεύει τους μελλοντικούς επαγγελματίες, αλλά παράλληλα θα πρέπει να αποτελεί μια εναλλακτική εκπαιδευτική διαδρομή της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για όσους μαθητές επιθυμούν ένα διαφορετικό τύπο σχολείου, στο οποίο θα μπορούν να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες κλίσεις και δεξιότητές τους.

2.27 Το μέγεθος των σχολικών μονάδων των ΕΠΑΛ

Η Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες της Ε.Ε. είναι μικρή σε μέγεθος και λόγω των νησιών της, παρουσιάζει μεγάλη γεωγραφική διασπορά.

Από τα 385 ΕΠΑΛ (ημερήσια και εσπερινά):

- Το 24% (1 στα 4) έχει λιγότερους από 100 ενεργούς μαθητές.
- Το 48% (1 στα 2) έχει λιγότερους από 200 ενεργούς μαθητές.
- Μόνον το 23% των ΕΠΑΛ έχει πάνω από 300 μαθητές

Σε κάθε ΕΠΑΛ λειτουργούν ορισμένοι μόνο από τους 9 θεσμοθετημένους επαγγελματικούς Τομείς:

- 107 ΕΠΑΛ (το 28%) έχουν από 1 έως 3 Τομείς
- 147 ΕΠΑΛ (το 39%) έχουν 4 ή 5 Τομείς
- 124 ΕΠΑΛ (το 33%) έχουν από 6 έως 10 Τομείς

Ο Μ. Ο. σχολικών Τομέων ανά ΕΠΑΛ, πανελλαδικά, είναι 4,7. Το μικρό μέγεθος, δυσκολεύει τη δόμηση βιώσιμων σχολικών μονάδων, διότι το ΕΠΑΛ πρέπει να διαθέτει ικανό αριθμό ειδικοτήτων ώστε οι μαθητές του να έχουν δυνατότητα επιλογών, έτσι απαιτεί σχετικά μεγάλο μέγεθος σχολικής μονάδας.

Επίσης οι Τομείς του ΕΠΑΛ δεν έχουν ισόρροπη κάλυψη από μαθητές:

- Υπάρχουν 4 μεγάλοι Τομείς που συγκεντρώνει - ο καθένας τους - ποσοστό άνω του 10% του συνόλου των μαθητών.
- Οι υπόλοιποι 5 Τομείς συγκεντρώνουν ποσοστά κάτω του 5%.
- Οι Τομείς που ανήκουν στον κλάδο των Υπηρεσιών εμφανίζονται να έχουν μεγαλύτερη ανάπτυξη σε σχέση με τους Τομείς που παρέχουν βιομηχανικές / τεχνικές εξειδικεύσεις.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, ο μέσος αριθμός μαθητών ανά τάξη ήταν 21, ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος του ΟΟΣΑ ήταν 24 (Εκθεση ΟΟΣΑ 2018). Στην περίπτωση της χώρας μας, η αναλογία μαθητών/εκπαιδευτικών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη γεωγραφική μορφολογία της χώρας. Ειδικά στην Επαγγελματική εκπαίδευση καθώς οι μαθητές μετά την Α' τάξη θα επιλέξουν και θα διαμοιραστούν στους Τομείς που διαθέτει το κάθε σχολείο, εμφανίζεται το φαινόμενο κάποιοι Τομείς να δέχονται λιγότερες προτιμήσεις με αποτέλεσμα να εμφανίζονται αρκετά «ολιγομελή τμήματα» που πλέον δεν εγκρίνεται η λειτουργία

τους εκτός πολύ ειδικών περιπτώσεων (νησιά, ύπαρξη ΑΜΕΑ κλπ). Αυτό είναι ένα επιπλέον πρόβλημα καθώς μειώνεται ο αριθμός Τομέων – Ειδικοτήτων που το κάθε ΕΠΑΛ μπορεί να προσφέρει προς επιλογή.

2.28 Η Εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Από το 2018 (σύμφωνα με την την Φ.151/43612/Α5 Υ.Α./20-3-2018) στις Πανελλαδικές Εξετάσεις οι απόφοιτοι του ΕΠΑΛ έχουν πρόσβαση:

- στο 5% των θέσεων των Σχολών και των Τμημάτων των ΑΕΙ που έχουν σχέση με τους τομείς των ΕΠΑΛ (κατ' εξαίρεση για το 2017-18, στο 10% των Τμημάτων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής)
- στο 20% των Τμημάτων των ΤΕΙ, της ΑΣΠΑΙΤΕ και της ΑΣΤΕ,
- στο 10% των Στρατιωτικών Σχολών Υπαξιωματικών, Αστυφυλάκων, Πυροσβεστών και Ακαδημιών Εμπορικού Ναυτικού

Θα πρέπει να έχουμε όμως υπόψη και τα εξής:

- Οι απόφοιτοι των Επαγγελματικών Λυκείων δεν εισάγονται σε όλες τις Ανώτατες σχολές αλλά στις συναφείς με τον τομέα σπουδών τους στο ΕΠΑΛ. Έτσι σε σχολές όπως η Νομική, Φιλοσοφική, Φυσικό, Μαθηματικό κλπ δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης, διότι το περιεχόμενο σπουδών στις σχολές αυτές δεν αντιστοιχείται σε κάποιο τομέα σπουδών του ΕΠΑΛ
- Οι απόφοιτοι των ΕΠΑΛ δεν εισάγονται επίσης στις σχολές αξιωματικών ενόπλων δυνάμεων και σωμάτων ασφαλείας.

Αναλύοντας τα στοιχεία των εισακτέων των πανελλαδικών εξετάσεων του 2018 (Λακασάς Α., Εφημερίδα Καθημερινή 28-8-2018), προκύπτει:

Πανελλαδικές 2018						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ (για επιλογή)	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ (στα πανεπιστήμια)	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ (στα ΤΕΙ)	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ (σε Στρατό, Αστυν., Πυροσ., ΑΕΝ)	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ (σύνολο)
ΓΕΛ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	79.326	44.119	17.376	1.715	63.210
ΓΕΛ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ	718	437	136	6	579
10% ΓΕΛ 2017	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	10.317	3.044	1.086	132	4.262
10% ΓΕΛ, ΕΠΑΛ/Β 2016	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	3.145	1.951	465	61	2.477
ΕΠΑΛ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	9.524	1.887	3.879	283	6.049
ΕΠΑΛ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ	632	121	305	3	429
10% ΕΠΑΛ 2017	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	804	0	298	23	321
10% ΕΠΑΛ/Α 2016	ΗΜΕΡΗΣΙΟ	314	0	174	9	183

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

- Από τους 83.000 μαθητές της Γ' Λυκείου των ΓΕΛ οι υποψήφιοι ήταν οι 80.044. Οι θέσεις στη Τριτοβάθμια που τους αποδόθηκαν ήταν 63.788 που εάν προσθέσουμε και τις θέσεις αποφοίτων παρελθόντων ετών που διατηρούν βαθμολογία, εισήχθησαν από το ΓΕΛ 70.527. Εισάγεται δηλαδή το 88,1% των υποψηφίων, που αποτελεί το 85% των αποφοίτων των ΓΕΛ.
- Από τους 28.000 μαθητές της Γ' Λυκείου των ΕΠΑΛ, υποψήφιοι ήταν 10.156 (το 36,3%). Οι θέσεις στην Τριτοβάθμια που τους αποδόθηκαν ήταν 6.049 που εάν προσθέσουμε και τις θέσεις αποφοίτων παρελθόντων ετών με

διατήρηση βαθμολογίας, εισήχθησαν από ΕΠΑΛ 6.982. Εισάγεται δηλαδή το 68,7% των υποψήφιων, που είναι 25% του συνολικού αριθμού αποφοίτων των ΕΠΑΛ.

Ποσοτικά, είναι εμφανώς δυσμενέστερη η αναλογία της όδευσης στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης για τους απόφοιτους του ΕΠΑΛ.

2.28 Η Μαθητεία (on the job training)

Το πρόγραμμα της μαθητείας, («Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας»), αποτελεί ένα εκπαιδευτικό μοντέλο που προετοιμάζει τους αποφοίτους των ΕΠΑΛ για την ομαλή είσοδό τους στην αγορά εργασίας, προσφέροντας εργασιακή προοπτική, εργασιακή κουλτούρα και εμπειρία.

Το Cedefop (2018), ορίζει ότι η μαθητεία:

- περιλαμβάνει συστηματικές, μακροχρόνιες περιόδους εναλλαγής μάθησης/εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας και σε έναν οργανισμό εκπαίδευσης και οδηγεί στην απόκτηση αναγνωρισμένων προσόντων (qualifications),
- ο εργοδότης αναλαμβάνει την ευθύνη για το μέρος του προγράμματος εκπαίδευσης/κατάρτισης που πραγματοποιείται στο χώρο εργασίας,
- ο μαθητευόμενος συνδέεται με τον εργοδότη μέσω κάποιας σύμβασης και λαμβάνει αποζημίωση (μισθό).

Ήδη στο τρίτο έτος λειτουργίας του, ο θεσμός έχει συναντήσει θετική αποδοχή από εκπαιδευτικούς και απόφοιτους των ΕΠΑΛ, φαίνεται όμως να χρειάζεται να οργανωθεί με πιο συστηματικό τρόπο. Παρατηρείται δυσκολία συντονισμού μεταξύ του σχολείου και των επιχειρήσεων, που πρέπει να δώσουν περισσότερες ευκαιρίες (και θέσεις) άσκησης και να αξιοποιήσουν πιο παραγωγικά τους ασκούμενους.

Προϋπόθεση για αυτό είναι τα προγράμματα μαθητείας να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των επιχειρήσεων. Ίσως πρέπει να εξεταστεί η σταδιακή καθιέρωση της υποχρεωτικής μαθητείας για τους αποφοίτους του ΕΠΑΛ, με επικέντρωση μέσω κινήτρων στις επιχειρήσεις υψηλής ανάπτυξης, καθώς έχουν περισσότερες δυνατότητες να προσφέρουν εμπειρία υψηλής ποιότητας στους ειδικευόμενους. Αντίθετα οι πολύ μικρές υπηρεσίες και οι ιδιώτες επαγγελματίες χρησιμοποιούν συχνά τους μαθητευόμενους σε μη σχετιζόμενες με το σκοπό εργασίες.

Το Cedefop (2015) αναφερόμενο στο θετικό αντίκτυπο στη μείωση του ποσοστού της πρόωρης εγκατάλειψης, δείχνει ότι χώρες με υψηλό ποσοστό θέσεων μαθητείας παρουσιάζουν μειωμένα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης. Η στελέχωση θέσεων μαθητείας παρέχει στους νέους ισχυρά κίνητρα, καθώς εισέρχονται στον κόσμο της εργασίας και αποκτούν τη δυνατότητα να χαράξουν ένα προσωπικό όραμα για το μέλλον τους. Μαθητές που προτιμούν τις λιγότερο θεωρητικές μορφές μάθησης, επιδιώκουν τα οφέλη της πρακτικής προσέγγισης, καθώς η μάθηση στον χώρο εργασίας, και άλλες παιδαγωγικές μέθοδοι που εστιάζουν στον μαθητευόμενο

(επισκέψεις σε επιχειρήσεις και απόκτηση πρακτικών γνώσεων σε εργαστήρια), ελκύουν εκπαιδευόμενους που δεν ενδιαφέρονται για την απόκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων αλλά επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο στην εκτέλεση πρακτικών εργασιών.

Το πρόγραμμα Μαθητείας συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ, δρομολογήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας πιλοτικά τον Μάρτιο του 2017, για 1.200 αποφοίτους των ΕΠΑΛ, με όριο ηλικίας 18-24 ετών, σε επτά ειδικότητες. Το 2017-18 συμμετείχαν 3.600 απόφοιτοι των ΕΠΑΛ

Τα βασικά χαρακτηριστικά της 9μηνιας Μαθητείας (ΥΠΠΕΘ, 2018) είναι:

- οι μαθητευόμενοι παρακολουθούν, εργαστηριακά μαθήματα στο σχολείο, 1 ημέρα την εβδομάδα (7 ώρες χ 29 εβδομάδες = 203 ώρες).
- εκπαιδεύονται/εργάζονται, στο χώρο εργασίας με εκπαιδευτή στο χώρο απασχόλησης, για 9 μήνες, 4 ημέρες την εβδομάδα και 7 ώρες την ημέρα.
- ο μαθητευόμενος λαμβάνει αποζημίωση ίση με το 75% του νομοθετημένου κατώτατου ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη. Ο εργοδότης συμμετέχει στο κόστος με 9,35 €/ημέρα.
- μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι μαθητευόμενοι παρακολουθούν προπαρασκευαστικό πρόγραμμα προετοιμασίας για τις εξετάσεις πιστοποίησης.
- μετά την επιτυχή πιστοποίηση, αναβαθμίζουν τα προσόντα τους στο επίπεδο 5 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και αποκτούν μέρος της εργασιακής εμπειρίας που οδηγεί στην απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, όπου αυτό απαιτείται
- λαμβάνει 150 πρόσθετα μόρια για τις προσλήψεις μέσω ΑΣΕΠ.

2.29 Το εκπαιδευτικό προσωπικό

Η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με το φαινόμενο της εναλλαγής των γενεών στον εκπαιδευτικό χώρο. Περίπου οι μισοί εκπαιδευτικοί (49%) στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έχουν ηλικία από 40 έως 49 ετών. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Η μέση τιμή της ηλικίας όλων των μόνιμων εκπαιδευτικών είναι τα 48,8 έτη. Η αντίστοιχη τιμή όλων των υπηρετούντων (και των αναπληρωτών) είναι τα 47 έτη. Το εκπαιδευτικό προσωπικό της Δευτεροβάθμιας μοιάζει αρκετά γερασμένο ηλικιακά ενώ υπάρχει πολύ μικρό πλήθος μόνιμων εκπαιδευτικών σε νεαρές ηλικίες. Η απουσία μόνιμων διορισμών την τελευταία οκταετία έχει επιτείνει έντονα το πρόβλημα. (Κορδής Ν., 2018).

Η εργασιακή κατάσταση των καθηγητών επαγγελματικών ειδικοτήτων είναι ανελαστική. Δεν έχουν εναλλακτικές διεξόδους όπως οι καθηγητές γενικής παιδείας οι οποίοι μπορούν να μετακινηθούν από ΕΠΑΛ, σε ΓΕΛ, σε Γυμνάσιο και αντιστρόφως.

Θα αναφέρουμε ως παράγοντα εργασιακής ανασφάλειας, αλλά και καχυποψίας απέναντι σε κάθε αξιολόγηση, τη «διαθεσιμότητα» (απόλυση) έπειτα από αξιολόγηση (με «μελέτη» ιδιωτικής εταιρίας) των δομών του Υπ. Παιδείας, τον Ιούλιο του 2013, 2.500 εκπαιδευτικών όλοι τους από την Επαγγελματική Εκπαίδευση. (Τελικά απολύθηκαν περίπου 2.000, ενώ 500 μετετάγησαν ως πολύτεκνοι ή άλλη ειδική κατηγορία, σε διοικητικές θέσεις) Καταργήθηκαν ολόκληροι Τομείς (Υγείας-Πρόνοιας και Εφαρμοσμένων Τεχνών) που διέθεταν ειδικότητες με πολυπληθές μαθητικό δυναμικό (Φυσιοθεραπευτών, Νοσηλευτών, Βρεφονηπιοκόμων Γραφικών Τεχνών, Αισθητικής, Κομμωτικής κλπ). Να επισημάνουμε ότι αυτές είναι κυρίως οι ειδικότητες όπου δραστηριοποιείται η Ιδιωτική Εκπαίδευση, που εκεί φυσικά δεν καταργήθηκαν οι παραπάνω τομείς και ειδικότητες.

Οι καταργημένοι τομείς επαναλειτούργησαν στα ΕΠΑΛ από το σχολικό έτος 2015-16 και οι απολυμένοι εκπαιδευτικοί ξαναεπέστρεψαν στις θέσεις τους.

2.30 Οι εργαστηριακές υποδομές

Βασικός παράγοντας ποιότητας και αξιοπιστίας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, είναι η εξασφάλιση των απαιτούμενων εργαστηριακών υποδομών σε κάθε σχολείο, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ειδικοτήτων που παρέχει.

Αναφερόμενο στην εργαστηριακή υποδομή των ΕΠΑΛ, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (2016) διαπιστώνει:

- Παρότι πολλά ΕΠΑΛ διαθέτουν υποδομές επενδυμένου κεφαλαίου υψηλής αξίας, η καλή λειτουργία και αξιοποίησή τους εξαρτώνται από τη διασφάλιση πόρων και κατάλληλου πλαισίου συντήρησής τους.
- Ο νέος γεωγραφικός χάρτης ειδικοτήτων που θα προκύψει από τη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές εξελίξεις είναι πιθανό να έχει ως επίπτωση να καταστούν αργούσες ή απαξιωμένες τεχνολογικά εργαστηριακές υποδομές και εξοπλισμός σε κατά τόπους δομές, ενώ ταυτόχρονα να προκύπτουν σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές συγκεκριμένων ειδικοτήτων σε συγκεκριμένες περιοχές.
- Τα εργαστήρια των Εργαστηριακών Κέντρων (ΕΚ) διαθέτουν σημαντικό εξοπλισμό, τον οποίο πολλές φορές δεν διαθέτουν ούτε τα ΤΕΙ. Συχνά όμως βρίσκεται σε επιμέρους εργαστήρια, αρκετές φορές αχρησιμοποίητος είτε λόγω βλάβης είτε λόγω μικρής συμβατότητας με τα μαθήματα τα οποία εξυπηρετεί το εργαστήριο, είτε λόγω μη λειτουργίας σχετικής ειδικότητας.
- Συγχρόνως, τα εργαστήρια έχουν ελλείψεις σε κάποιους βασικούς εργαστηριακούς εξοπλισμούς που πρέπει να υπάρχουν σε κάθε ειδικότητα. Αυτές τις ανάγκες, τις καλύπτουν με ιδιοσκευές που έχουν κατασκευάσει οι εκπαιδευτικοί των εργαστηρίων μαζί με τους μαθητές τους.

Οι εργαστηριακές υποδομές προϋποθέτουν και ανάλογη χρηματοδότηση. Οι συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι το 2016, στο 4,3% με τον μέσο όρο στην Ε.Ε.28 στο 4,7% (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

Η απουσία συγκριτικών ποσοτικών δεδομένων όσον αφορά τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης δεν επιτρέπει ακριβή αποτύπωση της υποχρηματοδότησης του συστήματος (ΟΟΣΑ, 2018).

Ο πάγιος εργαστηριακός εξοπλισμός των ΕΠΑΛ, παρείχεται κεντρικά από το Υπ. Παιδείας, κυρίως μέσω του Οργανισμού Σχολικών Κτηρίων που το 2013 απορροφήθηκε στις Κτιριακές Υποδομές (ΚΤΥΠ Α.Ε.) που ως τώρα δεν έχει προβεί σε καμία προμήθεια εξοπλισμού για ΕΠΑΛ. Οι λειτουργικές δαπάνες των εργαστηρίων και οι αγορές αναλώσιμων υλικών, μαζί με τις υπόλοιπες δαπάνες του σχολείου, καλύπτονται από τις σχολικές επιτροπές. Στο (ΦΕΚ 310/2018, Καθορισμός λειτουργίας των Σχολικών Επιτροπών) προβλέπεται για τα Εργαστηριακά Κέντρα των ΕΠΑΛ ανεξάρτητη χρηματοδότηση ανάλογα με τους εργαστηριακά ασκούμενους μαθητές. Είναι συνεχείς όμως οι διαμαρτυρίες για παραβίαση των κανόνων κατανομής κονδυλίων.

2.31 Διασφάλιση ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση

Η δημιουργία ενός πλαισίου αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και, ως εκ τούτου, η θέσπιση συστημάτων παρακολούθησης και βελτίωσης της ποιότητας, είναι προϋπόθεση για την αναβάθμισή και την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ελκυστικότητάς της.

Κεντρικά σημεία ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διασφάλισης Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET) αποτελούν:

- Η αποτελεσματική ανάλυση των αναγκών σε γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες
- Ο σχεδιασμός και ανάπτυξη νέων Προγραμμάτων Σπουδών (ΠΣ), καθώς και η αναβάθμιση των υφιστάμενων

Ο Cedefop επέλεξε ένα σύνολο 33 δεικτών για την ποσοτικοποίηση ορισμένων βασικών πτυχών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και η χώρα μας δεσμεύτηκε για την εγκαθίδρυση συστήματος παρακολούθησης αυτών των δεικτών. Η επιλογή βασίζεται στη συνάφεια των δεικτών με τη σημασία τους για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Το (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, 2016). ενδεικτικά αναφέρει τούς δείκτες :

- απορρόφησης στην αγορά εργασίας: το ποσοστό των αποφοίτων που βρήκαν απασχόληση

- συνάφειας της απασχόλησης: το ποσοστό των αποφοίτων που βρήκαν θέση απασχόλησης σε σχετικό αντικείμενο
- διατήρησης της θέσης εργασίας: το ποσοστό των αποφοίτων που διατηρεί τη θέση εργασίας ένα έτος μετά την πρόσληψη
- ποσοστό επιτυχίας στις εξετάσεις πιστοποίησης: αριθμός επιτυχόντων στις εξετάσεις πιστοποίησης, σε σχέση με το σύνολο των αποφοίτων.
- χρήση των πιστοποιημένων δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στο χώρο εργασίας: στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας μετά την πιστοποίηση
- ποσοστό ικανοποίησης των εργοδοτών και των εργαζομένων σε σχέση με τις πιστοποιημένες δεξιότητες
- συμμετοχή κοινωνικά ευάλωτων ομάδων: ποσοστό επιτυχίας στις εξετάσεις πιστοποίησης ατόμων που θεωρούνται μέλη ευάλωτων κοινωνικά ομάδων

2.32 Μελλοντικές Προβλέψεις και Κοινωνικές Τάσεις

Η εκπαίδευση δεν αποτελεί αμετάβλητο κοινωνικό-πολιτισμικό αγαθό αλλά υπόκειται σε συνεχή διαδικασία μεταβολής και προσαρμογής στα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα (Βεργόπουλος Κ., 1999).

Οι πραγματικές συνθήκες της οικονομίας αναδεικνύουν την εκπαίδευση σε κύρια παραγωγική δύναμη και αποκτά κυρίαρχο κοινωνικό ρόλο. Ενδιαφέρει ιδιαίτερα στην Επαγγελματική εκπαίδευση, να γνωρίζουμε πώς θα μετασχηματιστεί η αγορά εργασίας λόγω της τεχνολογίας, της κλιματικής αλλαγής ή εξαιτίας δημογραφικών εξελίξεων. Οι πληροφορίες σχετικά με την αγορά εργασίας και τις δεξιότητες που μελλοντικά θα χρειάζονται (Labour market and skills intelligence), είναι αναγκαίες τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και σε αυτούς παίρνουν πολιτικές αποφάσεις, ώστε να μπορούν να προσαρμόζουν καλύτερα το σύστημα Επαγγελματικής εκπαίδευσης στις ανάγκες για νέες δεξιότητες, λαμβάνοντας τεκμηριωμένες αποφάσεις για το μέλλον. (Cedefop, skillspanorama, 2018).

Το Cedefop (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης), με τις μεσοπρόθεσμες προγνώσεις του σχετικά με τις δεξιότητες, παρέχει δεδομένα για τα κράτη μέλη τα οποία δεν διαθέτουν ακόμα εθνικά μοντέλα και υποδομές πρόγνωσης όπως η Ελλάδα. Γενικά, η καθοδήγηση για την ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας σε μια συνολική στρατηγική, δεν είναι εύκολη υπόθεση και τέτοιου είδους ευρύτερες στρατηγικές λείπουν από ολόκληρη την Ευρώπη. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, δεν είναι ισχυρή η αντίληψη για την αναβάθμιση της σχέση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας. Έτσι ο ρόλος της επαγγελματικής εκπαίδευσης παραμένει ανεκμετάλλευτος και ενισχύεται εξακολουθητικά η άποψη της αναγκαιότητας της Γενικής Εκπαίδευσης. (Ιακωβίδης Γ., 2003).

Δεν μπορεί να υπάρξει πρόβλεψη της εξέλιξης των δεξιοτήτων με βεβαιότητα, μπορεί ωστόσο να υποδειχθούν σημερινά και πιθανά μελλοντικά φαινόμενα αναντιστοιχίας δεξιοτήτων ώστε να βοηθήσει στη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων και να ενθαρρύνει συμπράξεις και συνεργασίες για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και

προσόντων σχετικών με την αγορά εργασίας, η αξία των οποίων θα αναγνωρίζεται από τους εργοδότες (Cedefop, 2017).

Μελέτη της McKinsey&Company, Athens Office, (2011), προσδιορίζει τους κλάδους που θα έχουν ανάπτυξη στα επόμενα χρόνια: τουρισμός, ενέργεια, βιομηχανία-μεταποίηση τροφίμων, γεωργικές καλλιέργειες, χονδρικό-λιανικό εμπόριο. Ο περιορισμός στην πρόγνωση δεξιοτήτων, έχει να κάνει με τη χρήση ανεπαρκών δεικτών, όπως τα επίπεδα και οι τύποι προσόντων και επαγγελματιών, για τη μέτρηση των δεξιοτήτων. Μπορεί για παράδειγμα να υπάρχει ζήτηση για ένα γνωστό επάγγελμα αλλά η τεχνολογία να έχει αλλάξει ριζικά τις δεξιότητες που είναι απαιτούμενες για αυτό το επάγγελμα.

Γενικά οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις (Cedefop 2016) για το 2020, αναφέρουν αύξηση των θέσεων εργασίας που απαιτούν τυπικά προσόντα υψηλού επιπέδου στο 31%, ενώ το 49% των θέσεων θα καλύπτεται από εργαζόμενους με μεσαίου επιπέδου προσόντα, ταυτόχρονα προβλέπεται μείωση στην απασχόληση ανειδίκευτων στο 20%. Το Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΠΑΕΠ ΑΕ) και το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), έχουν δημιουργήσει μηχανισμό μεσοπρόθεσμης διάγνωσης των τάσεων διαμόρφωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας που ο σχεδιασμός εκπαιδευτικής πολιτικής για την Επαγγελματική Εκπαίδευση θα πρέπει να αξιοποιεί.

Σε περίοδο οικονομικής ύφεσης και υψηλών ποσοστών ανεργίας ο κίνδυνος δεν αφορά μόνο την αναντιστοιχία των δεξιοτήτων αλλά πολύ περισσότερο την απαξίωσή τους, ειδικά για τα άτομα που παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός εργασίας.

2.33 Κριτική αποτίμηση

Η επαγγελματική εκπαίδευση παρά τις εντεινόμενες προσπάθειες των εκάστοτε ιθυνόντων για την αναβάθμισή της δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Η σημασία που της αποδόθηκε από την ελληνική κοινωνία ήταν ατονική (Μπουζάκης Ι., 2003). Η έλλειψη κοινωνικής αναγνώρισης οφείλεται στον κλασικό προσανατολισμό των σπουδών και στον δυσνόητο για την ελληνική οικονομία ρόλο της τεχνολογίας (Τσουκαλάς Κ., 1987).

«Η απουσία μίας συστηματικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ελληνική επικράτεια είναι αδιαμφισβήτητη. Το πρόβλημα παραμένει βέβαια πολυσύνθετο. Προσπάθειες δύο αιώνων από επιφανείς πολιτικούς, παιδαγωγούς, οικονομολόγους και εκπαιδευτικούς δεν οδήγησαν σε μια ρεαλιστική πολιτική, που να εκλαμβάνει την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης ως απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόοδο και ευημερία της χώρας» (Ιακωβίδης Γ., 2003).

Η ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης ως δεύτερου παράλληλου δρόμου με τη γενική εκπαίδευση θεωρήθηκε αναγκαία, όμως σε όλα τα νομοσχέδια η

επαγγελματική εκπαίδευση θεωρήθηκε υποδεέστερη της γενικής. Δόθηκε εξαιρετικά ιδιαίτερα έμφαση στις εισαγωγικές εξετάσεις που οδηγούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Παναγιωτοπούλου Ι., 1993).

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για να μειωθούν τα ποσοστά των υποψηφίων για τα ΑΕΙ και να λύσει μακροπρόθεσμα το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των ανώτατων σχολών. Η παρεμπόδιση, όμως των σπουδών αφορούσε κυρίως τις κατώτερες οικονομικά τάξεις. (Προβατά Α., 2005).

Ήδη από την «μεταρρύθμιση Ράλλη», η εισηγητική, έκθεση του Ν. 576/1977, επισήμανε τα πορίσματα της επιτροπής παιδείας και τόνιζε τον «επενδυτικό χαρακτήρα» της εκπαίδευσης. Επιβεβαίωναν την επιτακτική ανάγκη στελέχωσης της ελληνικής οικονομίας από τεχνικούς όλων των βαθμίδων και την αναγκαιότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης μέσα στο πλαίσιο του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Φαίνεται, όμως, ότι και σήμερα η Ελλάδα συνεχίζει να αναζητεί τον δρόμο της ποιοτικής αναβάθμισης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Το πόσο δυναμική είναι η εν λόγω αναζήτηση παραμένει ανοικτό ερώτημα.

Η έλλειψη, «ιδεολογικής» ισοτιμίας μεταξύ γενικής και τεχνικής εκπαίδευσης που παρατηρείται, βρίσκεται σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Αναμφίβολα, οικονομικές μελέτες και πολιτικές εξαγγελίες καλλιεργούν κατά περιόδους την εντύπωση ότι η Ελλάδα επιθυμεί την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης, επειδή έχει αντιληφθεί ότι μέσω αυτής επιτυγχάνεται οικονομική ευρωστία και παράγεται τεχνολογική γνώση. Μελετώντας, όμως, την αγορά εργασίας και συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης με τον παραγωγικό τομέα, δημιουργείται η εντύπωση ότι το κράτος όχι μόνο δεν ενδιαφέρεται για αυτήν αλλά αντίθετα υπάρχει εφησυχασμός μεταξύ των πολιτικών ιθυνόντων για την αναβάθμισή της (Ιακωβίδης Γ., 2003).

Σε γενικές γραμμές και λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερθείσες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, η Επαγγελματική Εκπαίδευση πρόσφερε (στην επίσημη, τουλάχιστον, εκδοχή της) μία διέξοδο που ήταν ισότιμη με αυτή που προσφέρει μέχρι σήμερα το Γενικό Λύκειο. Στην συνείδηση, όμως, των ελλήνων πολιτών και στην απτή πραγματικότητα, η επαγγελματική διέξοδος που προσφέρεται μέσω της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι υποδεέστερη σε σύγκριση με αυτή που προσφέρει το Γενικό Λύκειο, με συνέπεια να γνωρίζει μια καθολική απαξίωση. Η δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση ετεροκαθορίζεται, με άλλα λόγια, από τη σχέση της με το Γενικό Λύκειο. Η συγκεκριμένη σχέση ήταν συνήθως ελλειμματική, σε βάρος σχεδόν πάντοτε της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Είναι εξαιρετικά περίεργο το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν προβληματίζεται επαρκώς αναφορικά με τη σημαντικότητα της πρακτικής γνώσης. Η επαγγελματική εκπαίδευση ταυτίστηκε πολύ νωρίς με την «ανυποληψία», την «κακομοιριά» και τη «μουτζούρα». Αντίθετα η γενική εκπαίδευση θεωρήθηκε ουσιαστικός θεσμός αναπαραγωγής των κοινωνικών αξιών και συμβόλων (Πεσμαζόγλου Σ., 1999).

Επίσης, από όσα ως τώρα παρουσιάστηκαν φαίνεται ότι αρκετές από τις αιτίες οι οποίες οδηγούν στη απαξίωση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης μπορούν να προσεγγιστούν εάν αναφέρουμε τις νοοτροπίες, τα συντεχνιακά και άλλα συμφέροντα που θίγονται απ' αυτήν (Αδριανουπολίτης Κ., 2018):

- Η παραμένουσα κοινωνική αντίληψη για το πανεπιστημιακό πτυχίο και την επαγγελματική αποκατάσταση σε εργασίες «λευκού κολάρου».
- Η μεγάλη αύξηση των «αδιόριστων εκπαιδευτικών» και η μεγάλη μείωση των μαθητών, λόγω του δημογραφικού προβλήματος. Κάθε αλλαγή στο εκπαιδευτικό σύστημα, που στρέφει περισσότερους μαθητές προς την Επαγγελματική Εκπαίδευση, μειώνει τα γενικά μαθήματα και τους βρίσκει προφανώς αντίθετους διότι στην πλειονότητά τους είναι καθηγητές γενικών μαθημάτων
- Ο μεγάλος αριθμός φροντιστηρίων και οι «χρυσές δουλειές, της βιομηχανίας με τα παράνομα ιδιαίτερα». Είναι και εδώ προφανές ότι θίγεται από πιθανή μετακίνηση μαθητών προς τα ΕΠΑΛ, όπου δεν ανθούν τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα.
- Ο τεράστιος αριθμός φοιτητών που εάν μειωθεί αισθητά θα δημιουργήσει πρόβλημα σε κάποια πανεπιστημιακά τμήματα.

Κεφάλαιο 3^ο Η έρευνα

Ο σχεδιασμός πλάνου Μάρκετινγκ θα απαιτούσε τη διερεύνηση των απόψεων κάθε εμπλεκόμενου με την Επαγγελματική Εκπαίδευση αλλά και την ευρύτερη κοινωνία καθώς την αφορά συνολικά. Στα πλαίσια δυνατοτήτων της εργασίας, η έρευνα περιορίζεται στην καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών.

Τα συμπεράσματα της έρευνας επικουρούμενα από τα συμπεράσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και δευτερογενή δεδομένα άλλων ερευνών, θα αποτελέσουν το υλικό όπου θα στηριχθεί το σχέδιο Μάρκετινγκ.

3.1 Οι στόχοι της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να εξαχθούν αξιοποιήσιμα συμπεράσματα για τις παραμέτρους που επηρεάζουν την κοινωνική εικόνα του ΕΠΑΛ, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην εφαρμογή σχεδίου Μάρκετινγκ.

Οι επιμέρους στόχοι που θα καθορίσουν και τα ερευνητικά ερωτήματα είναι:

- Να διερευνηθούν βασικές παράμετροι που επηρεάζουν την κοινωνική εικόνα και τη φήμη του ΕΠΑΛ στο μαθητικό κοινό και, στην αγορά εργασίας που υποδέχεται τους αποφοίτους.
- Να ερευνηθεί ποια από τα χαρακτηριστικά του, είναι πλεονεκτήματά του και, ποια είναι τα αδύνατα σημεία του.

- Να ερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών, για τις παρεμβάσεις που θα βελτιώναν το εκπαιδευτικό έργο.
- Να ερευνηθούν οι απόψεις για το μήνυμα που θα απευθύνει στην κατεύθυνση της αλλαγής στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στην Επαγγελματική Εκπαίδευση.

3.2 Οι ερευνητικές υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα

Στο προηγούμενο μέρος της εργασίας, παρουσιάστηκαν τα χαρακτηριστικά της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, από όπου προκύπτουν υποθέσεις για τους παράγοντες (ανεξάρτητες μεταβλητές) που επηρεάζουν είτε αρνητικά είτε θετικά, την κοινωνική εικόνα και τη φήμη του ΕΠΑΛ (εξαρτημένη μεταβλητή).

Στη συνέχεια επιχειρείται η διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων και η καταγραφή των αιτιών που τις επηρεάζουν :

- Η Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση έχει χαμηλό κύρος στην ελληνική κοινωνία. Αυτό φαίνεται να επηρεάζεται από:
 1. Την εγκυρότητα των πηγών πληροφόρησης για τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει στους αποφοίτους του το ΕΠΑΛ
 2. Τις στάσεις των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε Γυμνάσια και Γενικά Λύκεια (θετικές ή απαξιωτικές) για το ΕΠΑΛ
 3. Τις συχνές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, που προκαλούν ασάφεια για το στίγμα και το ρόλο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
 4. Την σύγχυση που προκαλεί η ποικιλία δομών Επαγγελματικής εκπαίδευσης (των ΙΕΚ, των σχολών του ΟΑΕΔ και των άλλων Υπουργείων, των Κέντρων Δια βίου Μάθησης κλπ)
 5. Το ρόλο του Γενικού Λυκείου, που γίνεται αντιληπτός ως η διαδρομή που οδηγεί σε σπουδές και κοινωνική ανέλιξη
 6. Το ρόλο του ΕΠΑΛ, που γίνεται αντιληπτός ως πορεία προς χαμηλών απαιτήσεων επαγγέλματα
 7. Τα στερεότυπα για την «χειρονακτική» και «πνευματική» εργασία
- Η Επαγγελματική Εκπαίδευση επιλέγεται από τους μαθητές χαμηλών επιδόσεων. Αυτό φαίνεται να επηρεάζεται από:
 1. Τη δυσκολία στην παρακολούθηση θεωρητικών μαθημάτων και την προτίμηση εκπαίδευσης σε εφαρμόσιμες δεξιότητες
 2. Το ότι γενικά θεωρείται το ΕΠΑΛ εύκολο σχολείο.
- Η άμεση πρόσβαση στην αγορά εργασίας που θα έπρεπε να προσφέρει το ΕΠΑΛ, δεν πληρεί του επιθυμητούς όρους. Αυτό φαίνεται να επηρεάζεται από:
 1. Έλλειψη θεσμοθετημένης κατοχύρωσης επαγγελματικών δικαιωμάτων και πιστοποίησης προσόντων σε πολλές ειδικότητες
 2. Περιορισμένη σύνδεση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας

3. Τα χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας που παρέχει η ελληνική οικονομία
 4. Το μικρό αριθμό θέσεων του προγράμματος της Μαθητείας που παρέχονται κυρίως από Δημόσιους φορείς χωρίς να προσφέρουν εργασιακή εμπειρία μετέπειτα αξιοποιήσιμη
 5. Τις ελάχιστες θέσεις που προσφέρουν για Μαθητεία οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, που σχεδόν ποτέ δεν οδηγούν σε μόνιμη πρόσληψη του μαθητευόμενου
 6. Τη στάση των εργοδοτών που δεν εμπιστεύονται την επάρκεια των γνώσεων και δεξιοτήτων των αποφοίτων του ΕΠΑΛ
 7. Η μη επιθυμητή επιλογή ειδικότητας από τους μαθητές, καθώς δεν προσφέρεται στο ΕΠΑΛ της περιοχής τους
 8. Ο ανεπαρκής προσανατολισμός μέρους των μαθητών, που χωρίς στόχευση επιλέγει ειδικότητα (π.χ. γιατί είναι κατάλληλη για «αγόρια ή κορίτσια»)
- Η επιλογή του ΕΠΑΛ επηρεάζεται από την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου που παρέχει καθώς θεωρείται ότι:
 1. Η ποιότητα του μαθήματος είναι χαμηλή καθώς πρέπει να αντιμετωπίσει την ύπαρξη μαθητών με μεγάλα μαθησιακά κενά.
 2. Υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις σε εξοπλισμό και εργαστηριακές υποδομές
 3. Υπάρχει αναντιστοιχία των προγραμμάτων σπουδών, με την παρακολούθηση των τεχνολογικών και κοινωνικών εξελίξεων
 - Οι μαθητές, σε μικρό ποσοστό στοχεύουν σε συνέχιση των σπουδών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
 1. Δεν υπάρχει στο σχολικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ, ισχυρή άμυλα των μαθητών για επιτυχία στις πανελλαδικές εξετάσεις.
 2. Το ΕΠΑΛ παρέχει στους αποφοίτους του ελλιπές γνωστικό υπόβαθρο για την απρόσκοπτη συνέχιση των σπουδών όσων επιτύχουν εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι παραπάνω υποθέσεις οδηγούν σε ερωτήματα που αναφέρονται σε γενική διατύπωση:

- Τι εκπαιδευτικές υπηρεσίες ζητούν οι χρήστες μετά το Γυμνάσιο;
- Πού αναζητούν πληροφορίες και τι επηρεάζει την επιλογή;
- Πώς το ΕΠΑΛ ικανοποιεί τις ανάγκες των χρηστών;
- Που διαφοροποιείται το ΕΠΑΛ από άλλες δομές εκπαίδευσης;
- Ποια είναι η εκτιμώμενη αξία του εκπαιδευτικού του έργου, από τους εκπαιδευτικούς;
- Ποιες είναι οι αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών υπηρεσιών του ΕΠΑΛ, με τους πιθανούς χρήστες;

3.3 Σχεδιασμός του ερωτηματολογίου

Η συλλογή δεδομένων για τους σκοπούς της έρευνας έγινε μέσω δομημένου ερωτηματολογίου. Για την ανάπτυξη και διασφάλιση της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου ακολουθήθηκαν τα βήματα:

Οι ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν σε θεματικές κατηγορίες που φέρουν τους τίτλους:

1. Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενου
2. Η άποψή σας, για τα κριτήρια επιλογής σχολείου και ειδικότητας
3. Η άποψή σας, για το εκπαιδευτικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ
4. Η άποψή σας, για την προβολή του ΕΠΑΛ

Διατυπώθηκαν ελάχιστες διχοτομικές ερωτήσεις, όπου ήταν αναγκαία η συνάφεια της απάντησης με άλλες ερωτήσεις που την ακολουθούν.

Κάποιες ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου (πολλαπλών επιλογών), όπου διατυπώνονται ως καταφατική πρόταση και προτείνεται στον ερωτώμενο να επιλέξει απάντηση.

Οι περισσότερες ερωτήσεις για την καταγραφή των απόψεων, αναπτύχθηκαν σε 5βάθμια κλίμακα Likert ώστε να πετύχουν μεγαλύτερο βαθμό αξιοπιστίας και να καταγράψουν διαβαθμισμένες τις τοποθετήσεις των υποκειμένων σε μία θέση (Oppenheim, A.N., 1986).

Για να υπάρχει σχετική πληρότητα στις προτεινόμενες πιθανές απαντήσεις, σχεδιάστηκε ένα αρχικό ερωτηματολόγιο και προς διαπίστωση της αποτελεσματικότητάς του, έγινε πιλοτική έρευνα. (Javeau, C., 2000). Στόχος του δοκιμαστικού σταδίου αποτελούσε η μέτρηση του βαθμού κατανόησης, αποδοχής και ερμηνείας του ερωτηματολογίου. Επιδόθηκε σε 3 εκπαιδευτικούς, ακολούθησε συζήτηση-συνέντευξη, ώστε να γίνουν αντιληπτές οι δυσκολίες συμπλήρωσης, να μειωθεί ο αριθμός των αναπάντητων ερωτήσεων και να ελαττωθούν οι παρερμηνείες και παρανοήσεις. Τους δόθηκε η ελευθερία να προσθέσουν κατηγορίες απαντήσεων σε κλειστές ερωτήσεις όπου θεώρησαν ότι δεν καλύπτονται όλες οι δυνατές κατηγορίες. Αυτό βοήθησε να οριστικοποιηθεί το τελικό ερωτηματολόγιο καθώς προστέθηκαν, αναδιατυπώθηκαν, ανά-ομαδοποιήθηκαν και οριστικοποιήθηκε η σειρά αναφοράς των ερωτήσεων, ώστε να βελτιωθεί η αξιοπιστία και εγκυρότητα του ερωτηματολογίου.

Έγινε προσπάθεια οι ερωτήσεις να είναι απλές για να αποδίδουν ένα μόνο νόημα και να είναι σαφές τι μετράται.

Για τον έλεγχο και την αποφυγή θετικής ή αρνητικής μεροληψίας, υπάρχουν αρνητικά διατυπωμένα ερωτήματα, ενώ σε άλλο σημείο του ερωτηματολογίου ζητείται απάντηση σε παρόμοια ερωτήματα με θετική όμως διατύπωση για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι μέσες τιμές των απαντήσεων διαφέρουν.

3.4 Το ερωτηματολόγιο

Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενου						
2	Διδάσκετε μαθήματα:	☐ Ειδικότητας		☐ Γενικής Παιδείας		
3	Διδάξατε στο παρελθόν σε ΓΕΛ ή σε Γυμνάσιο;	☐ Ναι		☐ Όχι		
4	Ως μαθητής Λυκείου, φοιτήσατε σε:	☐ Γενικό Λύκειο		☐ ΕΠΑΛ (ή ΤΕΕ ή ΤΕΛ)		
5	Έχετε παιδιά ηλικίας άνω των 15 ετών; (Σημειώστε αριθμό)				
6	Φοίτησε κάποιο παιδί σας σε ΕΠΑΛ; (Σημειώστε αριθμό)				
Η άποψή σας, για τα κριτήρια επιλογής σχολείου και ειδικότητας						
1	Την επιλογή σχολείου (ΓΕΛ ή ΕΠΑΛ), επηρεάζουν κοινωνικά στερεότυπα διάκρισης των επαγγελμάτων σε: Πνευματικά (ανώτερα) & Χειρωνακτικά (κατώτερα)	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
2	Το ΕΠΑΛ επιλέγουν μαθητές που προτιμούν λιγότερο θεωρητικές μορφές μάθησης, δείχνοντας ενδιαφέρον κυρίως για πρακτικές εργασίες	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
3	Το ΕΠΑΛ επιλέγουν μαθητές που ενδιαφέρονται κυρίως για απόκτηση πτυχίου και επαγγελματικών προσόντων και όχι για συνέχιση σπουδών	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
4	Στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, συχνότερα εκφράζονται (ρητά ή άρητα) απόψεις για το ΕΠΑΛ:	☐ Αρνητικές	☐ Μάλλον Αρνητικές	☐ Ουδέτερες	☐ Μάλλον Θετικές	☐ Θετικές
5	Οι μαθητές επιλέγουν ειδικότητα με κύριο κριτήριο την πιθανότητα εύρεσης εργασίας και επαγγελματικής αποκατάστασης	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
6	Την επιλογή ειδικότητας επηρεάζουν στερεότυπα διάκρισης σε «αντρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
7	Οι μαθητές επιλέγουν ειδικότητα που δεν τους ενδιαφέρει, όταν δεν προσφέρεται αυτή που θα επιθυμούσαν	☐ Πολύ σπάνια	☐ Σπάνια	☐ Ούτε συχνά ούτε σπάνια	☐ Συχνά	☐ Πολύ συχνά
Η άποψή σας, για το εκπαιδευτικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ						
8	Χαρακτηρίστε τη διδασκαλία των πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων, όταν συνυπάρχουν μαθητές που επιθυμούν την επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις, με άλλους που δεν ενδιαφέρονται	☐ Είναι αδύνατη	☐ Αρκετά προβλη- ματική	☐ Οριακά επαρκής	☐ Αποδοτική για όσους επιθυμούν	☐ Πολύ αποδοτική
9	Οι μαθητές του ΕΠΑΛ που επιτυγχάνουν την εισαγωγή τους στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, εμφανίζουν γνωστικές ελλείψεις κατά τη συνέχιση των σπουδών τους	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
10	Το πρόγραμμα σπουδών και οι εργαστηριακές υποδομές, ανταποκρίνονται στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και την επαγγελματική πραγματικότητα της ειδικότητας	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι

11	Συμφωνείται με το στόχο του CEDEFOP για μείωση της σχολικής εγκατάλειψης, κυρίως μέσω της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης η οποία παρέχει ευνοϊκότερο περιβάλλον συγκράτησης μαθητών χαμηλής σχολικής επίδοσης;	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι
12	Παλαιότερα υπήρχαν δομές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, (οι ΕΠΑΣ και οι ΤΕΣ) για όσους δεν επιθυμούσαν συνέχιση σπουδών, αλλά απόκτηση Πτυχίου και άμεση ένταξη στην αγορά εργασίας. Θεωρείτε πως;	☐ Ήταν θεσμός κοινωνικού αποκλεισμού καθώς στερούσε την ευκαιρία συνέχισης σπουδών ☐ Ήταν αναγκαία η ύπαρξή τους γιατί δεν επιθυμούν όλοι την ακαδημαϊκή μόρφωση				
13	Στο ΕΠΑΛ, σε σχέση με το ΓΕΛ, τα προβλήματα παραβατικής συμπεριφοράς και συγκρούσεων τα θεωρείτε:	☐ Πολύ σπανιότερα	☐ Σπανιότερα	☐ Το ίδιο	☐ Συχνότερα	☐ Πολύ συχνότερα
14	Το ΕΠΑΛ εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό σχολικής εγκατάλειψης από το ΓΕΛ. Κατατάξτε τις αιτίες της σχολικής εγκατάλειψης όπως τις θεωρείτε σημαντικότερες : (με 1 αριθμήστε τη σημαντικότερη... ... έως 5 για τη λιγότερο σημαντική)	☐ Οικονομικές ανάγκες ☐ Προβλήματα στην οικογένεια ☐ Μαθησιακές δυσκολίες ☐ Δυσκολίες ένταξης και εκφοβισμός (bullying) ☐ Άλλο				
15	Ποιά θεωρείτε σημαντικότερα προβλήματα κατά τη μετάβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας (με 1 αριθμήστε τη σημαντικότερη... ... έως 5 για τη λιγότερο σημαντική)	☐ Τα δομικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων (μικρό μέγεθος, οικογενειακός χαρακτήρας, χαμηλή οργάνωση και εμπειρισμός) ☐ Έλλειψη πολιτικών σύνδεσης της εκπαίδευσης με την απασχόληση ☐ Η αρρυθμίστη αγορά εργασίας (ποιος, με ποιες ικανότητες, κάνει τι) και η ασαφής (ή και έλλειψη) πιστοποίησης των προσόντων των αποφοίτων ☐ Ελλιπείς γνώσεις και δεξιότητες των αποφοίτων ☐ Άλλο				
16	Οι μαθητές που επιθυμούν μετά την αποφοίτηση να οδηγηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας, έχουν ως κίνητρο:	☐ Οικονομικές ανάγκες της οικογένειάς τους ☐ Επιθυμία για προσωπική ανεξαρτησία ☐ Δεν νιώθουν ικανοί για συνέχιση σπουδών ☐ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για συγκεκριμένο επάγγελμα ☐ Άλλο				
17	Στη Μαθητεία, οι εργοδότες αναθέτουν στους μαθητές εργασίες που τους εξελίσσουν και τους προσφέρουν επαγγελματική εμπειρία	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Ούτε λίγο ούτε πολύ	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
18	Το πρόγραμμα της Μαθητείας δημιουργεί κίνητρα στους μαθητές και αυξάνει το ενδιαφέρον τους για την ειδικότητα που επέλεξαν	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Ούτε λίγο ούτε πολύ	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
19	Κατατάξτε με σειρά σημασίας τις βελτιώσεις που θα αναβάθμιζαν το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης : (με 1 αριθμήστε τη σημαντικότερη... ... έως 5 για τη λιγότερο σημαντική)	☐ Αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών ☐ Βελτιώσεις στο πρόγραμμα σπουδών και τις υποδομές των εργαστηρίων ☐ Περισσότερες θέσεις εισακτέων σε Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ☐ Ισχυρότερος ρόλος του Σχολικού Συμβούλου και υποστηρικτικές εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές δράσεις				

		☐ Άλλο				
20	Όταν γίνεται λόγος για βελτίωση του Προγράμματος Σπουδών του ΕΠΑΛ, προς ποια κατεύθυνση θεωρείτε πως πρέπει να είναι;	☐ Προσαρμογή σε αυτό που ζητούν οι εργοδότες και σε εφαρμόσιμες στο επάγγελμα δεξιότητες				
		☐ Ισχυρότερο υπόβαθρο Γενικών Γνώσεων, ώστε οι απόφοιτοι να είναι εξελίξιμοι ως εργαζόμενοι και ως πολίτες				
21	Θεωρείτε ότι στους εκπαιδευτικούς του ΕΠΑΛ, προσφέρονται, επιμορφώσεις και υποστηρικτικές δράσεις, που συμβάλλουν στην επαγγελματική τους ανάπτυξη;	☐ Πολύ σπάνια	☐ Σπάνια	☐ Μερικές φορές	☐ Συχνά	☐ Πολύ συχνά
22	Εάν είχατε τη δυνατότητα, θα επιθυμούσατε να αλλάξετε σχολείο και να τοποθετείται σε ΓΕΛ ή Γυμνάσιο;	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Δεν με ενδιαφέρει	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι

Η άποψή σας, για την προβολή του ΕΠΑΛ

23	Κατατάξτε ανάλογα με το ποιο θεωρείτε σημαντικότερο, τα προβαλλόμενα μηνύματα προς τους μαθητές, για την επιλογή της φοίτησης στο ΕΠΑΛ: (με 1 αριθμήστε το σημαντικότερο... ... έως 5 για το λιγότερο σημαντικό)	☐ Προσφέρει πλήθος επιλογών ειδικότητας, συνδυάζοντας θεωρία και πράξη, ικανοποιώντας διαφορετικές κλίσεις και ενδιαφέροντα				
		☐ Παρέχει επαγγελματική διέξοδο (Πτυχίο με πιστοποιημένα προσόντα)				
		☐ Παρέχει εργασιακή εμπειρία με το πρόγραμμα Μαθητείας				
		☐ Πρόσβαση σε ΤΕΙ-ΑΕΙ, με ευκολότερα εξεταζόμενα μαθήματα				
		☐ Άλλο				
24	Κατατάξτε ανάλογα με το ποιο θεωρείτε σημαντικότερο, τα προβαλλόμενα μηνύματα προς τις επιχειρήσεις και την ευρύτερη κοινωνία, για την βελτίωση και ενίσχυση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης: (με 1 αριθμήστε το σημαντικότερο... ... έως 5 για το λιγότερο σημαντικό)	☐ Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει στη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και την κοινωνική συνοχή.				
		☐ Ανάγκη εναρμόνισης του ποσοστού φοίτησης στην Επαγγελματική Εκπαίδευση (στην Ελλάδα είναι 29%, όταν ο Μ.Ο. στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι 54%)				
		☐ Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας				
		☐ Το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι βασικός συντελεστής της παραγωγής και οι επιχειρήσεις πρέπει να επενδύουν στην Επαγγελματική Εκπαίδευση				
		☐ Άλλο				
25	Κατατάξτε τις πηγές πληροφόρησης, ανάλογα με το πόσο ισχυρά επηρεάζουν την επιλογή του ΓΕΛ ή του ΕΠΑΛ (με 1 αριθμήστε τη σημαντικότερη... ... έως 5 για τη λιγότερο σημαντική)	☐ Το οικογενειακό περιβάλλον				
		☐ Οι Φίλοι και τα social media				
		☐ Οι στάσεις και παραινέσεις των εκπαιδευτικών στο Γυμνάσιο				
		☐ Το μάθημα του ΣΕΠ				
		☐ Άλλο				
26	Πως κρίνετε το πρόγραμμα προβολής «Επιλέγω ΕΠΑΛ» του ΥΠΕΠΘ;	☐ Ανεπαρκές	☐ Ελλιπές	☐ Μέτριο	☐ Καλό	☐ Άριστο
27	Πιστεύετε ότι η εικόνα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, θα είναι βελτιωμένη στα επόμενα 5 χρόνια;	☐ Σίγουρα όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Ούτε ναι, ούτε όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Σίγουρα ναι

Ευχαριστώ για το χρόνο που διαθέσατε

3.5 Συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων

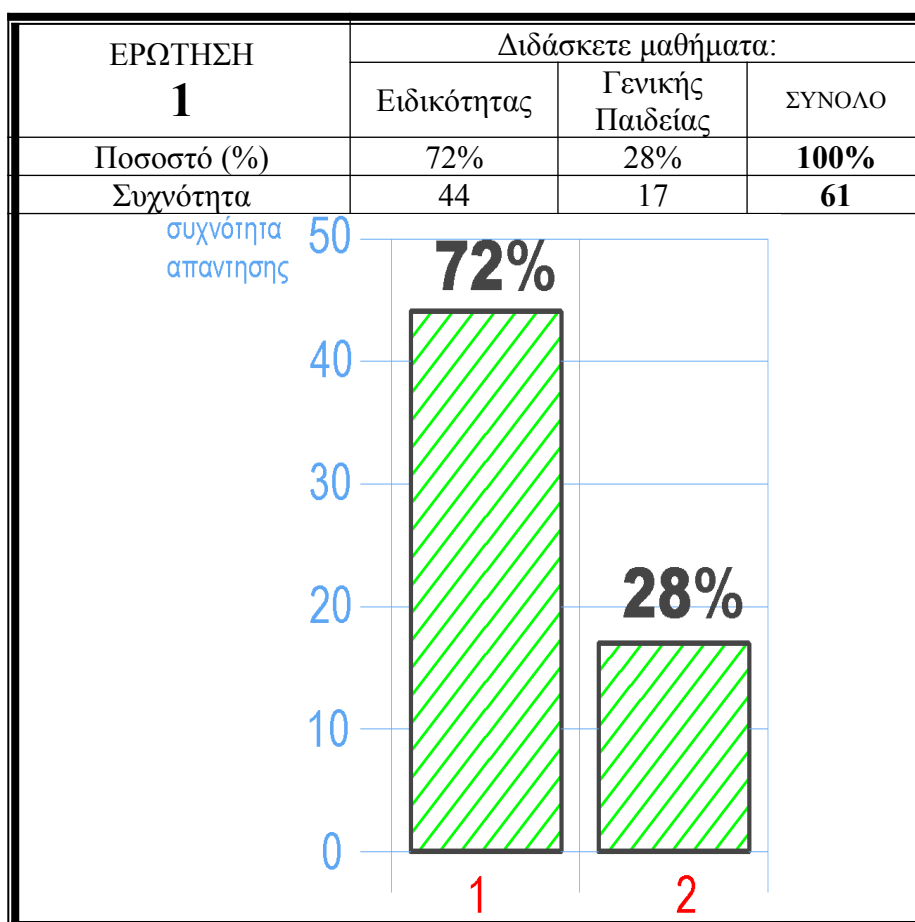
Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας ήταν όλοι οι εκπαιδευτικοί των ΕΠΑΛ Καστοριάς και Άργους Ορεστικού. Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε την πρώτη εβδομάδα του Οκτωβρίου 2018. Απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 61 εκπαιδευτικοί σε σύνολο 67 υπηρετούντων.

Η επεξεργασία των δεδομένων καθώς ο πληθυσμός της έρευνας είναι μικρός σε μέγεθος, επιλέχθηκε να γίνει με λογιστικό φύλλο (excel).

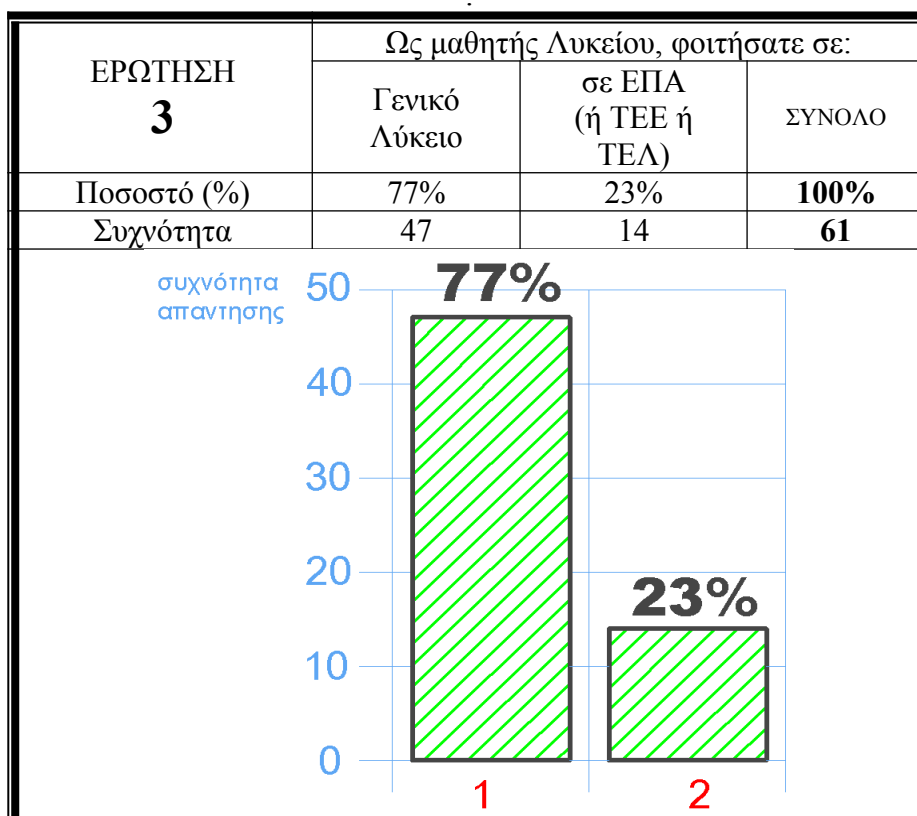
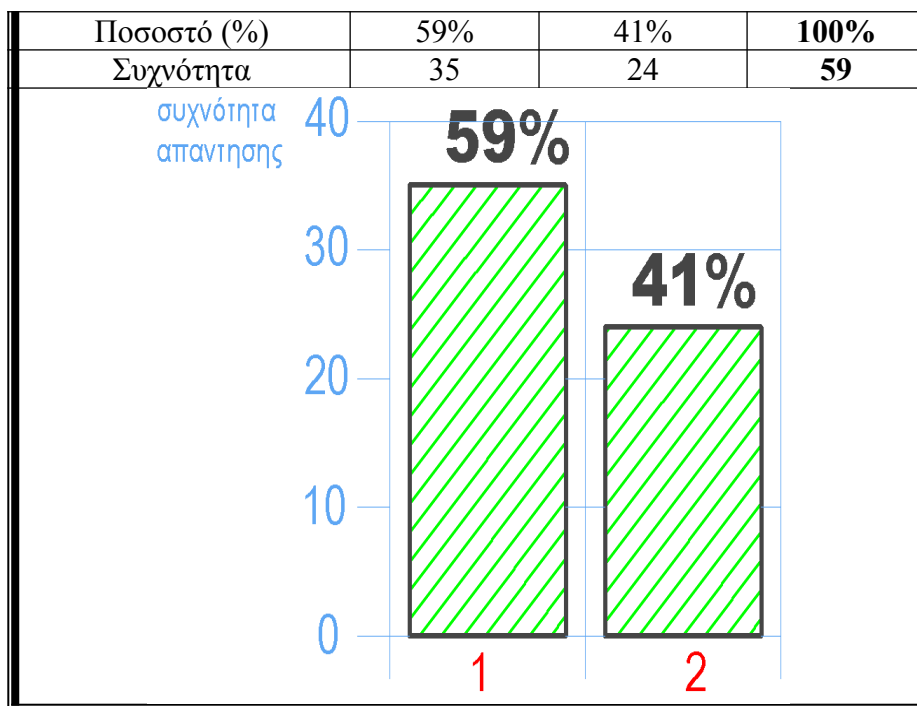
3.6 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η παρουσίαση των δεδομένων γίνεται σε χωριστό πίνακα για κάθε ερώτημα, όπου αναφέρονται:

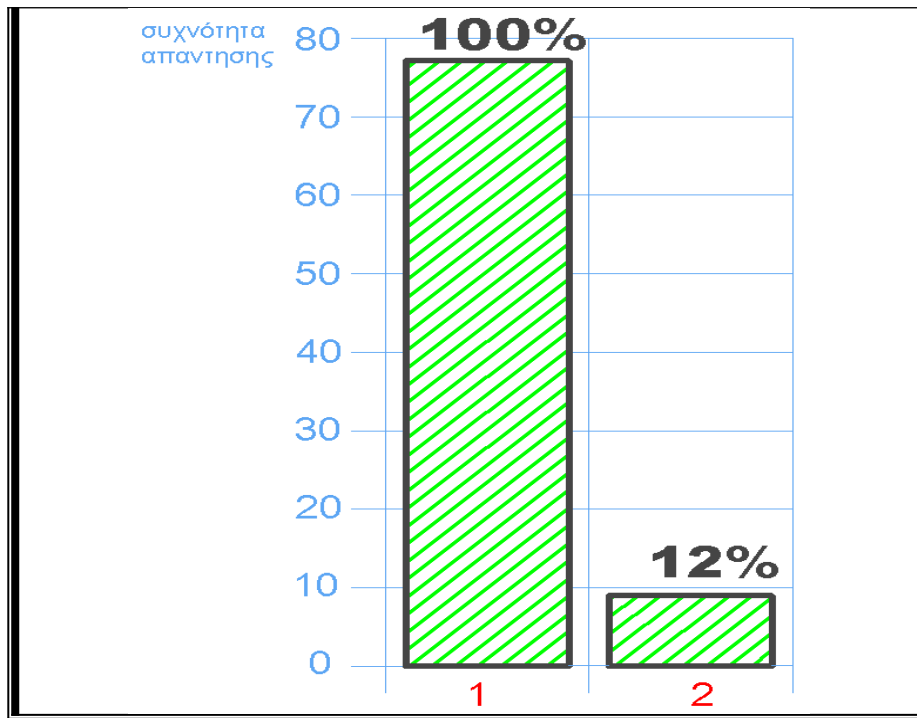
- οι συχνότητες εμφάνισης κάθε απάντησης
- το ποσοστό της κάθε απάντησης
- γραφική παράσταση με ραβδογράμματα

ΕΡΩΤΗΣΗ 2	Διδάξατε στο παρελθόν σε ΓΕΛ ή σε Γυμνάσιο;		
	Ναι	Όχι	ΣΥΝΟΛΟ

ΕΡΩΤΗΣΗ 4	Έχετε παιδιά ηλικίας άνω των 15 ετών;	Πόσα από τα παιδιά σας φοίτησαν σε ΕΠΑΛ;	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	100%	12%	100%
Συχνότητα	77	9	

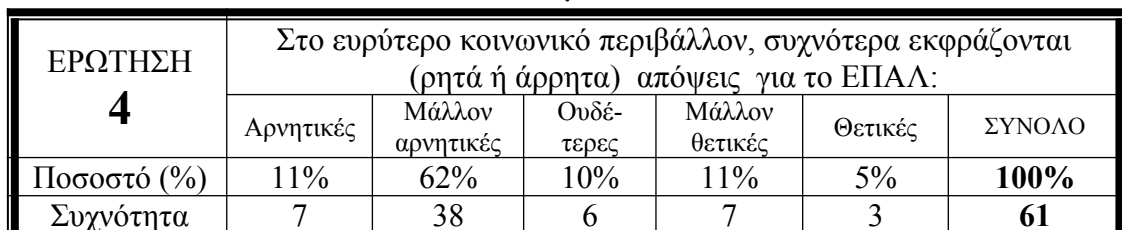
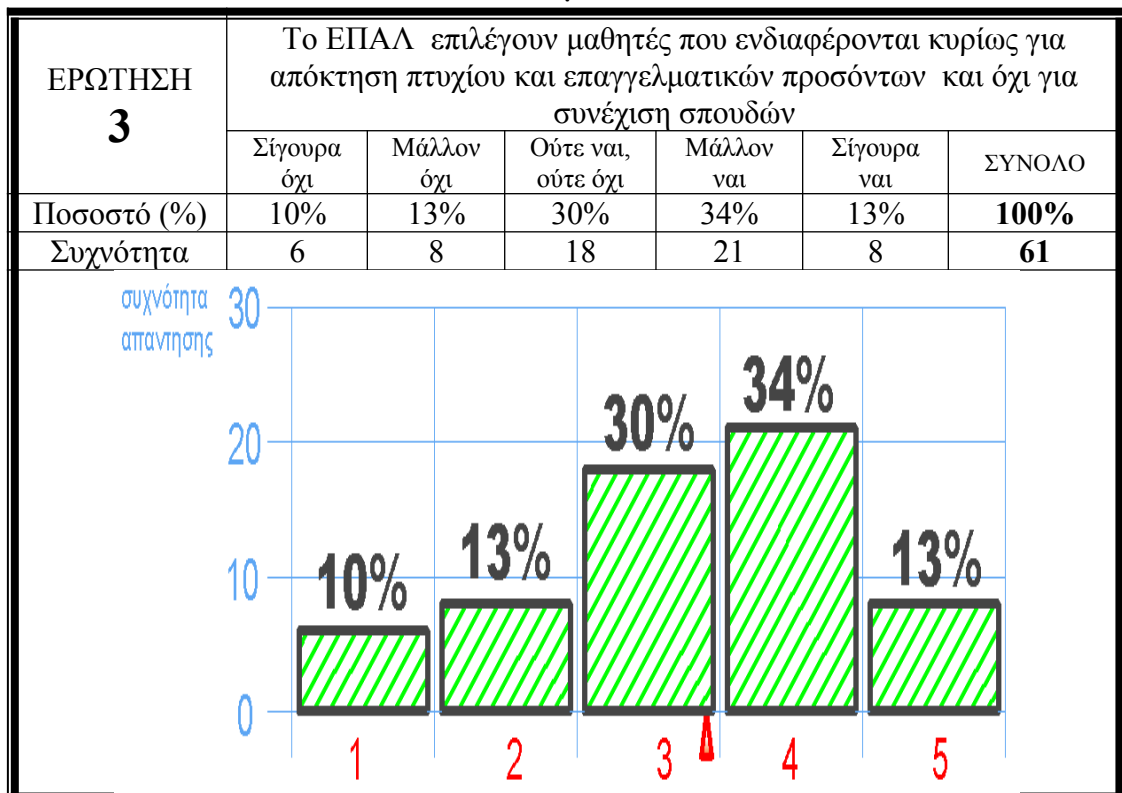
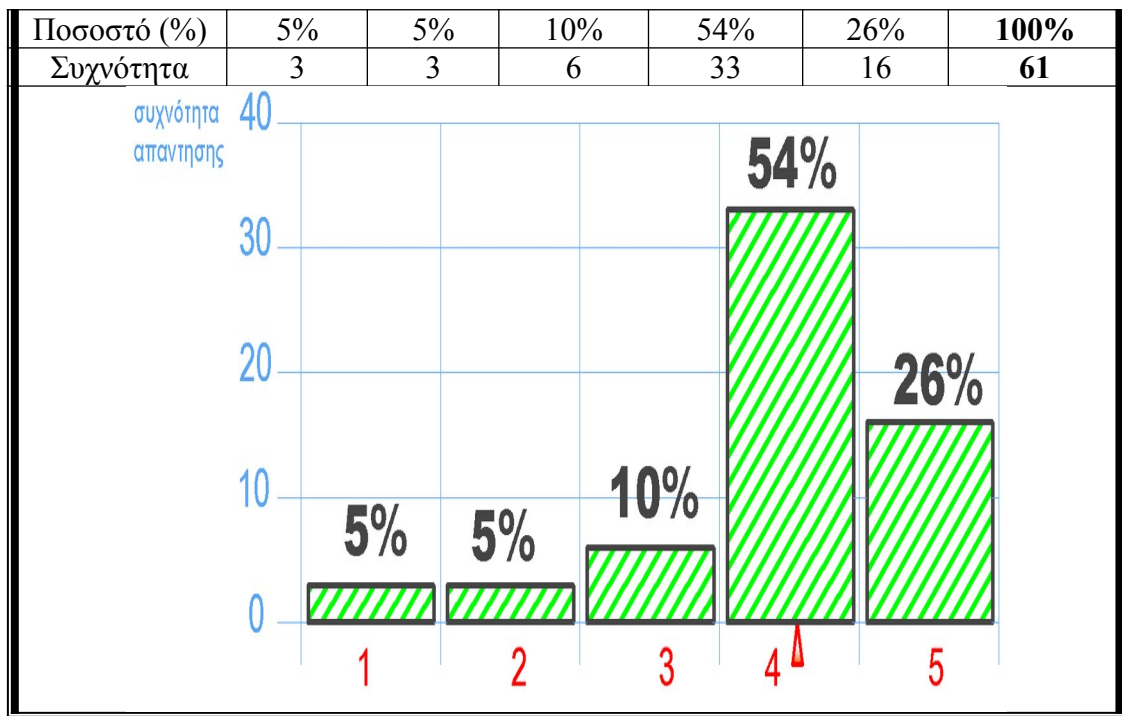

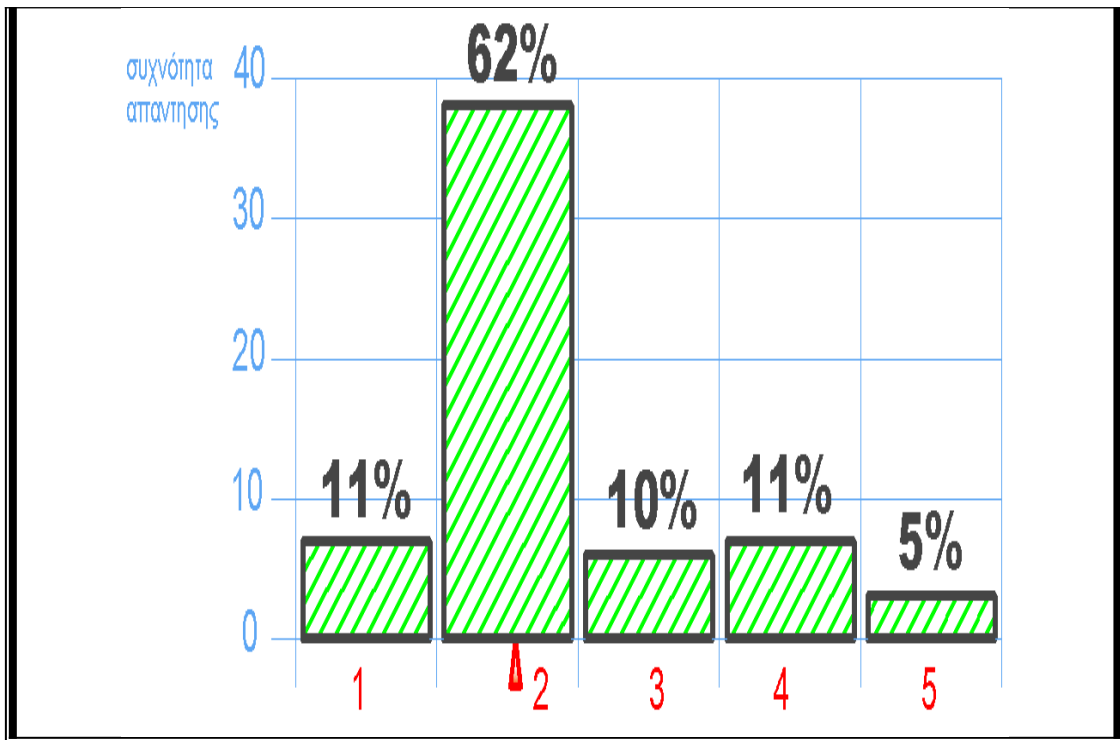
ΕΡΩΤΗΣΗ 1	Την επιλογή σχολείου (ΓΕΛ ή ΕΠΑΛ), επηρεάζουν κοινωνικά στερεότυπα διάκρισης των επαγγελματιών σε: Πνευματικά (ανώτερα) & Χειρωνακτικά (κατώτερα)					
	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	5%	7%	13%	53%	23%	100%
Συχνότητα	3	4	7	32	14	60

Bar chart showing the frequency of responses for five categories. The y-axis is labeled 'συχνότητα απαντησης' and ranges from 0 to 40. Category 1 has a frequency of 5%, Category 2 has a frequency of 7%, Category 3 has a frequency of 12%, Category 4 has a frequency of 53%, and Category 5 has a frequency of 23%.

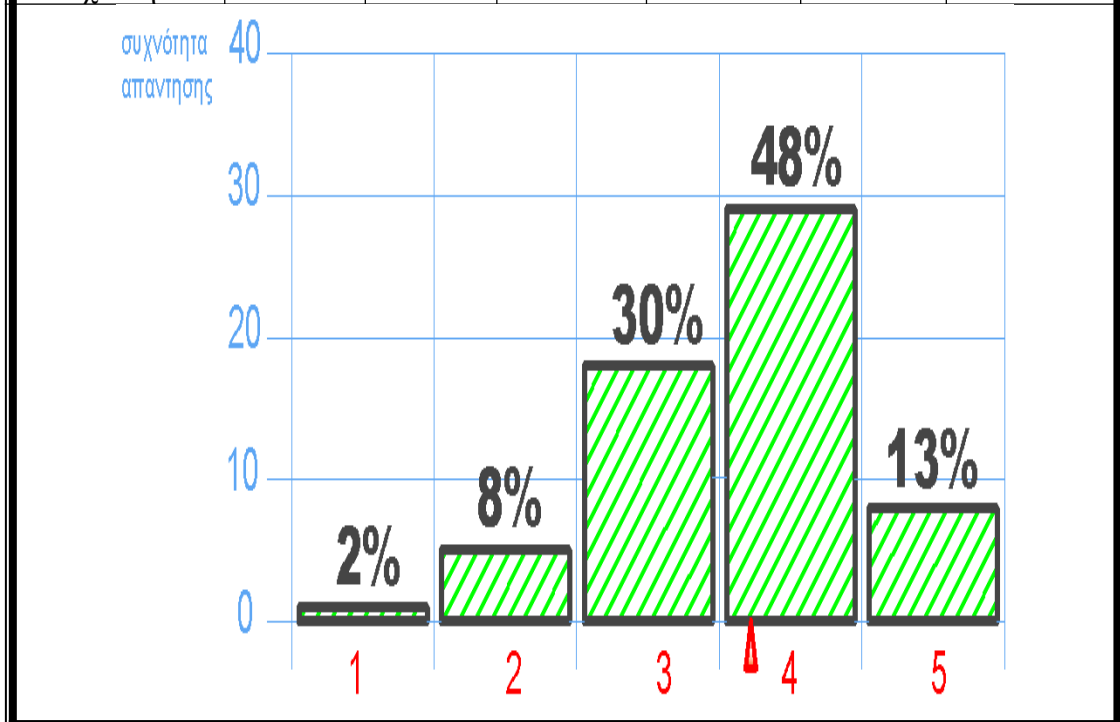
Κατηγορία	Συχνότητα απαντησης
1	5%
2	7%
3	12%
4	53%
5	23%

ΕΡΩΤΗΣΗ 2	Το ΕΠΑΛ επιλέγουν μαθητές που προτιμούν λιγότερο θεωρητικές μορφές μάθησης, δείχνοντας ενδιαφέρον κυρίως για πρακτικές εργασίες					
	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	ΣΥΝΟΛΟ

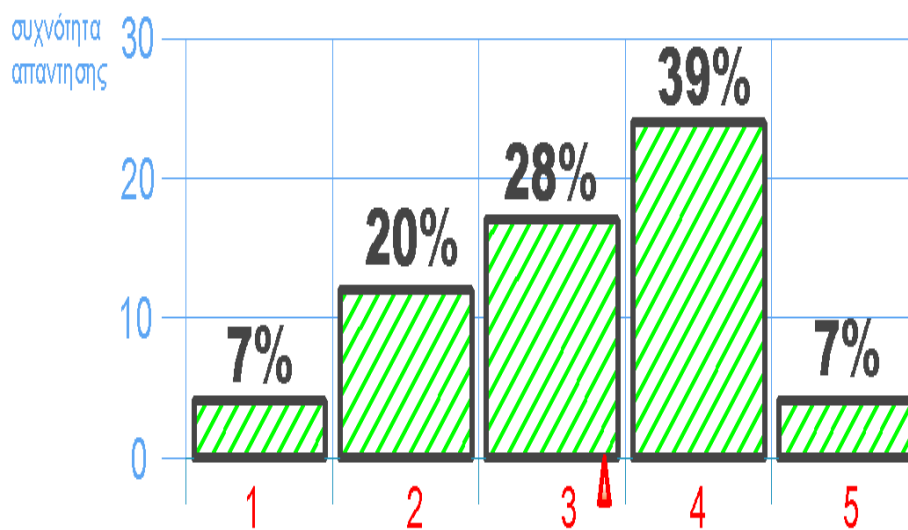

ΕΡΩΤΗΣΗ 5	Οι μαθητές επιλέγουν ειδικότητα με κύριο κριτήριο την πιθανότητα εύρεσης εργασίας και επαγγελματικής αποκατάστασης					ΣΥΝΟΛΟ
	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	
Ποσοστό (%)	2%	8%	30%	48%	13%	100%
Συχνότητα	1	5	18	29	8	61

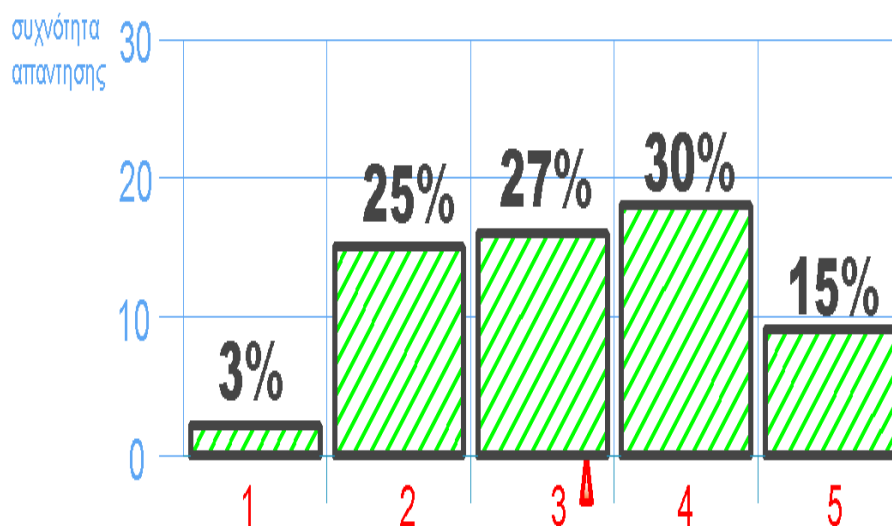

ΕΡΩΤΗΣΗ	Την επιλογή ειδικότητας επηρεάζουν στερεότυπα διάκρισης σε «αντρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα
---------	--

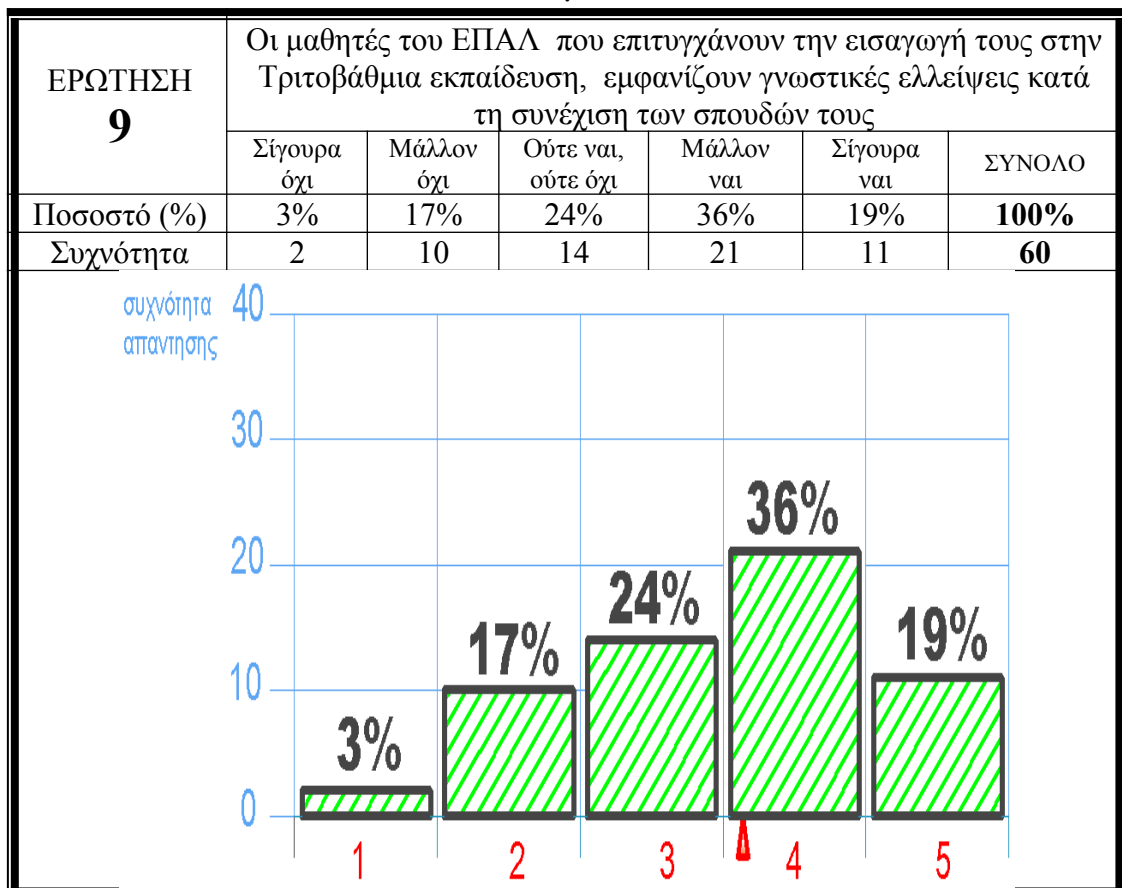
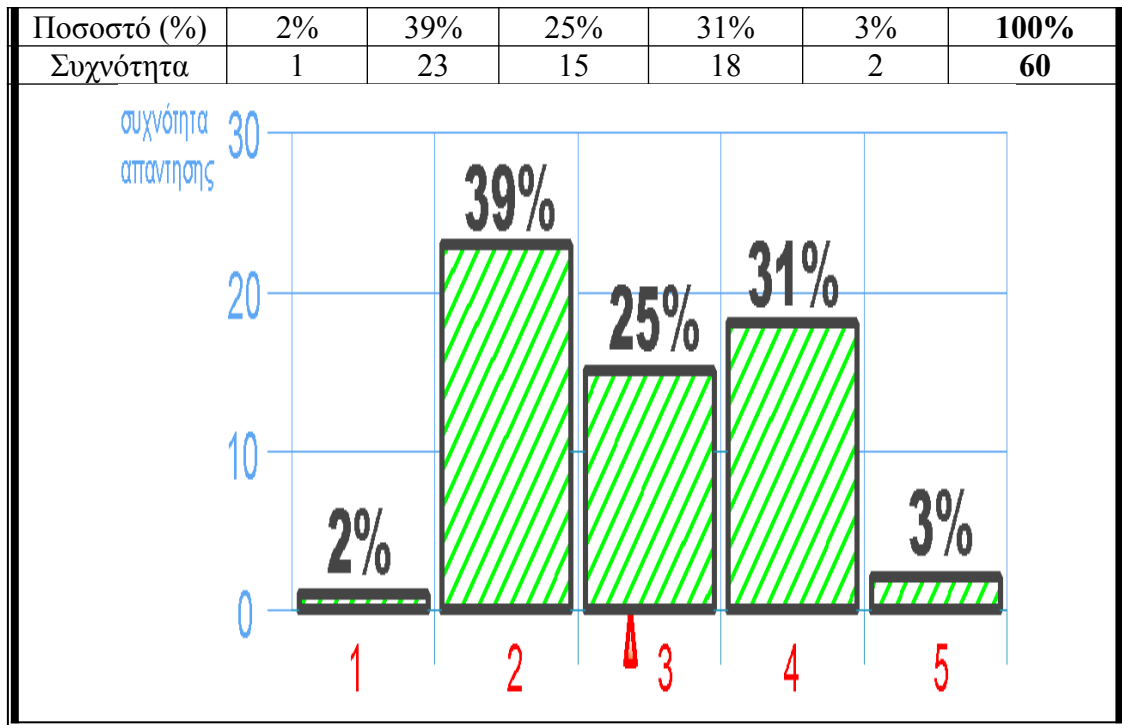
6	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	7%	20%	28%	39%	7%	100%
Συχνότητα	4	12	17	24	4	61

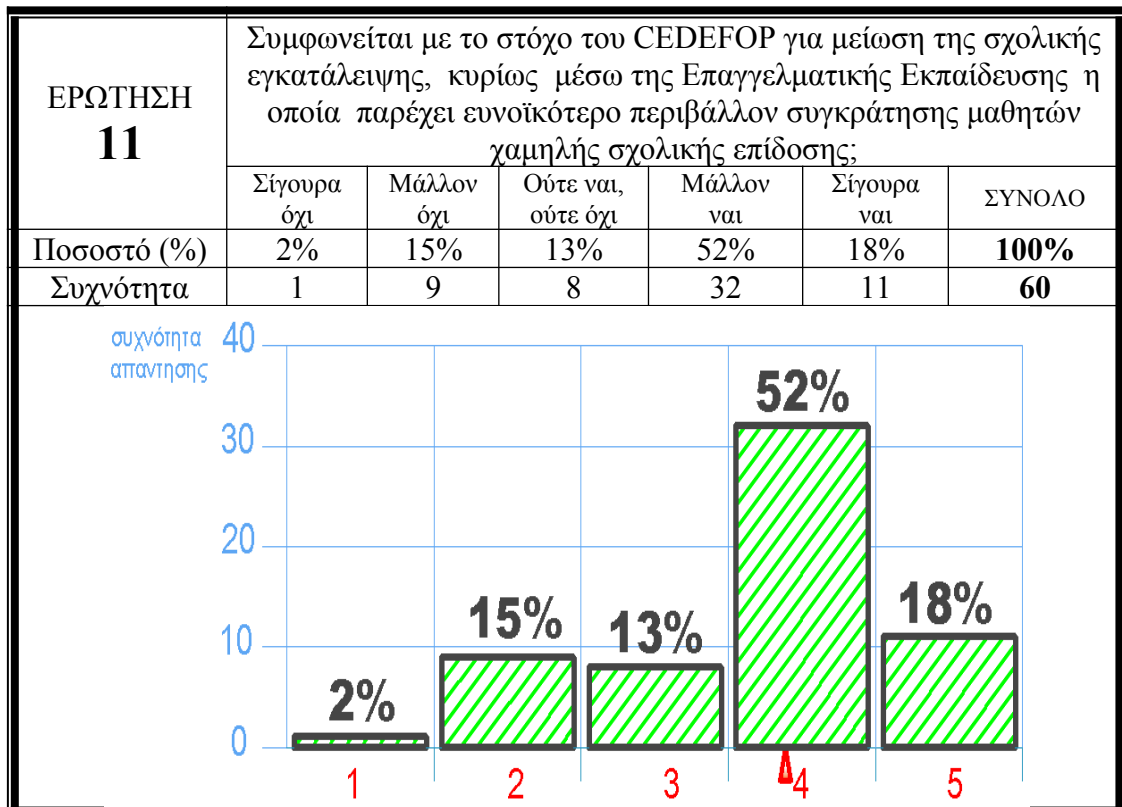
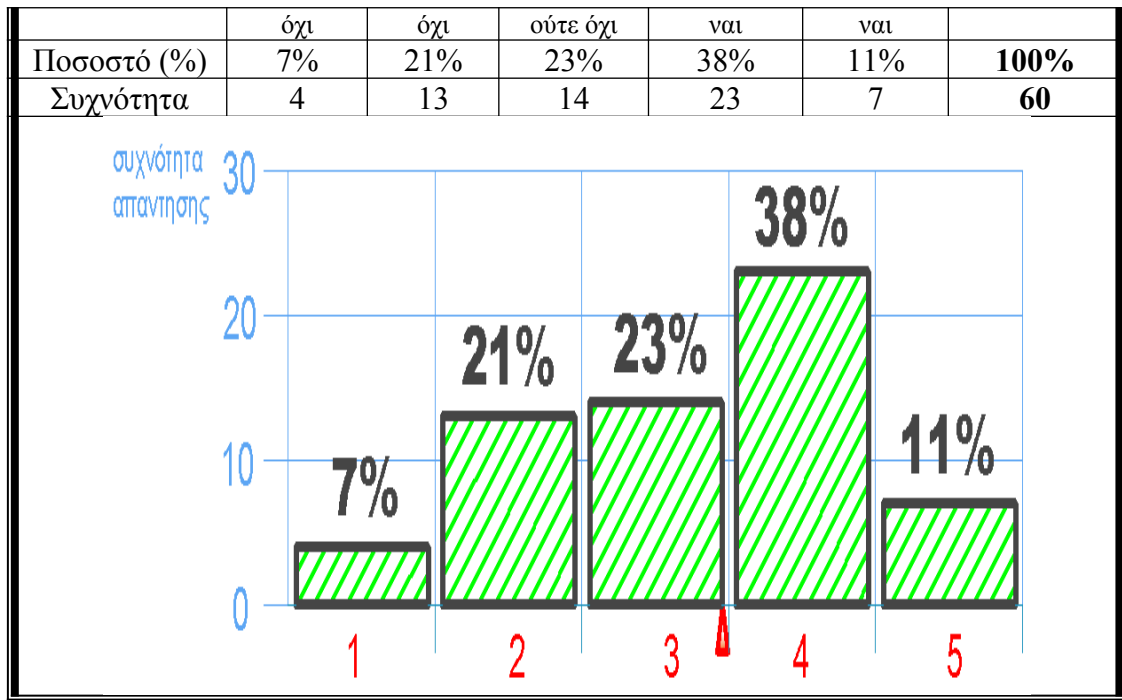
ΕΡΩΤΗΣΗ 7	Οι μαθητές επιλέγουν ειδικότητα που δεν τους ενδιαφέρει, όταν δεν προσφέρεται αυτή που θα επιθυμούσαν					
	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	3%	25%	27%	30%	15%	100%
Συχνότητα	2	15	16	18	9	60

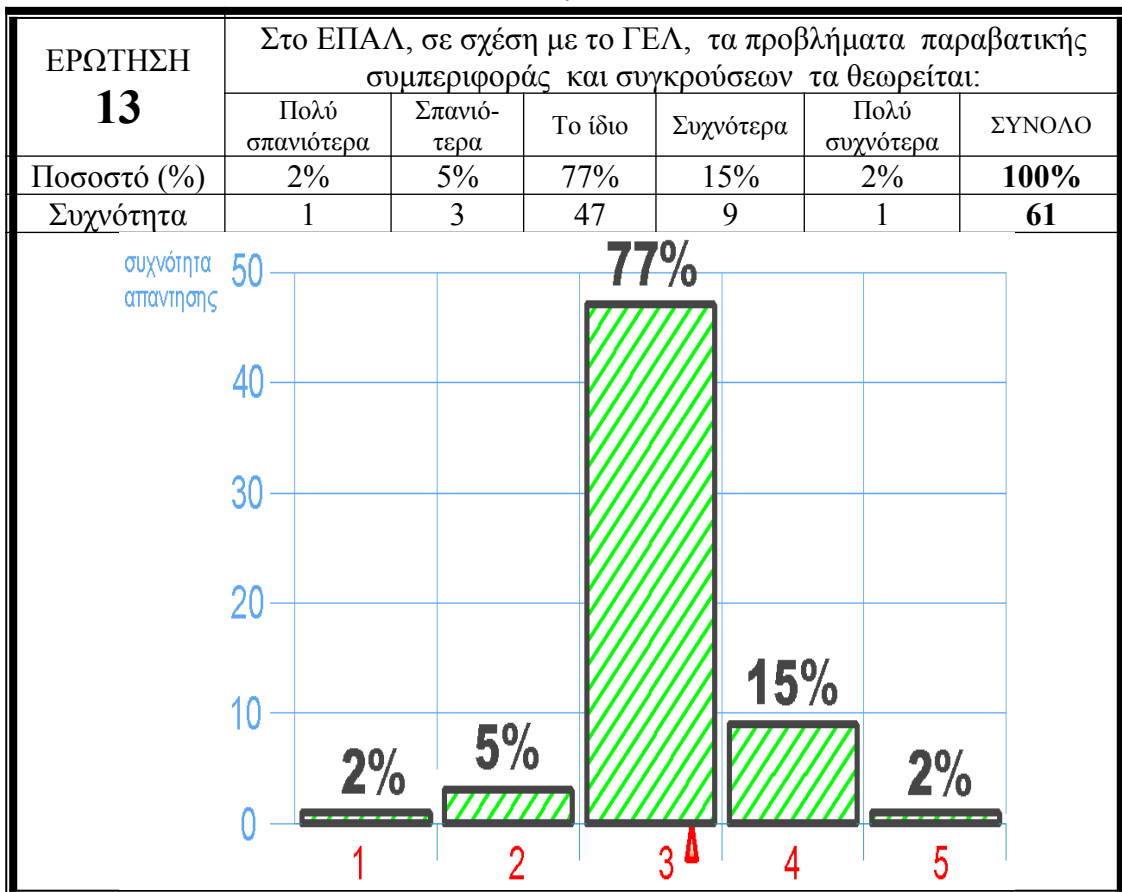
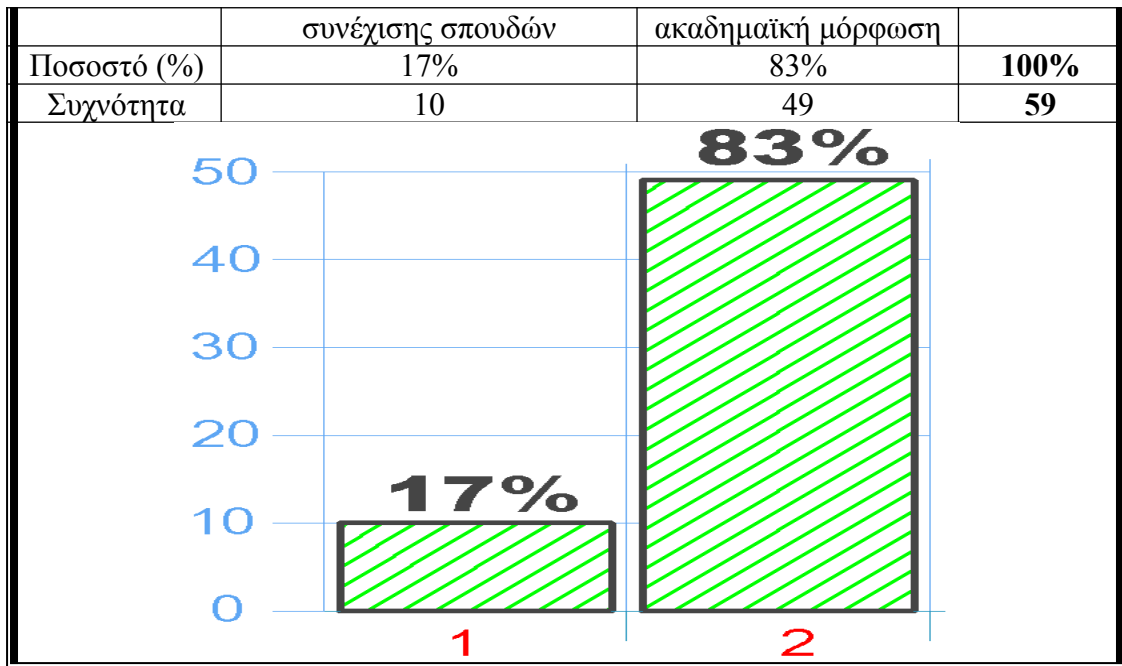
ΕΡΩΤΗΣΗ 8	Χαρακτηρίστε τη διδασκαλία των πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων, όταν συνυπάρχουν μαθητές που επιθυμούν την επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις, με άλλους που δεν ενδιαφέρονται				
	Είναι αδύνατη	Αρκετά προβλη- ματική	Οριακά επαρκής	Αποδοτική για όσους επιθυμούν	Πολύ αποδοτική

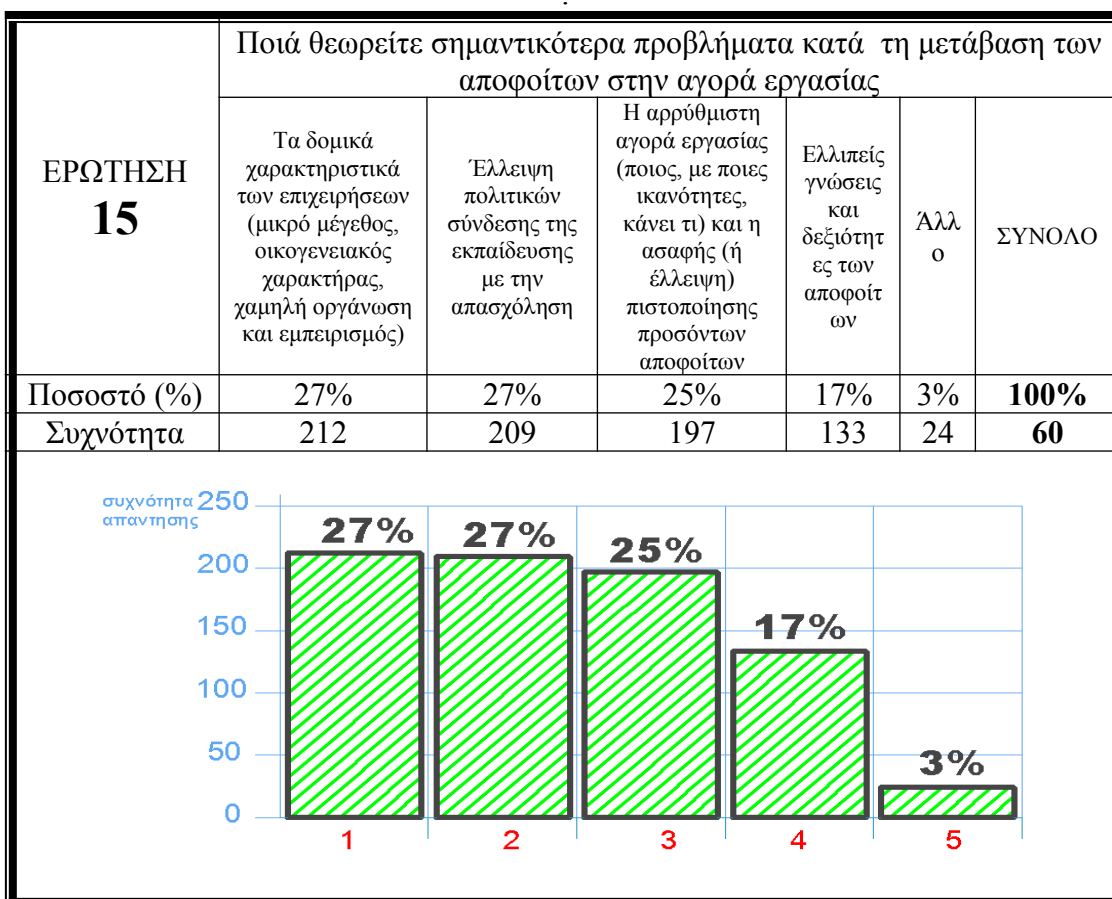
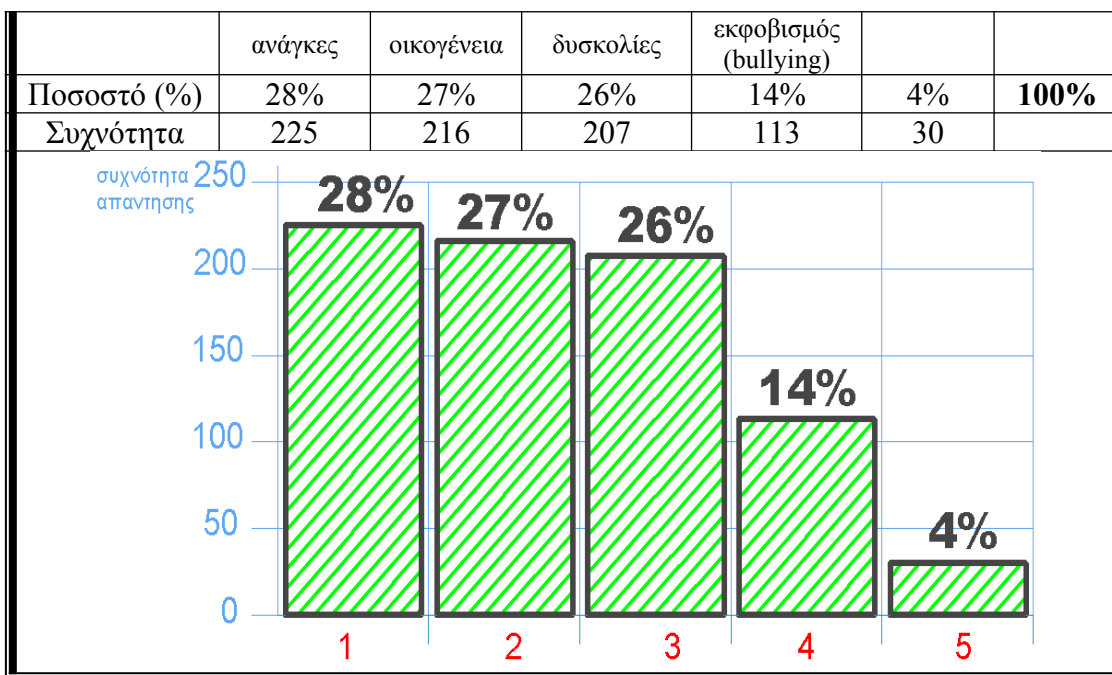
ΕΡΩΤΗΣΗ 10	Το πρόγραμμα σπουδών και οι εργαστηριακές υποδομές, ανταποκρίνονται στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και την επαγγελματική πραγματικότητα της ειδικότητας					
	Σίγουρα	Μάλλον	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον	Σίγουρα	ΣΥΝΟΛΟ

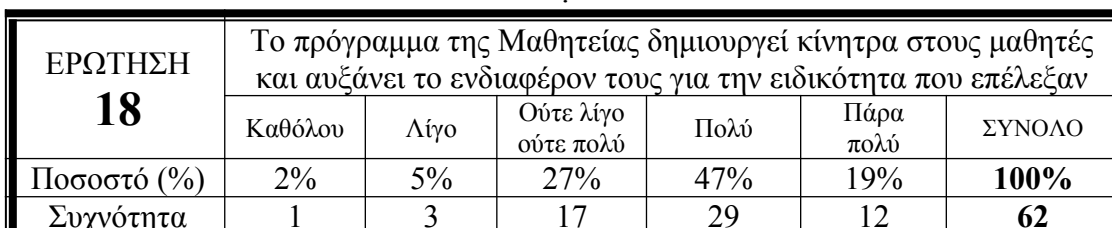
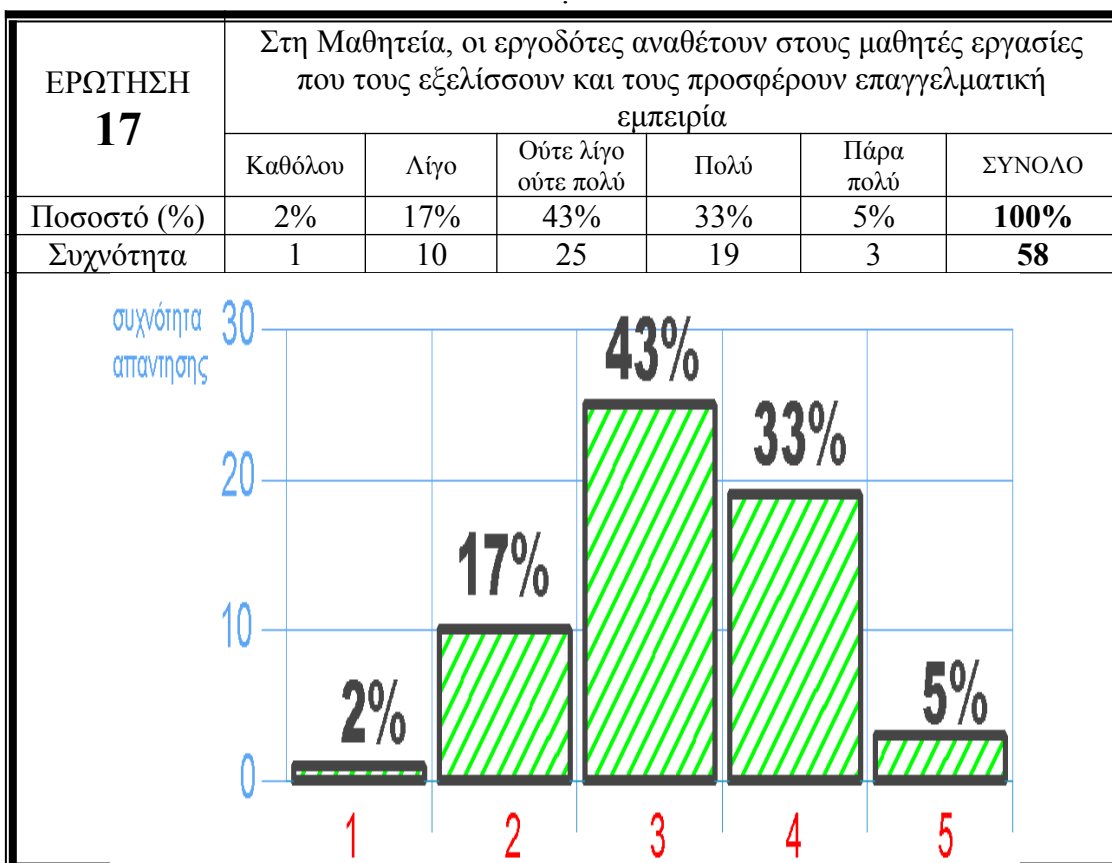
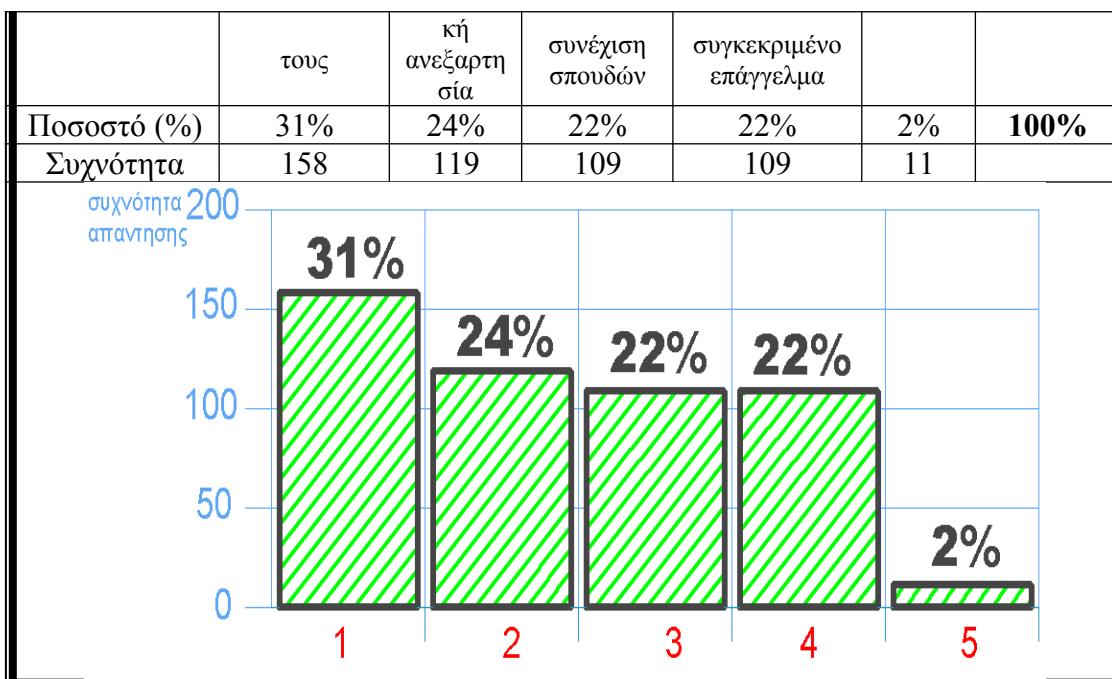
ΕΡΩΤΗΣΗ 12	Παλαιότερα υπήρχαν δομές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, (οι ΕΠΑΣ και οι ΤΕΣ) για όσους δεν επιθυμούσαν συνέχιση σπουδών, αλλά απόκτηση Πτυχίου και άμεση ένταξη στην αγορά εργασίας. Θεωρείτε πως:	
	Ήταν θεσμός κοινωνικού αποκλεισμού καθώς στερούσε την ευκαιρία	Ήταν αναγκαία η ύπαρξή τους γιατί δεν επιθυμούν όλοι την
		ΣΥΝΟΛΟ

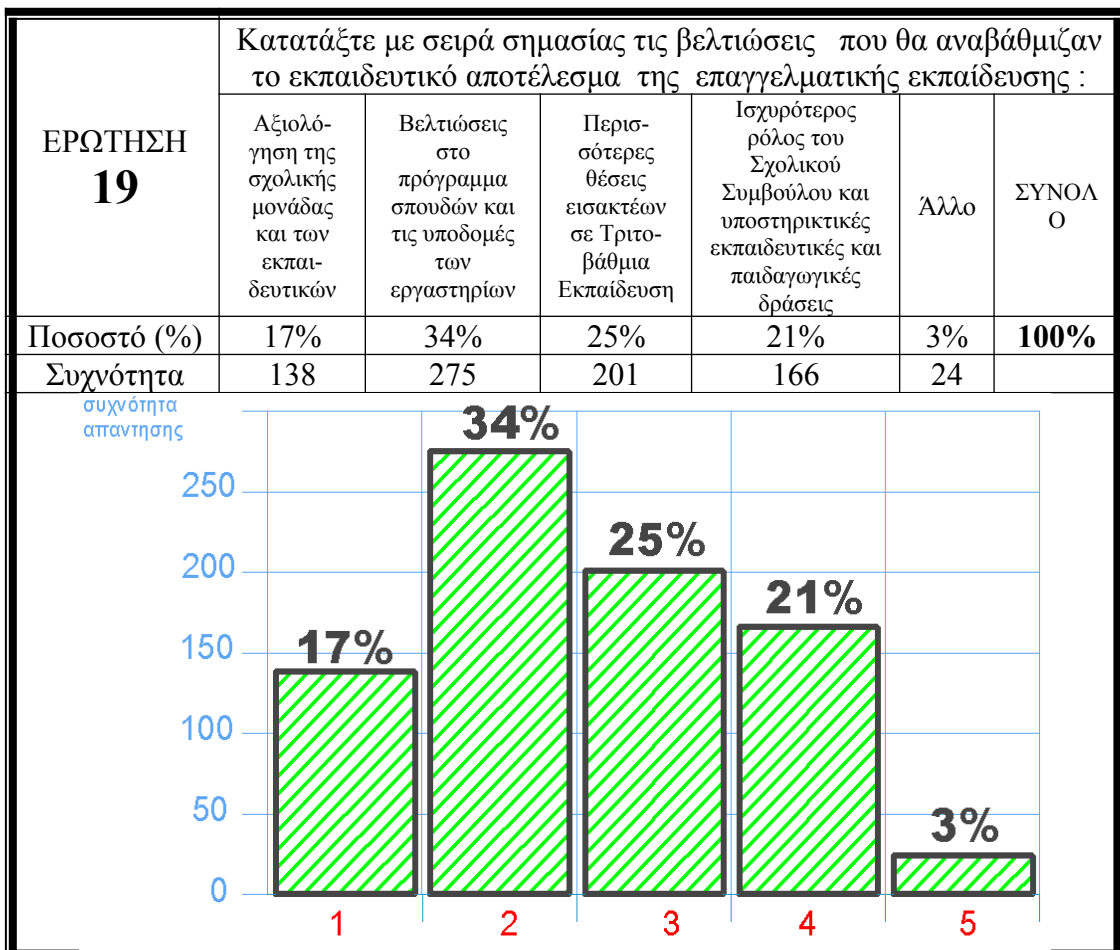
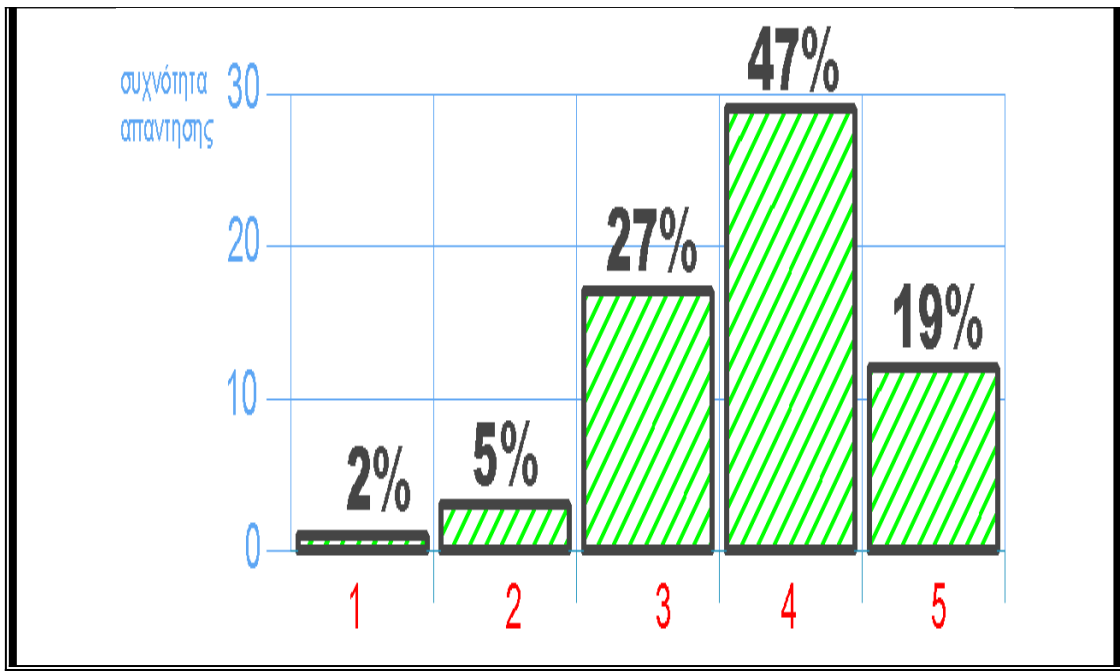

ΕΡΩΤΗΣΗ 14	Το ΕΠΑΛ εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό σχολικής εγκατάλειψης από το ΓΕΛ. Κατατάξτε τις αιτίες της σχολικής εγκατάλειψης όπως τις θεωρείτε σημαντικότερες :					
	Οικονομικές	Προβλήματα στην	Μαθησιακές	Δυσκολίες ένταξης και	Άλλο	ΣΥΝΟΛΟ

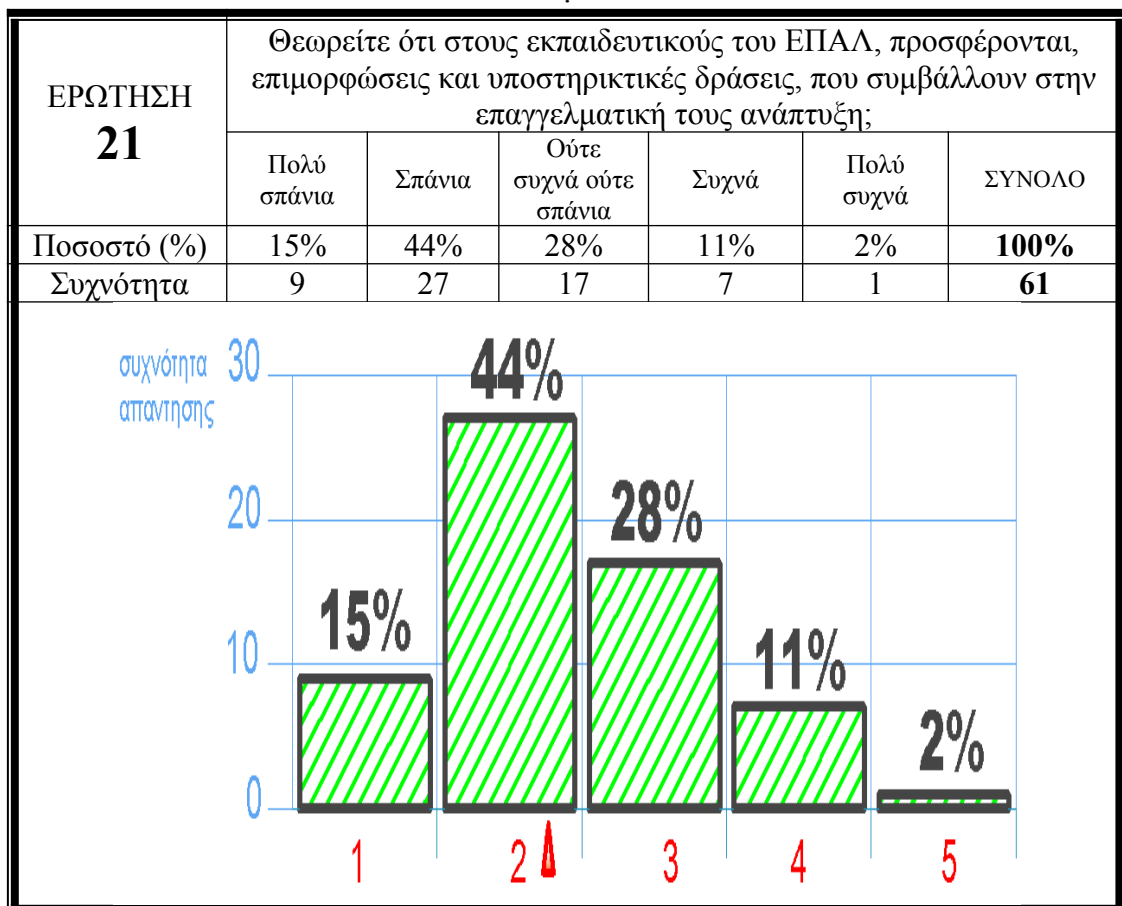
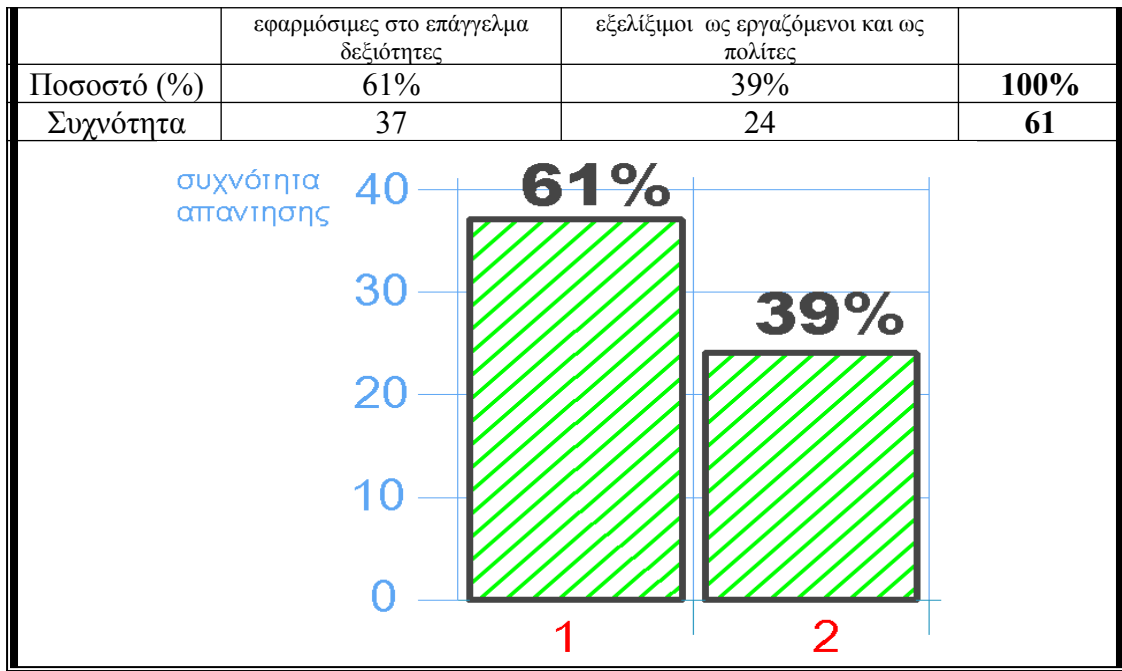

ΕΡΩΤΗΣΗ 16	Οι μαθητές που επιθυμούν μετά την αποφοίτηση να οδηγηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας, έχουν ως κίνητρο:					
	Οικονομικές ανάγκες της οικογένειάς	Επιθυμία για προσωπι	Δεν νιώθουν ικανοί για	Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για	Άλλο	ΣΥΝΟΛΟ

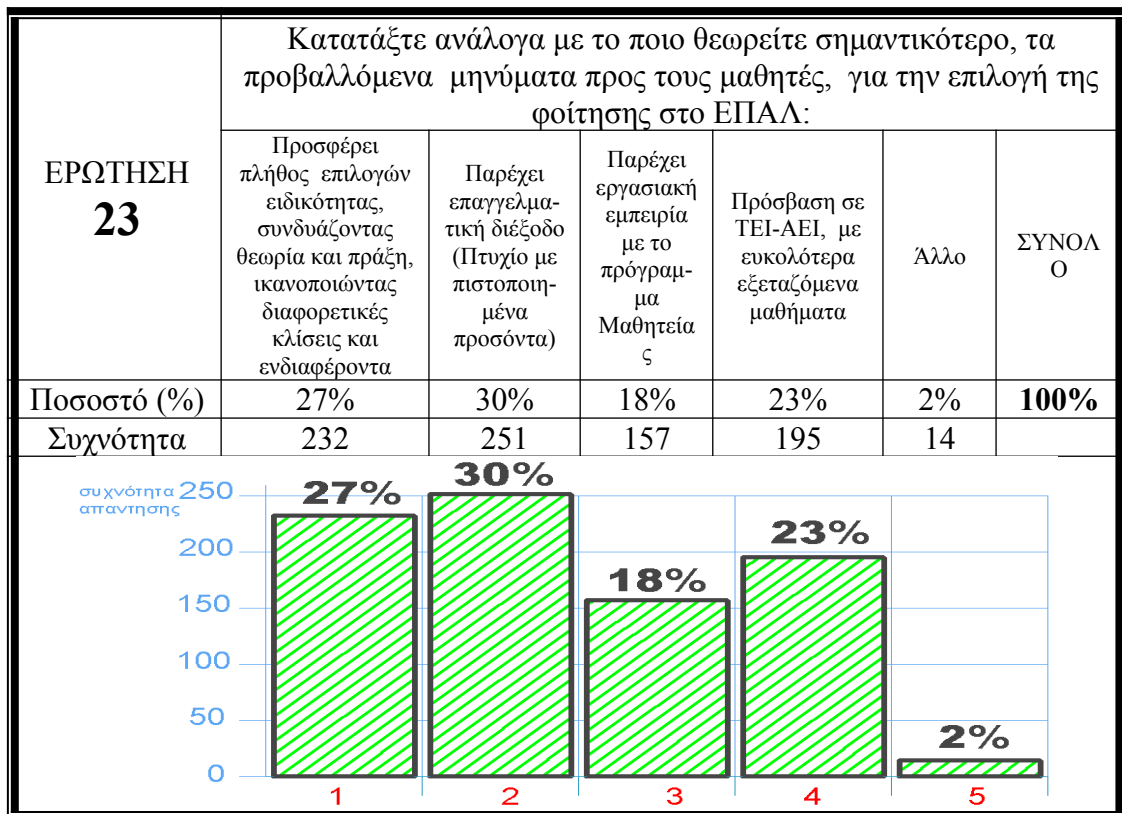
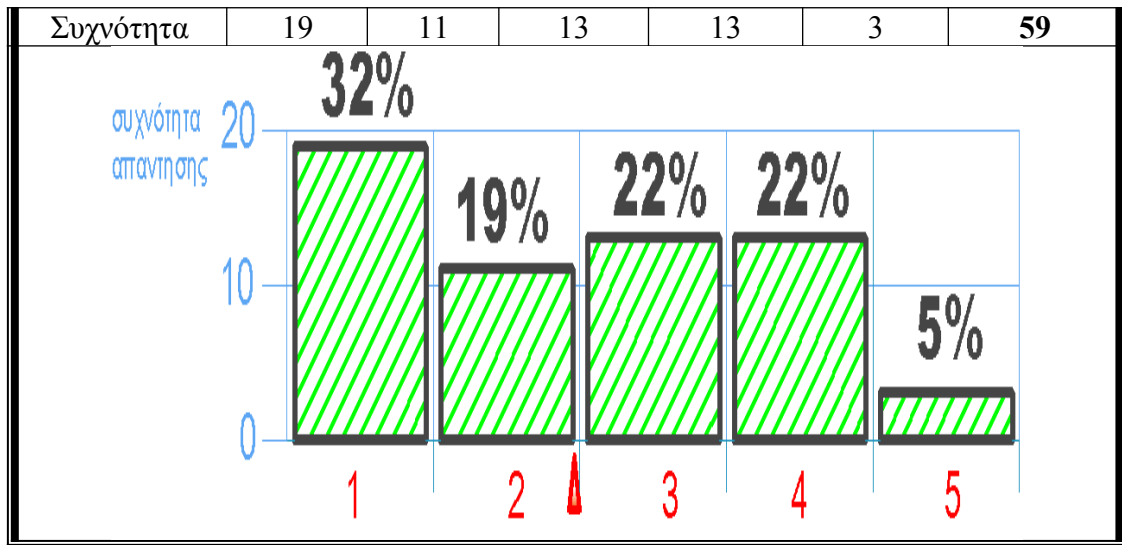

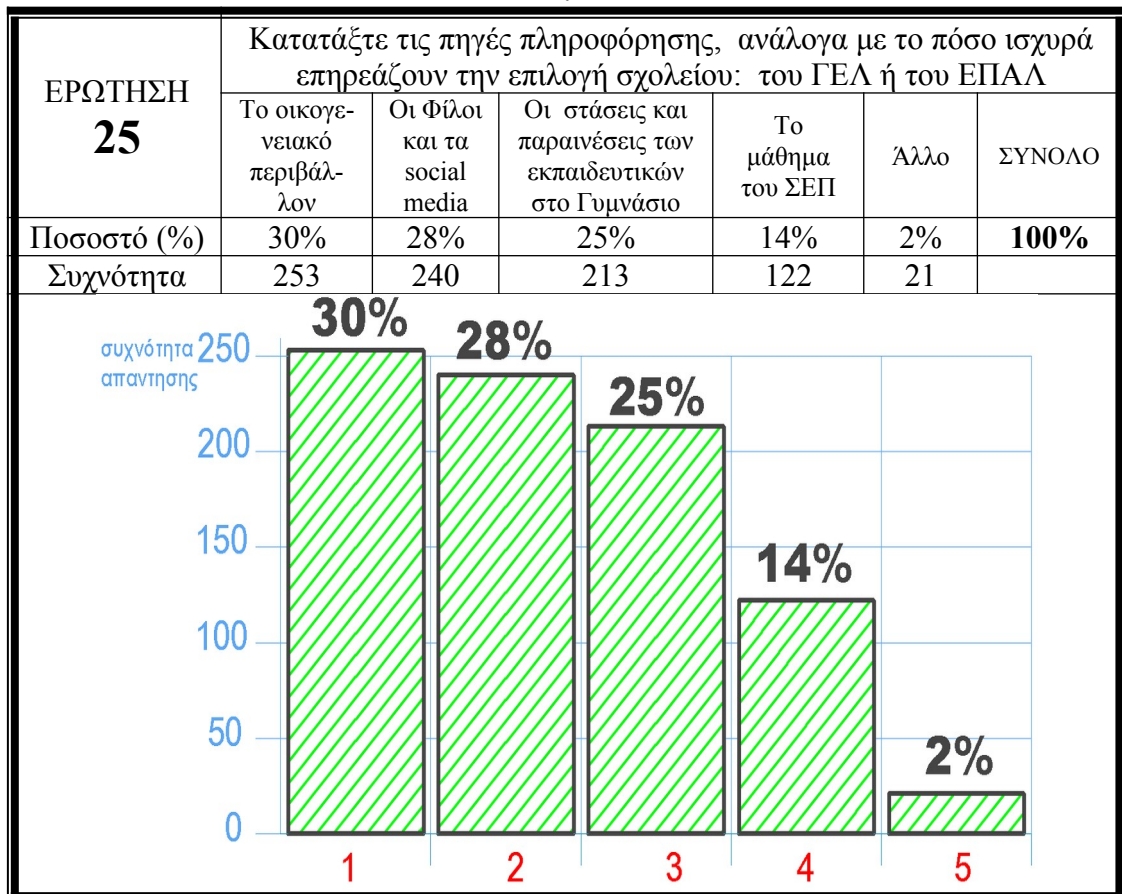
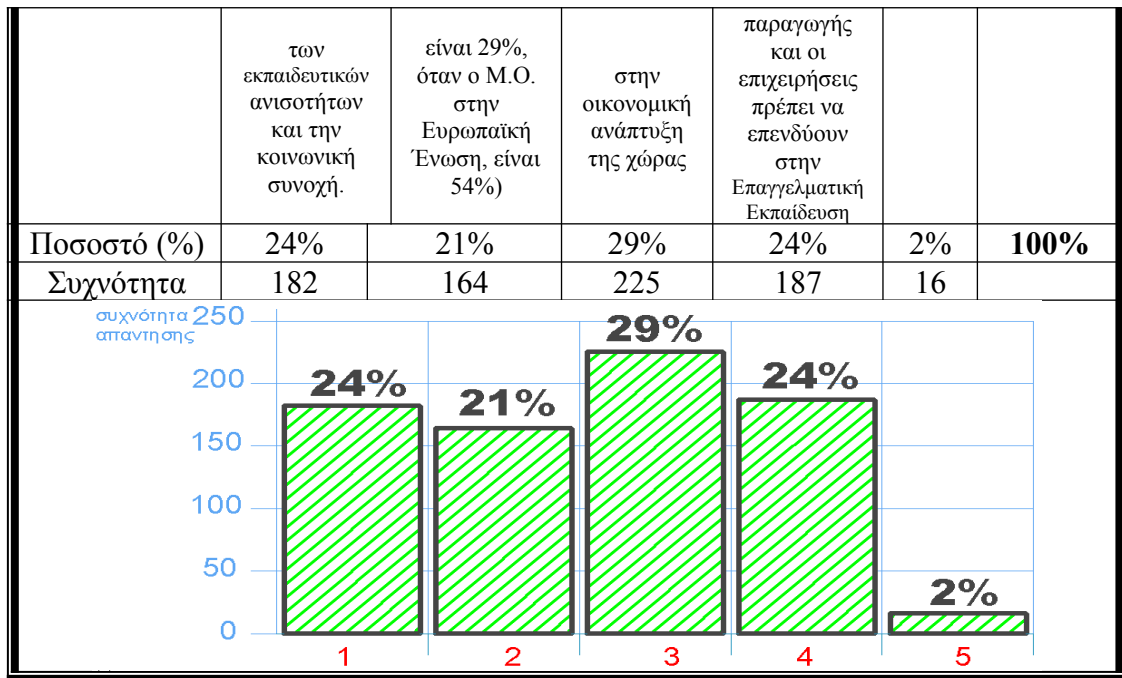
ΕΡΩΤΗΣΗ 20	Όταν γίνεται λόγος για βελτίωση του Προγράμματος Σπουδών του ΕΠΑΛ, προς ποια κατεύθυνση θεωρείτε πως πρέπει να είναι;		
	Προσαρμογή σε αυτό που ζητούν οι εργοδότες και σε	Ισχυρότερο υπόβαθρο Γενικών Γνώσεων, ώστε οι απόφοιτοι να είναι	ΣΥΝΟΛΟ

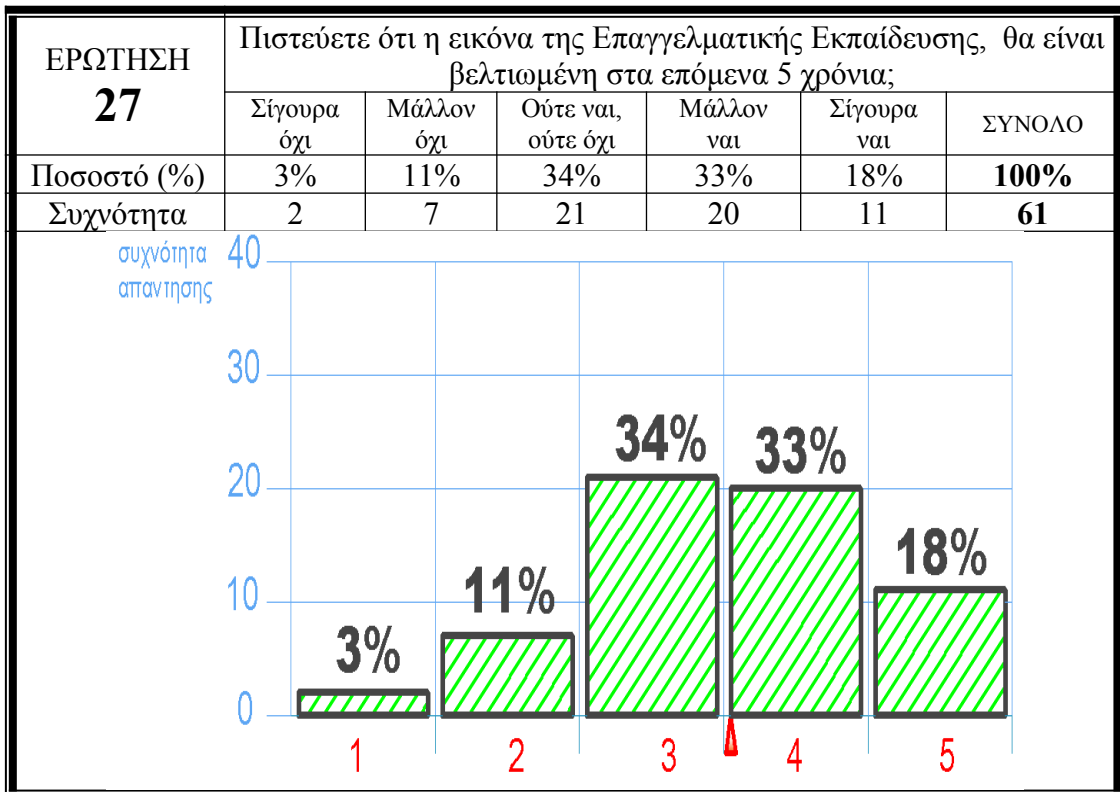
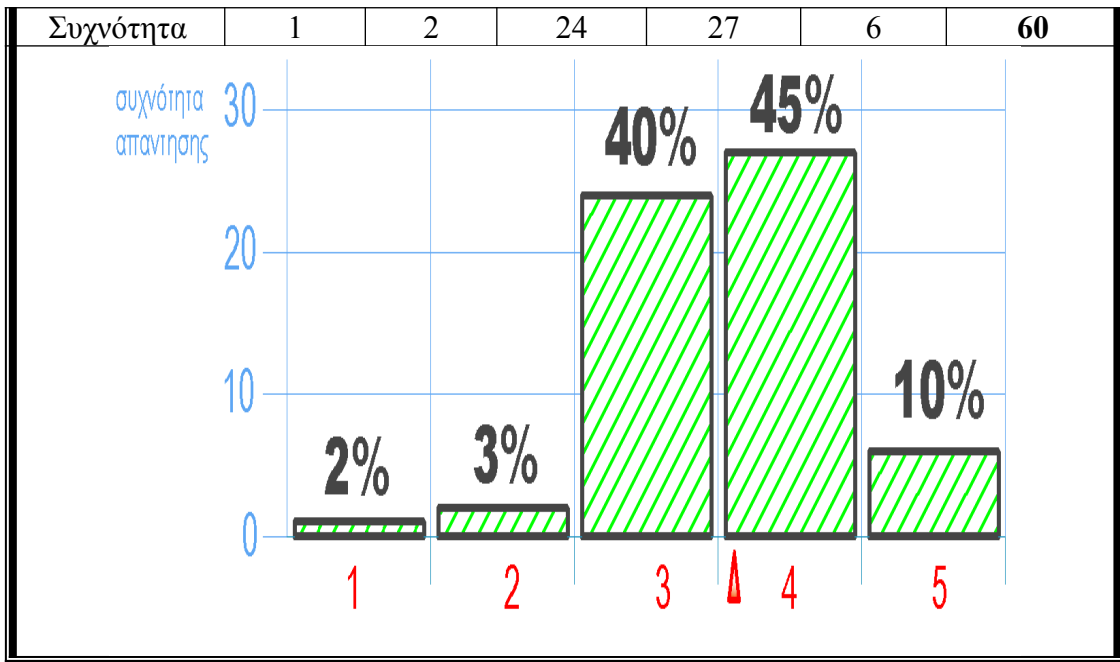
ΕΡΩΤΗΣΗ 22	Εάν είχατε τη δυνατότητα, θα επιθυμούσατε να αλλάξετε σχολείο και να τοποθετείται σε ΓΕΛ ή Γυμνάσιο;					
	Σίγουρα όχι	Μάλλον όχι	Ούτε ναι, ούτε όχι	Μάλλον ναι	Σίγουρα ναι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	32%	19%	22%	22%	5%	100%

ΕΡΩΤΗΣΗ 24	Κατατάξτε ανάλογα με το ποιο θεωρείτε σημαντικότερο, τα προβαλλόμενα μηνύματα προς τις επιχειρήσεις και την ευρύτερη κοινωνία, για την βελτίωση και ενίσχυση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης:					
	Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει στη μείωση	Ανάγκη εναρμόνισης του ποσοστού φοίτησης (στην Ελλάδα)	Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει	Το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι βασικός συντελεστής της	Άλλο	ΣΥΝΟΛΟ

ΕΡΩΤΗΣΗ 26	Πως κρίνετε το πρόγραμμα προβολής «Επιλέγω ΕΠΑΛ» του ΥΠΕΠΘ;					
	Ανεπαρκές	Ελλιπές	Μέτριο	Καλό	Άριστο	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσοστό (%)	2%	3%	40%	45%	10%	100%

3.7 Σχολιασμός και ερμηνεία των αποτελεσμάτων έρευνας

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών που απάντησαν το ερωτηματολόγιο, φαίνεται να συμφωνούν με τις ερευνητικές υποθέσεις που προέκυψαν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση:

- Για την κοινωνική εικόνα του ΕΠΑΛ
 1. Στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους, συναντούν απόψεις για την Επαγγελματική Εκπαίδευση μάλλον αρνητικές
 2. Θεωρούν ότι η εικόνα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, θα είναι βελτιωμένη στα επόμενα 5 χρόνια
 3. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του ΕΠΑΛ, ακόμα και αν είχε τη δυνατότητα, δεν θα επιθυμούσε να αλλάξει σχολείο και να τοποθετηθεί σε ΓΕΛ ή Γυμνάσιο
 4. Το παιδιά όμως των εκπαιδευτικών του ΕΠΑΛ, εγγράφονται σε αυτό σε ποσοστό 12%, όταν από το γενικό πληθυσμό εγγράφεται το 30%
- Για τα κριτήρια επιλογής του ΕΠΑΛ από τους μαθητές του
 1. Το ΕΠΑΛ επιλέγουν μαθητές που έχουν ως κύριο κίνητρο, την άμεση εύρεση εργασίας
 2. Το ΕΠΑΛ επιλέγουν μαθητές που ενδιαφέρονται κυρίως για απόκτηση πτυχίου και επαγγελματικών προσόντων και όχι για συνέχιση σπουδών
 3. Η επιλογή ειδικότητας επηρεάζεται από στερεότυπα διάκρισης σε «αντρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα
- Για το προφίλ των μαθητών του ΕΠΑΛ
 1. Στο ΕΠΑΛ είναι μεγαλύτερη η μερίδα μαθητών που προτιμούν τις λιγότερο θεωρητικές μορφές μάθησης, αλλά επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο στην εκτέλεση πρακτικών εργασιών
- Για το μαθησιακό περιβάλλον του ΕΠΑΛ
 2. Το πρόγραμμα σπουδών και οι εργαστηριακές υποδομές, ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και την επαγγελματική πραγματικότητα της κάθε ειδικότητας
 3. Η διδασκαλία των πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων, είναι συχνά προβληματική, καθώς συνυπάρχουν οι μαθητές που επιθυμούν την επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις, με όσους δεν θα συμμετάσχουν
- Για τη σταδιοδρομία των αποφοίτων:
 1. Οι μαθητές που επιτυγχάνουν την εισαγωγή τους στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, μάλλον θα αντιμετωπίσουν γνωστικές ελλείψεις κατά τη συνέχιση των σπουδών τους
 2. Οι μαθητές που επιθυμούν μετά την αποφοίτηση να οδηγηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας, έχουν κυρίως ως κίνητρο: τις οικονομικές ανάγκες και την επιθυμία για προσωπική ανεξαρτησία
 3. Οι ασαφείς ρυθμίσεις σχετικά με την πρόσβαση σε πολλά επαγγέλματα (ποιος, με ποιες προϋποθέσεις, μπορεί να κάνει τι) δεν προσφέρουν ασφαλείς προοπτικές επαγγελματικής διεξόδου στους μαθητές. Το ελλιπές σύστημα πιστοποίησης, δυσκολεύει την αναγνώριση των προσόντων των αποφοίτων, ακόμα περισσότερο όταν αναζητούν εργασία στο εξωτερικό.
 4. Σημαντικότερα προβλήματα κατά τη μετάβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας είναι τα δομικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων (μικρό μέγεθος, οικογενειακός χαρακτήρας, χαμηλή οργάνωση και εμπειρισμός), η έλλειψη πολιτικών σύνδεσης με την απασχόληση και η αρρυθμιστή αγορά εργασίας

5. Το πρόγραμμα της Μαθητείας δημιουργεί κίνητρα στους μαθητές και αυξάνει το ενδιαφέρον τους για την ειδικότητα που επέλεξαν. Όμως οι εργοδότες σε μέτριο βαθμό αναθέτουν στους μαθητές εργασίες που τους εξελίσσουν και τους προσφέρουν επαγγελματική εμπειρία
 6. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να δημιουργήσουν αποτελεσματικούς διαύλους επικοινωνίας και, κυρίως, στενότερης συνεργασίας με την Επαγγελματική Εκπαίδευση.
- Για το σχολικό κλίμα στο ΕΠΑΛ:
 1. Το υψηλό ποσοστό σχολικής εγκατάλειψης οφείλεται σε οικονομικές ανάγκες και προβλήματα στην οικογένεια και λιγότερο στις μαθησιακές δυσκολίες ή σε προβλήματα ένταξης και εκφοβισμού
 2. Τα προβλήματα παραβατικής συμπεριφοράς και συγκρούσεων, δεν διαφέρουν από ότι στα Γενικά Λύκεια
 3. Συμφωνούν ότι η Επαγγελματική Εκπαίδευση παρέχει ευνοϊκό περιβάλλον συγκράτησης μαθητών χαμηλής σχολικής επίδοσης. Όμως αυτό επιθυμούν να πραγματοποιείται μέσω παράλληλης δομής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, (όπως παλαιότερα οι Τεχνικές –Επαγγελματικές σχολές) και όχι μέσω του Επαγγελματικού Λυκείου.
 - Για τις αναγκαίες βελτιώσεις
 1. Οι βελτιώσεις που θα αναβάθμιζαν το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα του ΕΠΑΛ είναι κατά σειρά: Βελτιώσεις στο πρόγραμμα σπουδών και τις υποδομές των εργαστηρίων, η αύξηση θέσεων εισακτέων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οι υποστηρικτικές εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές δράσεις και τέλος η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών
 2. Το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να προσαρμοστεί περισσότερο σε αυτό που ζητούν οι εργοδότες και σε εφαρμόσιμες στο επάγγελμα δεξιότητες
 3. Οι προσφερόμενες, επιμορφώσεις και υποστηρικτικές δράσεις, που συμβάλλουν στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών πρέπει να είναι περισσότερες
 - Για την προβολή του ΕΠΑΛ:
 1. Τα σημαντικότερα μηνύματα προς τους μαθητές για την προβολή του ΕΠΑΛ πρέπει να είναι: Παρέχει επαγγελματική διέξοδο (Πτυχίο με πιστοποιημένα προσόντα). Προσφέρει πλήθος επιλογών ειδικότητας συνδυάζοντας θεωρία και πράξη, ικανοποιώντας διαφορετικές κλίσεις και ενδιαφέροντα. Παρέχει ευνοϊκή διαδρομή πρόσβασης σε ΤΕΙ-ΑΕΙ.
 2. Τα σημαντικότερα μηνύματα προς τις επιχειρήσεις και την ευρύτερη κοινωνία, πρέπει να είναι: Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι βασικός συντελεστής της παραγωγής και οι επιχειρήσεις πρέπει να επενδύουν στην Επαγγελματική Εκπαίδευση. Η Επαγγελματική Εκπαίδευση συμβάλλει στη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και την κοινωνική συνοχή.
 3. Οι πηγές πληροφόρησης των υποψηφίων μαθητών, κατά σειρά σημασίας είναι: Το οικογενειακό περιβάλλον. Οι Φίλοι και τα social media. Οι

στάσεις και παραινήσεις των εκπαιδευτικών στο Γυμνάσιο. Ενώ η συμβολή του μαθήματος του ΣΕΠ, είναι μικρή.

4. Το πρόγραμμα προβολής «Επιλέγω ΕΠΑΛ» του ΥΠΕΠΘ, κρίνεται αρκετά καλό

Κεφάλαιο 4^ο Το σχέδιο Μάρκετινγκ των ΕΠΑΛ

Για πολλούς εκπαιδευτικούς το μάρκετινγκ έρχεται σε αντίθεση με την ηθική και δεοντολογία της Δημόσιας Εκπαίδευσης και το συνδέουν με την εμπορευματοποίησή της. Όμως σε κάθε συζήτηση των εμπλεκόμενων για την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του σχολείου (στο Σύλλογο Διδασκόντων, στις επαφές με γονείς, στις συναντήσεις με σχολικούς συμβούλους κλπ) τίθενται θέματα που γίνονται αντιληπτά ως «συντελεστές επιτυχίας του σχολείου»:

- Η εξωστρέφεια του σχολείου και η φήμη του στην κοινωνία.
- Το κύρος του παρεχόμενου Πτυχίου.
- Το ποσοστό μαθητών που θα εισαχθεί στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Ο επαγγελματισμός των εκπαιδευτικών.
- Η ανάπτυξη δράσεων (αθλητικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών).
- Η μη απώλεια διδακτικού χρόνου.
- Η προσέλκυση μαθητών με καλές σχολικές επιδόσεις.
- Το καλό σχολικό κλίμα, η έλλειψη παραβατικότητας και σχολικής εγκατάλειψης.
- Η επικοινωνία με τους γονείς.

Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω ως στόχοι, πρέπει αυτοί οι προβληματισμοί να οργανωθούν ενταγμένοι σε κάποιο σχέδιο, που θα παρέχει τον αναγκαίο προσανατολισμό δράσης. Τη συστηματοποίηση αυτή έρχεται να εφαρμόσει το σχέδιο μάρκετινγκ που εκφράζει το όραμα του σχολείου, δηλαδή τις αξίες που καθορίζουν τις εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές προτεραιότητες, την κουλτούρα του και, την προβολή του στο μέλλον.

Η Δημόσια Εκπαίδευση, ορίζεται εκπαιδευτικά, λειτουργικά και οικονομικά, από θεσμικό πλαίσιο που εξαρτάται από πολιτικές επιλογές. Παρόλα αυτά, εντός των ορίων της υπάρχει ευρύς χώρος ανάπτυξης δράσεων μέσα από ένα σχέδιο μάρκετινγκ, που αναλύοντας την παρούσα θέση του θα προσφέρει ένα πλαίσιο κατεύθυνσης ενεργειών και αποφάσεων, ενθαρρύνοντας την προσαρμογή στις εξωτερικές επιδράσεις, τις αναγκαίες αλλαγές στην κατανομή των πόρων του για μεγαλύτερη αποδοτικότητα και, την επικέντρωση σε στόχους για το ποιά χαρακτηριστικά των υπηρεσιών του χρειάζεται να αναπτύξει, να τροποποιήσει ή και να εξαλείψει.

Έτσι το σχέδιο Μάρκετινγκ:

- Δίνει τη δυνατότητα στο σχολείο να «κοιτάξει εσωτερικά» για να κατανοηθεί ο αντίκτυπος και τα αποτελέσματα της ως τώρα πορείας του.
- Βοηθά να κατανοηθεί η αγορά που στοχεύει, και πως λειτουργούν οι ανταγωνιστές πάροχοι εκπαιδευτικών υπηρεσιών
- Ορίζει τους μελλοντικούς στόχους που θα πρέπει να κατανοούνται και να είναι δυνατή η υποστήριξή τους από όλους τους εμπλεκόμενους: γονείς, μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου, εργοδότες και επιχειρήσεις που θα απασχολήσουν τους αποφοίτους, σχολική επιτροπή του Δήμου, επιτροπή παιδείας της Αντιπεριφέρειας, κλπ.

Τα στοιχεία του μείγματος μάρκετινγκ εξετάζονται υπό το πρίσμα των απαιτήσεων των χρηστών, των δυνατοτήτων του ΕΠΑΛ και των δυνατοτήτων των ανταγωνιστικών δομών εκπαίδευσης. Παρακάτω γίνεται σύντομη αναφορά στο κοινωνικό μάρκετινγκ, στο μίγμα μάρκετινγκ εκπαιδευτικών υπηρεσιών και τα εργαλεία του. Στη συνέχεια θα αναπτυχθεί το Σχέδιο Μάρκετινγκ για τα ΕΠΑΛ.

4.1 Το κοινωνικό Μάρκετινγκ

Σύμφωνα με τον ορισμό της American Marketing Association: «Μάρκετινγκ είναι ένα σύνολο διαδικασιών για τη δημιουργία, την επικοινωνία, την παράδοση και την ανταλλαγή προσφορών που έχουν αξία για τους πελάτες, τους συνεργάτες και την κοινωνία γενικότερα»

Ο Andreasen (2002), αναφέρεται στο κοινωνικό μάρκετινγκ ως «την εφαρμογή μεθόδων και τεχνικών που προέρχονται από το εμπορικό μάρκετινγκ, για την προώθηση αλλαγών σε διάφορες σημαντικές κοινωνικές συμπεριφορές, ως προς ένα κοινωνικό αγαθό», στην περίπτωση μας στην επιλογή υπηρεσιών εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τους Rangun και Karim, (1991) πρωταρχικός στόχος κάθε προγράμματος Κοινωνικού Μάρκετινγκ είναι η αλλαγή στάσεων, πεποιθήσεων ή συμπεριφορών ατόμων ή οργανισμών, με κάποιο κοινωνικό όφελος και η υιοθέτηση κοινωνικά επιθυμητών εναλλακτικών λύσεων. Για να υιοθετηθεί η αλλαγή στάσης στις επιλογές του κοινού-στόχου, θα πρέπει το μήνυμα του μάρκετινγκ να βασίζεται στο σύστημα αξιών αυτού του κοινού, καθώς ο δέκτης αποφεύγει μηνύματα τα οποία έρχονται σε αντίθεση με δικές του διαμορφωμένες γνώσεις, θέσεις ή πεποιθήσεις. Ταυτόχρονα όμως, στοχεύει στη σταδιακή μεταβολή αυτών των αντιλήψεων, έτσι οι τεχνικές προώθησης στο κοινωνικό μάρκετινγκ, έχουν μακροπρόθεσμη προοπτική, διότι η αλλαγή στάσης είναι μια συνεχής διαδικασία μάθησης που απαιτεί χρόνο για κατανόηση και αποδοχή.

Το όφελος που προκύπτει από ένα πρόγραμμα Κοινωνικού Μάρκετινγκ το αποκομίζουν κάποιοι συμπολίτες μας, αλλά κυρίως η κοινωνία σαν σύνολο. Έτσι θα πρέπει η προβολή του ΕΠΑΛ, να καταδεικνύει ποιά προσωπική οφέλη προσφέρει στο χρήστη-μαθητή που το επιλέγει, αλλά κυρίως να προβάλλει το «κοινωνικό καλό»

που επιτυγχάνετε και τις θετικές κοινωνικές επιπτώσεις της ανάπτυξης και βελτίωσης της Επαγγελματική Εκπαίδευσης.

Το οικονομικό κόστος, καθώς η εκπαιδευτική υπηρεσία παρέχεται δωρεάν από το κράτος, είναι μηδενικό για το χρήστη. Για το κοινωνικό μάρκετινγκ, υπάρχει όμως η «κοινωνική τιμή», (social value) που αποτελεί ποσοτικοποίηση της σημασίας που αποδίδουν οι άνθρωποι στις επιλογές τους. Η κοινωνική απόδοση της «επένδυσης-επιλογής σχολείου», δημιουργεί (ή και καταστρέφει) αξία που η έννοιά της είναι ευρύτερη από εκείνη που μπορεί να ορίσουν οι αγοραίες τιμές. Η μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, του κοινωνικού αποκλεισμού και η συμβολή της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη, ανήκουν σ' αυτές τις την ευρύτερες αξίες.

Η δημιουργία αποτελεσματικών μηνυμάτων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και η προσαρμογή τους στο κατάλληλο κοινό, είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων του Μάρκετινγκ. Έτσι στο σχεδιασμό της επικοινωνίας, τα μηνύματα που θα προωθηθούν στοχεύουν σε τμηματοποιημένο κοινό καθώς το ΕΠΑΛ, απευθύνεται και σε μαθητές που στοχεύουν τη συνέχιση σπουδών, και σε μαθητές που ενδιαφέρονται να οδηγηθούν άμεσα στην αγορά εργασίας.

4.2 Το μίγμα μάρκετινγκ των εκπαιδευτικών υπηρεσιών

Υπηρεσία είναι «κάθε δραστηριότητα ή ωφέλεια που κάποιος μπορεί να δώσει σε κάποιον άλλο, που είναι κατά βάση άυλη και δεν καταλήγει στην ιδιοκτησία κάποιου πράγματος» (Kotler Philip, Keller Kevin Lane, 2006).

Οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί, έχουν τα γενικότερα χαρακτηριστικά της παροχής υπηρεσιών, που είναι:

- Η άυλη υπόσταση, καθώς ο χρήστης είναι λήπτης της εκπλήρωσης μιας διαδικασίας (και όχι κάποιου αντικειμένου). Η άυλη φύση στερεί τη δυνατότητα δοκιμής πριν τη λήψη απόφασης χρήσης, και φυσικά την επιστροφή της.
- Η αδυναμία διαχωρισμού της παραγωγής από την κατανάλωσή της. Οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες καταναλώνονται την ίδια στιγμή που παράγονται και ο πελάτης-μαθητής τις αξιολογεί κατά τη διαδικασία.
- Η μεταβλητότητα, καθώς οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες παράγονται από άτομα, με την αλληλεπίδραση εντός του σχολικού περιβάλλοντος, εκπαιδευτικού – μαθητή και η ποιότητά τους δεν μπορεί να τυποποιηθεί, καθώς ο πελάτης-μαθητής συμμετέχει στην διαδικασία και την συνδιαμορφώνει. Έτσι το αποτέλεσμα της διαφοροποιείται κατά περίπτωση.
- Ο έντονα κοινωνικός τους χαρακτήρας, καθώς από τη μια τα σχολεία αποτελούν δημόσιους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς (κοινωνική

επένδυση), και από την άλλη το αποτέλεσμα της εκπαίδευσης αφορά και επηρεάζει τη λειτουργία όλης της κοινωνίας.

Η Δημόσια Επαγγελματική Εκπαίδευση κρίνεται από τους χρήστες της και την κοινωνία συνολικά και οφείλει να λογοδοτεί για το αποτέλεσμα του έργου της. Η υποχρέωση της λογοδοσίας αφορά και όσους ασκούν κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική, αλλά και τη σχολική μονάδα.

Καθώς τα τελευταία χρόνια σταδιακά πραγματοποιείται ο διακηρυγμένος στόχος της αξιολόγησης και της μερικής αυτονόμησης των δημόσιων σχολικών μονάδων, αναδεικνύεται η ανάγκη ανάπτυξης ενός σχεδίου βελτίωσης του κάθε σχολείου. Ο διευθυντής του σχολείου και οι εκπαιδευτικοί, θα πρέπει να κινούνται σε μια κατεύθυνση «στρατηγικής διοίκησης» και επομένως στην διατύπωση στόχων και την ανάπτυξη σχεδίου δράσης. Ως διαδικασία στρατηγικής διοίκησης (Webb Dean και Norton Scott, 2003), αναφέρεται η σχεδιασμένη και οργανωμένη προσπάθεια να επιτευχθεί η βελτίωση του σχολείου (σε μια σχετικά μεγάλη περίοδο, συνήθως 2 ως 5 χρόνια) και το σχέδιο που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της, αναφέρεται ως «στρατηγικό σχέδιο». Ο όρος αφορά τα ανώτερα επίπεδα διοίκησης, ωστόσο χρησιμεύει ως πρότυπο για την ανάπτυξη σχεδίων δράσης και στο επίπεδο σχολικής μονάδας, λαμβάνοντας υπόψη από τη μια το θεσμικό πλαίσιο και τις ανώτερες διοικητικές δομές και, από την άλλη τις συγκεκριμένες ανάγκες και προτεραιότητες της σχολικής μονάδας στις οποίες πρέπει να εστιάζει με τρόπο συγκεκριμένο και σαφή.

Σημαντικό μέρος του στρατηγικού σχεδίου, με συμβολή στη βελτίωση του εκπαιδευτικού προϊόντος, είναι το σχέδιο μάρκετινγκ του σχολείου.

Σύμφωνα με τον Drucker P. (1954) «Το Μάρκετινγκ είναι τόσο βασικό που δε μπορεί να θεωρηθεί μία ξεχωριστή λειτουργία. Είναι ολόκληρος ο οργανισμός ιδωμένος από την οπτική γωνία, του τελικού αποτελέσματος από την μεριά του πελάτη». Οι χρήστες της εκπαιδευτικής υπηρεσίας ενδιαφέρονται και ζητούν αμφίδρομη επικοινωνία, ενημέρωση και υποστήριξη, καθώς οι αποφάσεις τους για επιλογή σχολείου (εν προκειμένω του ΕΠΑΛ) θα επηρεάσουν όχι μόνο τη μορφωτική τους πορεία, αλλά και την επαγγελματική και κοινωνική τους ζωή, και μάλιστα μη αναστρέψιμα. Αντιλαμβάνονται ότι ο κίνδυνος που συνδέεται με την επιλογή τους είναι υψηλότερος σε σχέση με τον κίνδυνο που συνδέεται με την αγορά ενός προϊόντος. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στη συγκέντρωση πληροφοριών όταν επιλέγουν εκπαιδευτική υπηρεσία, απ' ό,τι αν αγόραζαν κάποιο προϊόν. Οι υπηρεσίες εκπαίδευσης, είτε παρέχονται από ιδιωτικούς είτε από δημόσιους φορείς, οφείλουν να ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις των χρηστών-πελατών τους όπως αυτές διαμορφώνονται μέσω των αξιών και των προτύπων που συνθέτει η κοινωνία.

Ως πελάτες του σχολείου εννοούμε πέρα από τους μαθητές και γονείς, τους εργοδότες που θα απασχολήσουν τους αποφοίτους, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της επόμενης βαθμίδας που θα υποδεχθούν όσους συνεχίσουν τις σπουδές, τους εκπαιδευτικούς ως εσωτερικούς πελάτες, τις ιεραρχικά ανώτερες δομές της

εκπαίδευσης και, θέτοντάς το ευρύτερα, τελικός πελάτης είναι η κοινωνία όπου ο μαθητής θα λειτουργεί μελλοντικά.

4.3 Η μεθοδολογία SERVQUAL

Στη μεθοδολογία του SERViceQUALity, η ποιότητα των υπηρεσιών, μετράται ως διαφορά μεταξύ αυτού που προσδοκεί ο χρήστης και της υπηρεσίας που του παρέχεται πραγματικά. Από αυτή τη διαφορά μετράται η ικανοποίηση των πελατών.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν (Zeithaml V., Parasuraman A., Berry L., 1990) τις προσδοκίες των πελατών στο να αναμένουν την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, είναι:

- Η διάδοση από τον έναν στον άλλο πελάτη (word of mouth communication) **ωφ**
- Οι προσωπικές ανάγκες, που ορίζονται από τα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά, τις επιθυμίες και τις περιστάσεις
- Η προηγούμενη εμπειρία του πελάτη, που δημιουργεί προσδοκία να βρει κάτι ανάλογο ή κάτι καλύτερο στο μέλλον **ωφ**
- Η ρητή ή άρρητη επικοινωνία, μεταξύ σχολείου και εξωτερικού περιβάλλοντος

Οι αντιπροσωπευτικές Διαστάσεις Ποιότητας, στο μοντέλο SERVQUAL εμφανίζονται ως:

- **Απτή Διάσταση:** περιλαμβάνουν τη φυσική εμφάνιση σχολείου (σχολικοί χώροι, εξοπλισμός εργαστηρίων, εκπαιδευτικοί κλπ)
- **Αξιοπιστία:** αφορούν την κατοχή των απαιτούμενων ικανοτήτων για την παροχή της υπηρεσίας και τη μετάδοση εμπιστοσύνης
- **Κατανόηση και Ανταπόκριση:** ο σεβασμός, η φιλικότητα του προσωπικού που έρχεται σε επαφή με τον πελάτη, η φροντίδα και η σοβαρότητα στην αντιμετώπιση των ζητημάτων
- **Εμπιστοσύνη:** η φήμη του σχολείου που εγγυάται την ποιότητα των υπηρεσιών του
- **Ασφάλεια:** το σχολικό κλίμα, η παραβατικότητα, η εγκατάλειψη φοίτησης, η εχεμύθεια
- **Επικοινωνία:** η ευκολία στην επαφή, η πληροφόρηση του γονέα, η αναγνώριση του μαθητή με το μικρό του όνομα, η κατανόηση των δυνατοτήτων και στόχων του μαθητή.

Στους παραπάνω παράγοντες ποιότητας της εκπαιδευτικής υπηρεσίας θα πρέπει να αναζητηθούν τα κενά (Gaps) μεταξύ της πραγματικής απόδοσης με τις επιθυμητές επιδόσεις που προσδοκεί ο χρήστης της.

4.3 Το Προϊόν (εκπαιδευτικές υπηρεσίες του ΕΠΑΛ)

Στο Μάρκετινγκ αναγνωρίζονται τρία επίπεδα προϊόντος:

- το **Προϊόν Πυρήνα**, όπου βρίσκονται τα οφέλη που πηγάζουν από την επιθυμητή συμπεριφορά
- το **Πραγματικό Προϊόν** του μάρκετινγκ, που είναι η συμπεριφορά που θέλει να προωθήσει
- το **Επαυξημένο Προϊόν**, που περιλαμβάνει τις απτές υπηρεσίες που σχεδιάστηκαν για να στηρίξουν την αλλαγή συμπεριφοράς.

Για καθένα από τα τρία επίπεδα προϊόντος προσδιορίζονται τα οφέλη που προκύπτουν από την υιοθέτηση της επιθυμητής συμπεριφοράς και τα αντιληπτά κόστη της αποχής από ανταγωνιστικές συμπεριφορές». (Kotler Philip, Keller Kevin Lane, 2006)

Αναλύοντας με την παραπάνω προσέγγιση τα τρία επίπεδα εκπαιδευτικών υπηρεσιών του ΕΠΑΛ, παρουσιάζονται κωδικοποιημένα στον παρακάτω πίνακα:

<u>Προϊόν Πυρήνας</u> κοινωνικά και ατομικά οφέλη	<u>Πραγματικό Προϊόν</u> συμπεριφορά, που προωθεί το σχέδιο μάρκετινγκ	<u>Επαυξημένο Προϊόν</u> απτές υπηρεσίες που προσφέρει το ΕΠΑΛ
Ανάγκες της οικονομίας σε γνώσεις και δεξιότητες	Ένταξη στην αγορά εργασίας ικανών εργαζομένων	Απόκτηση <u>Πτυχίου</u> με πιστοποιημένες επαγγελματικές ικανότητες
Εφαρμόσιμες και αξιοποιήσιμες δεξιότητες	Νεοεισερχόμενοι που διαθέτουν εργασιακή κουλτούρα	Συνδυασμός μάθησης / εργασίας με το πρόγραμμα της «Μαθητείας»
Επικαιροποιημένες γνώσεις και δεξιότητες	Εργαζόμενοι ικανοί να παρακολουθούν την εξέλιξη του επαγγέλματός τους	Εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υποστηρίζεται από ανανεωνόμενο διδακτικό υλικό και εργαστηριακό εξοπλισμό
Γνωστική εξέλιξη και ολοκλήρωση του ατόμου	Απόκτηση των γενικών γνωστικών εφοδίων που χρειάζεται ο πολίτης	Παρέχει γενική παιδεία και δυνατότητα συνέχισης της εκπαιδευτική πορείας στην <u>Τριτοβάθμια Εκπαίδευση</u>
Συναισθηματική ολοκλήρωση του ατόμου	Εργαζόμενοι που αντλούν ικανοποίηση από τη δουλειά τους	<u>Εύρος επιλογών ειδικότητας</u> , που ανταποκρίνονται σε αυτό που ταιριάζει στις κλίσεις κάθε μαθητή
Ισχυροποίηση της κοινωνικής συνοχής	Μείωση των νέων που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση	Προσφέρει περισσότερες <u>ευκαιρίες ένταξης</u> και συγκράτησης εντός εκπαιδευτικού συστήματος.

4.4 SWOT Ανάλυση των ΕΠΑΛ

Με τη SWOT ανάλυση, μελετάται το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον του ΕΠΑΛ, στηριζόμενη αφενός στα συμπεράσματα της δευτερογενούς έρευνας του 2^{ου} κεφαλαίου, και αφετέρου στα ευρήματα της έρευνας του ερωτηματολογίου του 3^{ου} κεφαλαίου.

Ο σκοπός του σχεδίου μάρκετινγκ είναι η αύξηση της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Έτσι στη SWOT ανάλυση επιδιώκεται να εντοπιστούν οι κυριότερες τάσεις και καταστάσεις, που λειτουργούν υποστηρικτικά ή ανασταλτικά στην επιδιωκόμενη αλλαγή συμπεριφοράς για την επιλογή του ΕΠΑΛ από τους πληθυσμούς-στόχους, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαμόρφωση της στρατηγικής μάρκετινγκ.

Πλεονεκτήματα (Strengths)

Καταγράφονται τα υπαρκτά σημαντικά δυνατά εσωτερικά σημεία της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών της, τα οποία συνεισφέρουν στην προσπάθεια αναβάθμισής της:

- Το ΕΠΑΛ προσφέρει στους μαθητές του μεγάλο εύρος επιλογών, με 9 Τομείς στη Β΄ τάξη, και 36 Ειδικότητες στη Γ΄ τάξη, δίνοντας δυνατότητα ικανοποίησης μεγάλου εύρους κλίσεων και ενδιαφερόντων.
- Τα ΕΠΑΛ και τα Εργαστηριακά Κέντρα, διαθέτουν σημαντικές υλικοτεχνικές εργαστηριακές υποδομές. Παρά την παλαιότητα και τους ελλείψεις πόρους συντήρησή τους, αποτελούν το ισχυρό τους πλεονέκτημα.
- Η δυνατότητα ανάπτυξης διαθεματικών και ευέλικτων παιδαγωγικών προγραμμάτων και καινοτόμων δράσεων (τεχνολογικές εφαρμογές και κατασκευές, ρομποτική, αυτοματισμοί, κ.α.) που μπορούν να υποστηρίξουν καθώς διαθέτουν καθηγητές ποικίλων ειδικοτήτων και αντίστοιχα εργαστήρια
- Διαθέτουν αξιόλογο εκπαιδευτικό προσωπικό, με γνώσεις και δεξιότητες συχνά υψηλότερες από αυτές που συναντώνται σε χώρους εργασίας, έστω και αν δεν διαθέτουν την επαγγελματική εμπειρία. Οι εκπαιδευτικοί των ειδικοτήτων, διαθέτουν παιδαγωγική μόρφωση, καθώς στα τυπικά προσόντα πρόσληψης, είναι η κατοχή του παιδαγωγικού πτυχίου. Οι «εργαστηριακοί» εκπαιδευτικοί (ΤΕ) διαθέτουν πλούσια «μαστορική» τέχνη, η οποία αναπτύχθηκε στο επαγγελματικό πεδίο και στην εργαστηριακή πράξη.
- Τα χαρακτηριστικά των μαθητών του, που δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για εφαρμόσιμες γνώσεις και πρακτικές κατασκευές
- Η αισιόδοξη διάθεση των εκπαιδευτικών του, που θεωρούν ότι η Επαγγελματική Εκπαίδευση θα είναι βελτιωμένη στα επόμενα χρόνια

Εσωτερικές αδυναμίες (Weaknesses)

Καταγράφονται χαρακτηριστικά και συνθήκες που περιορίζουν την ικανότητα του

ΕΠΑΛ να επιτελέσει την αποστολή του και ιδιαίτερα εκείνες οι εσωτερικές αδυναμίες που εμποδίζουν την αξιοποίηση των ευκαιριών, που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον:

- Η χαμηλές σχολικές επιδόσεις των μαθητών του ΕΠΑΛ, και τα γνωστικά τους κενά
- Τα ασαφή κριτήρια μιας μερίδας μαθητών, για το ποια ειδικότητα επιθυμούν να επιλέξουν και με τι στόχο
- Το σχετικά μικρό ποσοστό μαθητών που στοχεύει σε είσοδο στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- Η συνύπαρξη μαθητών που θέτουν υψηλούς προσωπικούς-εκπαιδευτικούς στόχους, με μαθητές χαμηλότερου ενδιαφέροντος
- Η σχετικά υψηλή μαθητική διαρροή-σχολική εγκατάλειψη
- Το υψηλό ποσοστό μαθητών μεγαλύτερης της κανονικής ηλικίας.
- Η μειωμένη διασύνδεση των σχολείων με την τοπική αγορά εργασίας.
- Οι Σύλλογοι Γονέων που δεν συγκροτούνται (αδιαφορία), και η φτωχή συμμετοχή των Μαθητικών Συμβουλίων στη σχολική ζωή
- Το μικρό ποσοστό κοριτσιών, που επιπλέον κατανέμεται άνισα σε συγκεκριμένες ειδικότητες

Ευκαιρίες (Opportunities)

Καταγράφονται εξωτερικοί παράγοντες και καταστάσεις τις οποίες η Επαγγελματική Εκπαίδευση μπορεί να εκμεταλλευτεί για να εκπληρώσει καλύτερα την αποστολή της και να αυξήσει την ελκυστικότητά της:

- Η διακηρυγμένη πολιτική βούληση (από όλες τις πολιτικές δυνάμεις) για αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- Οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, που επιδιώκουν την ανάδειξη του ρόλου και της σημασίας της, τη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας.
- Το πρόγραμμα Μαθητείας των αποφοίτων, που αποτελεί κίνητρο για τους μαθητές, και δημιουργεί εμπειρογνώσια στο σχολείο στη συνεργασία με εργοδότες και τη διασύνδεσή του με την αγορά εργασίας.
- Η αξιοποίηση παλαιών αποφοίτων που σταδιοδρομούν ως επαγγελματίες (εκπαιδευτικές επισκέψεις στο χώρο εργασίας τους, πρόσληψη αποφοίτων μέσω προγράμματος μαθητείας, χορηγίες σε εξοπλισμό)
- Η αύξηση από το τρέχον σχολικό έτος, του αριθμού εισακτέων στα ΑΕΙ, στο 5%.
- Η επικείμενη αποσαφήνιση των «επαγγελματικών δικαιωμάτων» (πιστοποιημένων προσόντων) και η απόδοση σε ειδικότητες που ως τώρα δεν έχουν και η σταδιακή εμπέδωση στην κοινή γνώμη ότι η άσκηση επαγγέλματος, θα απαιτεί όλο και περισσότερο, πιστοποιημένη γνώση
- Το πιστοποιητικό europass που διευκολύνει την κατανόηση από εργοδότες του εξωτερικού, των προσόντων των αποφοίτου του ΕΠΑΛ, καθώς προβλέπεται η αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων εντός της

Ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

- Τα κίνητρα της Ευρωπαϊκής πολιτικής αλλά και των εθνικών πολιτικών για την προσπάθεια αναβάθμισης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- Ευκαιρίες αξιοποίησης του προγράμματος κινητικότητας *Erasmus+*, όπου ειδική δράση για τα σχολεία της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, προωθεί την κινητικότητα με σκοπό την ενίσχυση της σύνδεσης με την αγορά εργασίας, την κατάρτιση, τη μαθητεία και την πρακτική άσκηση, σε άλλες χώρες της Ε.Ε.
- Θα αναφέρουμε και την ευκαιρία για το ΕΠΑΛ που αναδεικνύει η ανάγκη: την οικονομική κρίση και την τρομακτική ανεργία των νέων, που αναγκάζει πολλούς να ξανασκεφτούν το στόχο για πανεπιστημιακές σπουδές και να προτιμήσουν κάποια πιο ρεαλιστική λύση επαγγελματικής αποκατάστασης.

Απειλές (Threats)

Καταγράφονται εξωτερικοί παράγοντες και καταστάσεις που επηρεάζουν τον Επαγγελματική Εκπαίδευση με αρνητικό τρόπο και την περιθωριοποιούν:

- Η έως τώρα πολυνομία, ασυνέχεια και έλλειψη εστίασης στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή πολιτικής.
- Οι μειωμένοι οικονομικοί πόροι, καθώς η Επαγγελματική Εκπαίδευση απαιτεί εργαστηριακές υποδομές (και τη συντήρηση και ανανέωσή τους) και περισσότερο προσωπικό (2 εκπαιδευτικοί στο εργαστήριο όταν οι μαθητές είναι άνω των δεκατριών)
- Οι δημογραφικές τάσεις και η αναμενόμενη μείωση μαθητικού δυναμικού
- Οι ανταγωνιστές πάροχοι υπηρεσιών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, καθώς η ύπαρξη πολλαπλών δομών «αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» δημιουργεί ασάφεια.
- Τα αρνητικά στερεότυπα για την Επαγγελματική Εκπαίδευση στην ευρύτερη κοινωνία που παραμένουν ισχυρά («κατώτερο σχολείο», «ας μάθουν μια τέχνη όσοι δεν παίρνουν τα γράμματα»)
- Το μικρό μέγεθος των σχολικών μονάδων, που έτσι αδυνατούν να προσφέρουν μεγάλο εύρος επιλογών ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα συχνά να σχηματίζονται ολιγομελή τμήματα που τα τελευταία χρόνια δεν εγκρίνεται η λειτουργία τους.
- Τα δομικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων όπου αναζητούν απασχόληση οι απόφοιτοι (μικρό μέγεθος, οικογενειακός χαρακτήρας, χαμηλή οργάνωση και εμπειρισμός)
- Η αρρυθμιστη αγορά εργασίας (ποιος, με ποιες ικανότητες, κάνει τι) και η ασαφής (και σε αρκετές ειδικότητες έλλειψη) πιστοποίησης των προσόντων των αποφοίτων, που απαξιώνουν το κύρος του Πτυχίου.

4.5 Η αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών

Η δομή της αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών, (στο επίπεδο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) και το μερίδιο αγοράς κάθε εκπαιδευτικής δομής, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2016-2017										
ΥΠΠΕΘ «Τυπική εκπαίδευση»		Άλλων Υπουργείων (εκτός ΥΠΠΕΘ) Δημόσιες Δομές «μη τυπικής αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης»					Ιδιωτικές δομές εκπαίδευσης			ΕΚΤΟΣ Εκπαιδευτικού συστήματος νέοι 15- 18 ετών
Δημόσια ΓΕΛ	Δημόσια ΕΠΑΛ	ΟΑΕΔ	ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤ.	ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΓΕΙΑΣ	Δημόσια ΙΕΚ	Ιδιωτικά ΓΕΛ	Ιδιωτικά ΙΕΚ	Ιδιωτικά ΕΠΑΛ	
210.000	87.000	12.000	350	450	1.050	21.000	13.000	30.000	300	26.000
56,0%	23,2%	3,2%	0,1%	0,1%	0,3%	5,6%	3,5%	8,0%	0,1%	6,9%

Επεξεργασία δεδομένων από πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (2018) και από Ανδριανοπολίτη Κ., (2018).

«Πελάτες» αυτής της αγοράς είναι οι νέοι ηλικίας 15-18 ετών, μετά την αποφοίτησή τους από το Γυμνάσιο, καθώς και άτομα άνω των 18 ετών που μετά την αποφοίτηση από το Λύκειο, αναζητούν υπηρεσίες αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Το δυναμικό αυτής της αγοράς, υπολογίστηκε σε 275.000 άτομα. Εδώ θα προσθέσουμε και τους 26.000 νέους ηλικίας 15-18 ετών που δεν παρακολουθούν καμία δομή εκπαίδευσης και το σχέδιο μάρκετινγκ του ΕΠΑΛ, θεωρεί εν δυνάμει «πελάτες» του.

Το συνολικό μέγεθος της αγοράς (όπως αναλύθηκε στην παράγραφο 2.2.2) αναμένεται σταθερό για τα επόμενα 8 χρόνια και εν συνεχεία θα εμφανίσει πτώση 10% λόγω μείωσης των γεννήσεων.

4.6 Η τμηματοποίηση της αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών

Όλες οι υπηρεσίες δεν ενδιαφέρουν όλους τους καταναλωτές. Η έρευνα αγοράς προσδιορίζει τις ομάδες χρηστών όπου θα προσανατολιστεί η προβολή των εκπαιδευτικών υπηρεσιών του ΕΠΑΛ, το προφίλ των χρηστών κάθε τμήματος, τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν εκπαιδευτική υπηρεσία και τι αναμένουν να τους προσφέρει το ΕΠΑΛ.

Η εγγραφή στο ΕΠΑΛ απευθύνεται σε κάθε μαθητή-απόφοιτο Γυμνασίου. Το μαθητικό κοινό που το σχέδιο μάρκετινγκ θέλει να του απευθύνει το μήνυμά του, αποτελούν ομάδες με διαφορετικές επιθυμίες, ανάγκες και δυνατότητες:

- Μαθητές μόνο με επαγγελματικές στοχεύσεις (απόκτηση Πτυχίου και επαγγελματικών δικαιωμάτων, για άμεση πρόσβαση στην αγορά εργασίας – συχνά στο επάγγελμα του γονέα). Ανταγωνιστές του ΕΠΑΛ σε αυτό το κοινό, είναι οι σχολές του ΟΑΕΔ και τα Δημόσια και Ιδιωτικά ΙΕΚ.
- Μαθητές που αντιμετωπίζουν εκπαιδευτικές δυσκολίες, με χαμηλές προσδοκίες για τις δυνατότητές τους και εγγράφονται στο ΕΠΑΛ θεωρώντας το «εύκολο σχολείο» και κατάλληλο για αυτούς
- Μέτριοι ως καλοί σε επιδόσεις, που στοχεύουν στην ευκολότερη εισαγωγή κυρίως σε ΤΕΙ (θεωρώντας λιγότερο «απαιτητικά» τα πανελλαδικά εξεταζόμενα μαθήματα από του ΓΕΛ).
- Μαθητές με υψηλές σχολικές επιδόσεις που κατευθύνονται στο ΓΕΛ και σπάνια επιλέγουν το ΕΠΑΛ. Η προσέλκυση αυτής της ομάδας, θα προσδώσει αξία στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες του σχολείου.
- Μεγαλύτεροι σε ηλικία, που συχνά είναι ήδη απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, και εγγράφονται στο ΕΠΑΛ ως λύση επαγγελματικής διεξόδου (ομάδα υψηλού ποσοστού εγκατάλειψης φοίτησης). Θα τους εξυπηρετούσε καλύτερα η φοίτηση σε Εσπερινό ΕΠΑΛ, όταν αυτό προσφέρεται.
- Τέλος, ένα δυσπρόσιτο κοινό που το εμπορικό Μάρκετινγκ δεν θα επιθυμούσε να έχει ως πελάτες, όμως ένα πρόγραμμα Κοινωνικού Μάρκετινγκ πρέπει να προσεγγίσει. Αναφερόμαστε στους νέους που λόγω κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων, βρίσκονται εκτός εκπαιδευτικού συστήματος ή στο όριο εγκατάλειψής του.

4.7 Το μερίδιο των ΕΠΑΛ στην αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών

Η αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών και ο βαθμός «εισχώρησης» του ΕΠΑΛ και των ανταγωνιστών του, σε κάθε τμήμα της αγοράς, παρουσιάζεται σχηματικά παρακάτω:

(τα εμβαδά αναλογούν στα μαθητικά δυναμικά)

- Η διείσδυση στην ομάδα των μαθητών υψηλών επιδόσεων είναι μικρή. Δύσκολα θα επέλεγαν την Επαγγελματική Εκπαίδευση, καθώς έχουν υψηλούς στόχους συνέχισης σπουδών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, πιθανά σε σχολές που δεν προσφέρει η γκάμα σχολών του μηχανογραφικού του ΕΠΑΛ.
- Οι μαθητές μέτριων επιδόσεων, καθώς η επιθυμία τους για σπουδές είναι ισχυρή και οι προσδοκίες τους ενισχύονται από τα φροντιστήρια και τα μεγάλα ποσοστά εισαγωγής σε ΤΕΙ-ΑΕΙ και η είσοδος με χαμηλή βαθμολογία, στρέφονται συχνότερα στην επιλογή του ΓΕΛ.
- Στο ΕΠΑΛ εγγράφεται ένα μέρος των μαθητών χαμηλών επιδόσεων, που όμως εντός του ΕΠΑΛ είναι πολύ υψηλό ως ποσοστό, λόγω του χαμηλού μεριδίου αγοράς. Οι μαθητές αυτοί έχουν στόχευση κυρίως την είσοδο στην αγορά εργασίας μετά την αποφοίτηση και όχι τη συνέχιση των σπουδών. Έτσι ή αλλιώς θα επέλεγαν το ΕΠΑΛ, είναι οι σταθεροί του «πελάτες». Θα μειωθούν ως ποσοστό εντός του σχολείου, εάν αυξηθεί το μερίδιο του ΕΠΑΛ στην συνολική αγορά.
- Μικρή μερίδα μαθητών επιλέγει την φοίτηση στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ) του ΟΑΕΔ. Το πλεονέκτημα που τους προσφέρει, είναι η επαφή του μαθητή με τον πραγματικό χώρο του επαγγέλματος μέσω της Μαθητείας. Από το σχολικό έτος 2017-18, αυτό γίνεται ισχυρό πλεονέκτημα και του ΕΠΑΛ, καθώς παρέχει και αυτό στους αποφοίτους του το πρόγραμμα Μαθητείας. Μειονέκτημα για τον απόφοιτο των ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, είναι η μη απόκτηση Απολυτηρίου Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η μη δυνατή συνέχιση σπουδών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρόλο που θα φοιτήσει για ίδια σχολικά έτη (Α' Λυκείου + 2έτη φοίτησης).
- Η ικανότητα απόκτησης μεριδίου σε αυτή την αγορά, ίσως να μην είναι εφικτό να είναι ισχυρή, καθώς τον ΟΑΕΔ επιλέγει τμήμα μαθητών που μετά την Α' Λυκείου θέλει να «μάθει μια τέχνη» και να και οδηγηθεί στο επάγγελμα και δεν επιθυμεί να διδαχθεί μαθήματα γενικής παιδείας.
- Η μερίδα χρηστών υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης σε ΕΠΑΣ άλλων Υπουργείων, είναι σχεδόν αμελητέου μεγέθους και δεν την εντάσσουμε σε τμήμα-στόχο.
- Μερίδα μαθητών εγκαταλείπει τη φοίτηση μετά το Γυμνάσιο. Μέρος αυτών αποτελεί για το ΕΠΑΛ τμήμα-στόχο. Το ΥΠΕΠΘ και ο Cedefop, αναφέρουν ως ένα από τους στόχους της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τον περιορισμό

των κοινωνικών ανισοτήτων και το ευνοϊκό περιβάλλον της, για ένταξη και συγκράτηση εντός εκπαιδευτικού συστήματος, αυτής της ομάδας μαθητών.

4.8 Ορισμός της αγοράς- στόχου

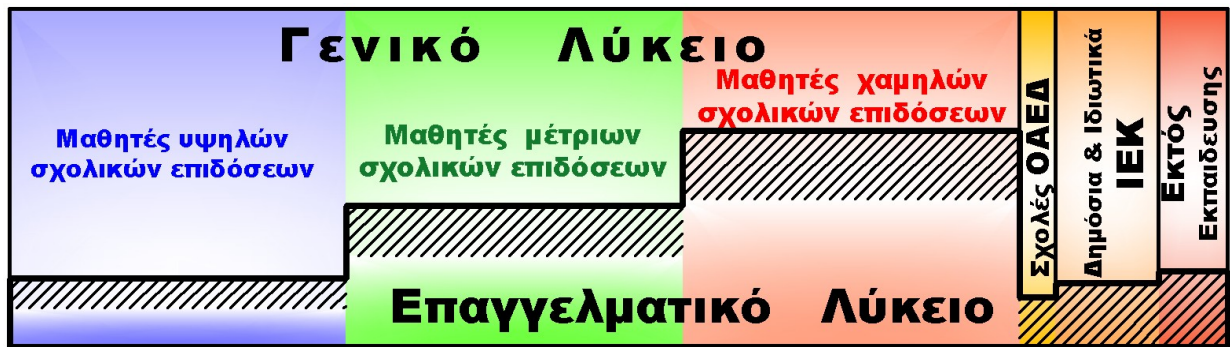
Εν συνεχεία θα διατυπωθεί πού δίνεται η έμφαση στη στόχευση, ανάλογα με την ομάδα του καταναλωτικού κοινού, ώστε να διαμορφωθεί το μίγμα μάρκετινγκ που θα εφαρμοστεί.

Η στρατηγική μάρκετινγκ για να είναι επιτυχής, θα διαφοροποιεί τον τρόπο επικοινωνίας, έχοντας υπόψη τις ανάγκες του κοινού που απευθύνεται:

- Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ΕΠΑΛ σε σχέση με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των ανταγωνιστών του, τα οποία έχουν διαφορετική βαρύτητα για κάθε τμήμα –στόχο της εκπαιδευτικής αγοράς.
- Τη διαφοροποίηση από τον ανταγωνισμό σε παράγοντες ή χαρακτηριστικά που είναι σημαντικά στους συγκεκριμένους καταναλωτές της αγοράς στόχου.
- Τη διατύπωση των στόχων που θα τεθούν, που πρέπει να είναι ρεαλιστικοί και πραγματοποιήσιμοι.
- Τον χρόνο που απαιτείται για τις αναγκαίες βελτιώσεις στο εσωτερικό του σχολείου

Τμηματοποίηση της αγοράς είναι η διαδικασία διαίρεσης μιας ευρείας αγοράς, η οποία αποτελείται από υφιστάμενους και δυνητικούς πελάτες, σε υποομάδες καταναλωτών με κάποιο είδος κοινών χαρακτηριστικών. Κατά τη διαίρεση ή την κατάτμηση των αγορών, αναζητούνται κοινά χαρακτηριστικά, όπως κοινές ανάγκες, κοινά ενδιαφέροντα, παρόμοιο τρόπο ζωής ή ακόμη και παρόμοια δημογραφικά χαρακτηριστικά. Ο κατακερματισμός της αγοράς δεν αποσκοπεί μόνο στην αναγνώριση του προφίλ βασικών τμημάτων προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα οι ανάγκες και τα κίνητρά τους, αλλά να εντοπίσει τα τμήματα που έχουν αναπτυξιακή δυναμική. Οι ενδείξεις από την ανάλυση τμηματοποίησης χρησιμοποιούνται στη συνέχεια για την υποστήριξη της ανάπτυξης και του προγραμματισμού της στρατηγικής μάρκετινγκ, και την επιλογή των τμημάτων στόχευσης.

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζονται οι στόχοι του ΕΠΑΛ, για αύξηση μεριδίου και τοποθέτηση σε νέα τμήματα χρηστών εκπαιδευτικών υπηρεσιών :

(Η γραμμοσκιασμένη περιοχή παρουσιάζει το στόχο αύξησης)

Η ικανότητα εισχώρησης σε κάθε τμήμα της αγοράς έχει διαφορετική δυσκολία. Εκεί όπου πλεονεκτεί το ΕΠΑΛ οι στόχοι ορίζονται φιλόδοξοι, εκεί που πλεονεκτούν οι ανταγωνιστές του, οι στόχοι είναι συγκρατημένοι.

Το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς θα αναζητηθεί στους μαθητές που επιλέγουν το Γενικό Λύκειο:

- Οι μαθητές υψηλών επιδόσεων, με ιδιαίτερες μαθησιακές δυνατότητες και ταλέντα, θέτουν προσωπικούς στόχους δημιουργικότητας και αριστείας, και δύσκολα θα επέλεγαν το ΕΠΑΛ για να ικανοποιήσουν τις στοχεύσεις τους. Είναι σημαντικό σε αυτή την ομάδα μαθητών ακόμα και αν δε γίνουν «πελάτες» του ΕΠΑΛ, να το αποδέχονται ως εναλλακτική διαδρομή εκπαίδευσης και να εξαλειφθούν οι απαξιώτικες απόψεις για την Επαγγελματική Εκπαίδευση.
- Οι μετρίων σχολικών επιδόσεων μαθητές, είναι το κυρίως κοινό-στόχος. Το μήνυμα που θα τονιστεί είναι ότι το ΕΠΑΛ τους παρέχει απρόσκοπτη εκπαιδευτική εξέλιξη (συνέχιση σπουδών) με ταυτόχρονη ικανοποίηση των ιδιαίτερων κλίσεών τους.
- Οι χαμηλής επίδοσης μαθητές είναι επίσης σημαντικό κοινό-στόχος. Θα τους τονιστεί ότι το ΕΠΑΛ τους παρέχει μια ευνοϊκότερη εκπαιδευτική διαδρομή που θα τους εφοδιάσει με επαγγελματικά προσόντα.
- Μερίδιο αγοράς διεκδικείται από τα ΙΕΚ. Θα τονιστεί ότι η φοίτηση στο ΕΠΑΛ με το πρόγραμμα Μαθητείας, οδηγεί σε ομοιόβαθμο Πτυχίο με του ΙΕΚ. Όμως όσοι στρέφονται στα ΙΕΚ, έχουν ήδη αποφοιτήσει από Λύκειο, συνήθως το Γενικό και δύσκολα θα ξαναεπέστρεφαν σε ένα άλλο Λύκειο. Επιπλέον τα ΙΕΚ παρέχουν πολύ μεγαλύτερο εύρος επιλογής ειδικοτήτων (έστω και αν οι περισσότερες στερούνται επαγγελματικής κατοχύρωσης).
- Μερίδιο αγοράς διεκδικείται από τις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ. Θα τονιστεί ότι το ΕΠΑΛ τους παρέχει ομοιόβαθμο Πτυχίο και επιπλέον Απολυτήριο Λυκείου. Ίσως όμως το κοινό του ΟΑΕΔ, επιλέγει αυτές τις σχολές ακριβώς γι' αυτό: γιατί δεν επιθυμεί να διδαχθεί μαθήματα γενικής παιδείας αλλά μόνο μαθήματα ειδικότητας. Επιπλέον εργάζεται (έστω και μερικώς) καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών, και τα Γραφεία Διασύνδεσης του ΟΑΕΔ του

προσφέρουν περισσότερες πιθανότητες εργασιακής ένταξης μετά την αποφοίτηση.

- Μερίδιο αγοράς διεκδικείται στους νέους που βρίσκονται εκτός εκπαιδευτικού συστήματος. Όπως αναφέραμε, οι αιτίες της σχολικής εγκατάλειψης έχουν αίτια κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά κλπ. που το σχολείο δεν μπορεί να επέμβει για την εξάλειψή τους. Το μαθησιακό περιβάλλον του ΕΠΑΛ, με τις επιλογές σε ειδικότητες που διαθέτει, με το 1/3 των διδακτικών ωρών εργαστηριακές, την ανάδειξη δεξιοτήτων, κλίσεων και ενδιαφερόντων, παρέχει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ένταξη αυτών των νέων.

4.9 Στρατηγική υλοποίηση – τοποθέτηση στην αγορά

Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας, τη SWOT ανάλυση του ΕΠΑΛ, και την παρουσίαση της τμηματοποίησης της αγοράς εκπαιδευτικών υπηρεσιών, επιχειρείται να διατυπωθεί το μήνυμα προώθησης προς το «καταναλωτικό κοινό».

Με την ως τώρα διερεύνηση, δείξαμε ότι ο κύριος ανταγωνιστής του ΕΠΑΛ, το Γενικό Λύκειο, επιλέγεται για να ικανοποιήσει μία κύρια επιθυμία: την είσοδο στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Καθώς το 85% των υποψηφίων μαθητών του, εισάγεται σε σχολές, το ΓΕΛ δεν είναι το τέλος της εκπαιδευτικής τους διαδρομής. Έτσι το ΓΕΛ δεν κρίνεται αυτοτελώς (ως αυτόνομη εκπαιδευτική δομή), αλλά τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα θα κριθούν αργότερα, μετά την αποφοίτηση από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Αντίθετα το ΕΠΑΛ επιλέγεται (από ακόμη περισσότερους διερευνάται ως επιλογή, ασχέτως αν δεν καταλήγουν σε σχετική απόφαση εξ αιτίας παραγόντων που δρουν ανασταλτικά) από διαφορετικά κοινά, που ζητούν να ικανοποιήσουν διαφορετικές επιθυμίες:

- την επιθυμία σπουδών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- την επιθυμία απόκτησης επαγγελματικών προσόντων για άμεση ένταξη στην αγορά εργασίας
- αλλά και τη μη επιθυμία: νέοι σε «χαλαρή» σχέση με την εκπαίδευση, στο όριο της εγκατάλειψής της, που κυρίως στο ΕΠΑΛ αναζητούν την ευκαιρία ένταξης.

Το 30% των αποφοίτων του ΕΠΑΛ θα συνεχίσει σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ οι υπόλοιποι οδηγούνται στην αγορά εργασίας. Το εκπαιδευτικό του αποτέλεσμα κρίνεται κυρίως από τις ευκαιρίες εύρεσης εργασίας και τους όρους απασχόλησης.

Με την τοποθέτηση στην αγορά μεταφέρεται η εικόνα του σχολείου προς τα έξω. Η εικόνα χτίζεται, και μεταφέρεται μέσω πολλαπλών διαύλων, όχι μόνο των

επιλεγμένων από το σχέδιο μάρκετινγκ. Το θέμα της προώθησης του μηνύματος είναι σύνθετο, καθώς στην επικοινωνία με το κοινό, σημασία έχει τι αυτό αντιλαμβάνεται και πως αυτό αποκωδικοποιεί το περιεχόμενο του μηνύματος. Το μήνυμα πρέπει να έχει ενιαία διατύπωση, ώστε να μη δημιουργεί αμφισημίες και ταυτόχρονα πρέπει να προβάλλει απαντήσεις σε διακριτές ανάγκες διαφορετικών κοινών, αλλιώς χάνεται η ικανότητα να προσανατολιστεί και να φτάσει σε εκείνους που πρέπει να εξυπηρετήσει. Τέλος η δυνατότητα ικανοποίησης των προσδοκιών που προβάλλει, πρέπει να είναι ρεαλιστική και χωρίς υπερβολές.

Ο ορισμός του οράματος με τα διακριτά χαρακτηριστικά, που προσθέτουν αξία στο σχολείο, μπορεί να διατυπωθεί ως: **«η Επαγγελματική Εκπαίδευση παρέχει στους νέους εναλλακτική λύση τόσο για να βρουν εργασία όσο και για να συνεχίσουν τις σπουδές τους».**

Η στρατηγική προώθησης περιλαμβάνει παρεμβάσεις προβολής του ρόλου των Επαγγελματικών Σχολείων που μπορούν να υλοποιούνται με ενέργειες, όπως:

- Διοργάνωση ημερίδων στο χώρο των ΕΠΑ.Λ. και των Εργαστηριακών Κέντρων με τη συμβολή του Συλλόγου διδασκόντων, του Συλλόγου γονέων και κηδεμόνων και ενδεχομένως της τοπικής αυτοδιοίκησης, επαγγελματικών ενώσεων κλπ., για ενημέρωση μαθητών, γονέων και τοπικών παραγόντων σχετικά με τις αλλαγές στα ΕΠΑ.Λ. και τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές διεξόδους των αποφοίτων.
- Ημέρα καριέρας, επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής
- Αξιοποίηση ζώσας μαρτυρίας αποφοίτων που σταδιοδρομούν επαγγελματικά (καλούνται στο σχολείο και παρουσιάζουν το επάγγελμά τους)
- Εβδομάδα υποδοχής Γυμνασίων στους χώρους εργαστηριακής εκπαίδευσης των Εργαστηριακών Κέντρων (το ορίζει η 35981/Δ4/03-03-2017 απόφαση του ΥΠΠΕΘ).
- Διοργάνωση εκπαιδευτικών δράσεων (προβολή σχολικής εργασίας-project, έκθεση μαθητικών εργαστηριακών έργων κλπ.)
- Δράσεις Προώθησης-Επικοινωνίας με κοινοποίηση σε τοπικά μέσα ενημέρωσης, δελτίο τύπου του σχολείου που πληροφορεί για τις ειδικότητές του και παρουσιάζει με σαφήνεια τη δομή του ΕΠΑΛ.
- Προβολή σε τοπικά blog και στο τοπικό ραδιόφωνο, συνέντευξης του Διευθυντή την περίοδο εγγραφών
- Δραστηριοποίηση του υπεύθυνου του ΣΕΠ (επισκέψεις στα Γυμνάσια για παρουσίαση του ΕΠΑΛ)
- Βελτίωση και συχνότερη ενημέρωση γονέων (πχ. με αξιοποίηση e-mail, για θέματα επίδοσης μαθητή, απουσίες, δραστηριότητες σχολείου) και διαμόρφωση χώρου υποδοχής, όταν επισκέπτονται το σχολείο.
- Βελτίωση της εσωτερικής επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς (email για κάθε νέο νόμο, εγκύκλιο και κοινοποίηση πλάνου δράσεων της επόμενης εβδομάδας) από Διευθυντή – Υποδιευθυντή του σχολείου.

- Μηνιαία συνεδρίαση, για παρουσίαση των δράσεων του σχεδίου μάρκετινγκ και εκτιμήσεις δυσκολιών.

4.10 Η προβολή των ΕΠΑΛ από το ΥΠΕΠΘ

Το τριετές σχέδιο για την εκπαίδευση (ΥΠΕΠΘ, 2016), αναφέρεται στην καθιέρωση ενός νέου συστήματος για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, που τέθηκε σε εφαρμογή από το 2017 και υλοποιεί μέτρα βελτίωσης που περιλαμβάνουν:

- Έναρξη του πιλοτικού προγράμματος «Μια νέα αρχή για το ΕΠΑΛ» από τον Σεπτέμβριο του 2017.
- Εισαγωγή νέων προγραμμάτων σπουδών και οδηγών σπουδών.
- Καθορισμός κανόνων για την ενίσχυση της κινητικότητας των πτυχιούχων του ΕΠΑΛ και διευκόλυνση της πρόσβασης στα ΑΕΙ.
- Παρακολούθηση της μετάβασης των αποφοίτων ΕΠΑΛ στην αγορά εργασίας από το Υπουργείο Παιδείας και το Εθνικό Συμβούλιο για την Εκπαίδευση και την Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, αρχής γενομένης από το 2017.
- Δημιουργία νέων θέσεων μαθητείας (για το 20% των αποφοίτων το 2017-2018, με στόχο το 33% το 2019-2020).

Το πρόγραμμα «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ» εφαρμόστηκε πιλοτικά το σχολικό έτος 2017-18, σε εννέα ΕΠΑΛ. Προβλέπει ενισχυτική διδασκαλία σε Γλώσσα και Μαθηματικά, ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών από ψυχολόγους, εκπόνηση σχεδίων με στόχο την καινοτομία και τη δημιουργικότητα, εφαρμογή του θεσμού του συμβούλου καθηγητή.

Στο τρέχον σχολικό έτος (2018-2019) το πρόγραμμα εφαρμόζεται σε όλα τα ΕΠΑΛ. Περιλαμβάνει δράσεις και παρεμβάσεις, κυρίως στήριξης θεσμικών αλλαγών. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- εισαγωγή μαθημάτων ευέλικτης ζώνης Α΄ τάξης,
- δράσεις ευαισθητοποίησης στελεχών και εκπαιδευτικών,
- ταχύρρυθμα σεμινάρια στελεχών με σκοπό να λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές,
- σχεδιασμός εξειδικευμένου προγράμματος επικοινωνίας κ.α.

Επίσης θα επιδιωχθεί να καταγραφούν οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν διαπιστωμένες γνώσεις ώστε να ενταχθούν στον τελικό σχεδιασμό της δράσης.

Είναι ένα φιλόδοξο και πολυδιάστατο πρόγραμμα που συγχρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ και περιλαμβάνει δέσμες παρεμβάσεων που αφορούν στην ψυχοκοινωνική και γνωστική υποστήριξη των μαθητών, τη δημιουργία δικτύων υποστήριξης και άλλες συμπληρωματικές δράσεις. Εφαρμόζεται κυρίως στην Α΄ τάξης των ΕΠΑΛ

ώστε οι μαθητές να στηρίζονται για την ομαλή μετάβαση από το Γυμνάσιο στην Επαγγελματική Εκπαίδευση

4.11 Αξιολόγηση Σχεδίου Μάρκετινγκ

Κεντρικός στόχος του σχεδίου μάρκετινγκ είναι η αύξηση της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Η αξιολόγηση της εκστρατείας κοινωνικού μάρκετινγκ, θα προκύψει από τον ορισμό δεικτών για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων της. Θα επικεντρώνεται σε παραμέτρους:

Ποιοτικές:

- Πρόθεση για αλλαγή συμπεριφοράς, στην επιλογής σχολείου
- Αλλαγές στη γνώση (δηλαδή κατανόηση από τον πληθυσμό-στόχο των μηνυμάτων πληροφόρησης)
- Αλλαγές στις πεποιθήσεις (αφορά στάσεις, απόψεις και αξίες) για την Επαγγελματική Εκπαίδευση
- Ανταπόκριση σε στοιχεία της εκστρατείας μάρκετινγκ (όπως αναζήτηση περισσότερων πληροφοριών που αποτελεί ένδειξη ότι η εκστρατεία άγγιξε το κοινό και ενδεχομένως ήταν ελκυστική)
- Αναγνώριση της ύπαρξης της εκστρατείας (αποτελεί ένδειξη του κατά πόσο το κοινό πρόσεξε την ύπαρξη της εκστρατείας και μπορεί να τη θυμηθεί μετά τη λήξη της)

Ποσοτικές:

- Αύξηση του μαθητικού δυναμικού των ΕΠΑΛ
- Βελτίωση των σχολικών του επιδόσεων
- Βαθμός απορρόφησης των αποφοίτων από την αγορά εργασίας

Επίλογος

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση (σύμφωνα με το Π.Ι., 2013) καθώς προετοιμάζει τους απόφοιτους για να εισέλθουν στο επάγγελμα και να συμβάλουν στη βελτίωση του επιχειρηματικού και εργασιακού περιβάλλοντος, μετατρέπεται σε δυναμικό παράγοντα του συνολικού αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας και αποκαθιστά στη συνείδηση τόσο εκπαιδευτικών παραγόντων όσο και παραγωγικών δυνάμεων τη σημασία που έχει η μεταφορά γνώσης στην παραγωγική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη. Παρά την ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε στην Επαγγελματική Εκπαίδευση σε επίπεδο πολιτικής, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις: αύξηση της ελκυστικότητάς της, ενίσχυση της μάθησης στον χώρο εργασίας, βελτίωση της σύνδεσης με την αγορά εργασίας, κατάρτιση αποτελεσματικότερου εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού, εφαρμογή προγραμμάτων για την

επαγγελματική ανέλιξη των εκπαιδευτικών, και μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Τα μεγάλα ζητήματα που το σχέδιο μάρκετινγκ καλείται να αντιμετωπίσει για το ελληνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι:

- Αναβάθμιση της, μέσα από την ενίσχυση του κοινωνικού της ρόλου.
- Συνολικά βελτίωση της ποιότητάς της.
- Στενότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την οικονομία με στόχο την αμοιβαία βελτίωση.
- Ισχυρότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.
- Θεσμοθέτηση πιστοποιημένων επαγγελματικών προσόντων για τους αποφοίτους της, τα οποία να εδράζονται πάνω σε περιγράμματα υπαρκτών επαγγελμάτων της αγοράς εργασίας.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας της στους νέους.

Θα πρέπει να ξεπεραστεί το «φράγμα αναστολών» των νέων, που διακατέχονται ακόμη από παρωχημένες αντιλήψεις και προκαταλήψεις για τα «τεχνικά» επαγγέλματα μεσαίου επιπέδου (απλοϊκή, σκληρή, βρώμικη δουλειά, χωρίς προοπτικές εξέλιξης κλπ) μέσα από την άμεση επαφή με την πραγματικότητα των επαγγελμάτων.

Μεσο-μακροπρόθεσμα θα πρέπει να υπάρξει αλλαγή αντίληψης και να επιδιωχθεί η ισοτιμία μεταξύ γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτό θα πρέπει να συμβεί όχι μόνο στη σκέψη των γονέων και μαθητών, αλλά πρωτίστως των εκπαιδευτικών, των αρμόδιων στελεχών της δημόσιας διοίκησης, καθώς και των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού, οι οποίοι προετοιμάζουν και επηρεάζουν τις επιλογές των νέων. Η ισοτιμία αυτή θα πρέπει να αντανακλάται και στη διαπερατότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την αύξηση της ελκυστικότητας (Ιωαννίδου Α. και Σταύρου Σ., 2013) είναι και η σημαντική ποιοτική βελτίωση των υποδομών, των αναλυτικών προγραμμάτων, της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, της αξιολόγησης της διδασκαλίας και των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η Ελλάδα ήταν μέχρι πρότινος μια από τις ελάχιστες ευρωπαϊκές χώρες χωρίς πρακτικά καμία μορφή αξιολόγησης της διδασκαλίας και του μαθήματος. Ο Νόμος 3848/2010 «Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού και καθιέρωσης κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση» δυστυχώς εφαρμόστηκε τιμωρητικά για τους εκπαιδευτικούς της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (οδήγησε σε διαθεσιμότητα 2.500 εκπαιδευτικούς και κατάργηση ειδικοτήτων και μάλιστα των πιο πολυπληθών). Χρειάζεται ένα σύστημα αξιολόγησης που να αποσκοπεί στη διασφάλιση της ποιότητας, στη βελτίωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και στον καθορισμό ποιοτικών προτύπων και διαδικασιών εσωτερικής αξιολόγησης. Η υιοθέτηση των κατευθυντήριων γραμμών,

κριτηρίων και δεικτών του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Διασφάλισης Ποιότητας για την Επαγγελματική Εκπαίδευση (EQAVET) είναι καθοριστικής σημασίας.

Τέλος, θα χρειαστούν δράσεις, που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό που εργάζεται στην Επαγγελματική Εκπαίδευση. Ο Piercy (1995) αναφέρει ότι για να αυξηθεί η ικανοποίηση του πελάτη, πρέπει πρώτα να αυξηθεί η ικανοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και ο στρατηγικός σχεδιασμός θα πρέπει να έχει διπλό στόχο: την ανταπόκριση στις ανάγκες τόσο της εξωτερικής όσο και της εσωτερικής αγοράς. Στο πλαίσιο αυτού στόχου, είναι αναγκαίο και ένα σχέδιο Εσωτερικού Μάρκετινγκ.

Βιβλιογραφία

Άρθρα από επιστημονικά περιοδικά (journal):

1. Ιακωβίδης Γ., (2003). Η εκπαιδευτική πολιτική και η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση* 36/2003. Ανακτήθηκε 13-09-2018, από <https://ojs.lib.uom.gr/index.php/paidagogiki/article/view/6870/6899>
2. Ιακωβίδης Γ., (2008). Οι κοινωνικές μεταμορφώσεις και η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. *Παιδαγωγικός Λόγος, Τόμος ΙΔ, Τεύχος 3, 2008*
3. Κιούση & Φλωράκος, (2017). Στερεότυπα φύλου και επιλογή σπουδών. *Έρευνα στην Εκπαίδευση, Τόμος 6, 2017*. Ανακτήθηκε 07-08-2018, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/view/10876/12619>
4. Κιούση Ελένη κ.α., (2017). Στερεότυπα φύλου και επιλογή σπουδών ανάλογα με το φύλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Περιοδικό Έρευνα στην Εκπαίδευση, Τόμος 6, Τεύχος 1*. Ανακτήθηκε 11-09-2018, από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/view/10876/12619>
5. Κιούση Ε. κ.α., (2017). Έρευνα στην Εκπαίδευση. *Εργαστήριο Παιδαγωγικής Έρευνας και Εκπαιδευτικών Πρακτικών, Τόμος 6, Τεύχος 1, σσ. 95-111* Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/article/viewFile/10876/12619>
6. Κοτζαμάνης Βύρων (2015). Ο Πληθυσμός της Ελλάδας: Τάσεις και Προοπτικές. *Βόλος, Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ). Τεύχος 25*. Ανακτήθηκε 11-09-2018, από http://www.demography-lab.prd.uth.gr/DemoNews/demonews_25.pdf
7. Μητράκος Θ. (2018). Οικονομικές ανισότητες, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: Η διεθνής εμπειρία και η περίπτωση της Ελλάδας κατά την

περίοδο της πρόσφατης κρίσης. *Κοινωνική Πολιτική, Τεύχος 9, Ιανουάριος 2018*. Ανακτήθηκε 7-09-2018, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eejp/article/viewFile/15983/14366>

8. Sadler-Smith, E., (1997). Learning style: Frameworks and instruments. *Educational Psychology, 17, B*

Ελληνικά βιβλία και μονογραφίες :

1. Αμοιραδάκης, Μ. (2008). *Το Ελληνικό Φροντιστήριο: 100 χρόνια αποτελεσματικής συμπληρωματικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΟΕΦΕ
2. Βεργόπουλος Κ., (1999). *Παγκοσμιοποίηση η μεγάλη χίμαιρα*. Αθήνα: Νέα Σύνορα
3. Γκιτζίρης Α., (2012). *Διερεύνηση των αιτιών που στρέφουν τους μαθητές στα φροντιστήρια*. Μεταπτυχιακή εργασία. Τρίπολη: ΕΑΠ <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/17562/3/BoroutziDespoinaMsc2015.pdf>
4. Γκοβάρης Χ., και Ρουσσάκης Γ., (2008). *Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ
5. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή Β., & Σακκά Δ. (2007). *Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή: Μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Gutenberg, <http://utopia.duth.gr/dsakka/dimosiefseis.htm>
6. Δήμου Γ., (1999). *Φροντιστηριακή δραστηριότητα στην Ελλάδα*. Αθήνα: GUTENBERG
7. Κάντας Α. & Χατζή Α., (1991). *Ψυχολογία της εργασίας, Θεωρίες Επαγγελματικής Ανάπτυξης. Στοιχεία Συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα)
8. Κασσωτάκης Μ., (2003). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Τυπωθήτω
9. Κατσανέβας Θ., (2009). *Ο χρυσός κανόνας για επιλογές σταδιοδρομίας*. Αθήνα: Πατάκη
10. Κελπανίδης Μ., (2002). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
11. Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη Γ., (2003). *Εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
12. Μπουζάκης Ι., (2003). *Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-1998*. Αθήνα: Gutenberg.
13. Μπουρνούδη, Ε. & Ψάλτη, Α. (1997). *Επαγγελματικές επιλογές και προσδοκίες των νέων και της οικογένειάς τους, Η επίδραση του φύλου, Φύλο και Σχολική Πράξη*. Συλλογή Εισηγήσεων (σσ. 621-644). Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

14. Παναγιωτοπούλου, Ι., (1993). *Γεωγραφία των εκπαιδευτικών διαφοροποιήσεων στη Μέση επαγγελματική Εκπαίδευση στη Μεταπολεμική Ελλάδα*. Αθήνα: Οδυσσέας
15. Πεσμαζόγλου Σ., (1999). *Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1948-1985, το ασύμπτωτο μιας σχέσης*. Αθήνα: Θεμέλιο.
16. Πολυχρονόπουλος Π. (1980). *Κριτική ανάλυση και αξιολόγηση των ιδεολογικών και γνωστικών λειτουργιών του σχολικού συστήματος 1950-1975*. Αθήνα: Καστανιώτη
17. Προβατά Α., (2005). *Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και η Ενωμένη Ευρώπη*. Αθήνα: Παπαζήσης
18. Πυργιωτάκης Ι., (2001). *Εκπαίδευση και κοινωνία στην Ελλάδα. Οι διαλεκτικές σχέσεις και οι αδιάλλακτες συγκρούσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
19. Ρέππα-Αθανασούλα Α. (1999). *Η δευτεροβάθμια τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση και η περιφερειακή της διάσταση στην Ελλάδα: 1980-1990*. Αθήνα: Έλλην
20. Σαϊτης Χ. (2008). *Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση*. ΥΠΕΠΘ
21. Σιδηροπούλου-Δημακάκου, κ.α., (2013). *Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Δια Βίου Διαχείρισης Σταδιοδρομίας: Εγχειρίδιο πρακτικής εφαρμογής για Συμβούλους Σταδιοδρομίας*. Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ, <http://www.smekade.gr/uploads/2%20ENTYPO%20SYMBOYLEYTIKHS%20EOPPEP.pdf>
22. Σταμέλος Γ., (2015). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
23. Τσουκαλάς Κ., (1987). *Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα*. Αθήνα: Θεμέλιο.
24. Ψαχαρόπουλος Γ., (2003). *Ελληνική παιδεία: Μια σύγχρονη τραγωδία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.

Ξενόγλωσσα βιβλία και μονογραφίες :

1. Albarracin D, Johnson B., Zanna M., (2005). *The Handbook of Attitudes*. New York: Psychology Press
2. Andreasen , A. R. (2002). *Marketing Social Marketing in the Social Change Marketplace*. Journal of Public Policy & Marketing, Spring
3. Drucker Peter (1954). *The Practice of Management*. New York: Harper & Row
4. Felder, R. M. (1993). *Reacing the second tier-learning and teaching styles in college science education*. ASEE Prism
5. Javeau, C. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*. Αθήνα: Τυπωθήτω
6. Kotler Philip, Keller Kevin Lane (2006). *Μάρκετινγκ μάνατζμεντ*. Αθήνα: Κλειδάριθμος
7. Maio G., & Haddock G., (2010). *The Psychology of Attitudes and Attitude Change*. London: SAGE Publications Ltd.

8. Oppenheim, A.N. (1986). *Questionnaire Design and Attitude Measurement*. London: Gower Publishing Company
9. Petty R. και Cacioppo J., (1981). *Attitudes And Persuasion: Classic And Contemporary Approaches*. Iowa: W.C. Brown Co Publishers
10. Rangun V.K. and Karim S. (1991). *Teaching Note: Focusing the concept of Social Marketing*. Cambridge, MA, Harvard Business School
11. Webb Dean and Norton Scott (2003). *Human Resources Administration: Personnel Issues and Needs in Education*. Pearson
12. Zeithaml V., Parasuraman A., Berry L. (1990). *Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations*. New York: The Free Press

Πηγές από το Internet:

1. Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΚΑΝΕΠ της ΓΣΕΕ), (2016). *Τα βασικά μεγέθη της Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 01-08-2018, από <https://www.kanep-gsee.gr/wp-content/uploads/2017/04/ΕΤΕΚΤΗ2016.pdf>
2. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, (2016). Ανακτήθηκε 13-08-2018, από https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/Στρατηγικό_Πλαίσιο_EEK.pdf
3. Cedefop (2018). *Terminology of European education and training policy (Γλωσσάριο ορολογίας)*. Ανακτήθηκε 13-08-2018, από <https://europass.cedefop.europa.eu/el/education-and-training-glossary>
4. Οδηγός Σπουδών για το ΕΠΑΛ. Ανακτήθηκε 13-08-2018, από: <https://www.minedu.gov.gr/tekniki-ekpaideusi-2/odigos-spoudon-gia-to-epal>
5. Άρθρο για τη Μαθητεία των ΕΠΑΛ. Ανακτήθηκε 13-09-2018, από: <http://www.alfavita.gr/arhron/ekpaideysi/ypourgeio-paideias/prokirixi-3406-theseon-mathiteias-gia-apofitoys-ton-epal#ixzz5QLBwWMOF>
6. Καθορισμός αριθμού μαθητών που θα πραγματοποιήσουν Πρόγραμμα Μαθητείας. Ανακτήθηκε 07-09-2018, από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/θέσεις_μαθητείας.pdf
7. Αναλυτικά προγράμματα των ΕΠΑΛ. Ανακτήθηκε 17-09-2018, από: <http://users.sch.gr/akouts/programs.htm>
8. Ευρωπαϊκό Σύστημα Ακαδημαϊκών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET) https://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/ecvet_el
9. Στρατηγικό πλαίσιο – Εκπαίδευση και Κατάρτιση, (2020). Ανακτήθηκε 21-09-2018, από: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_el
10. ΥΠΠΕΘ. Εφαρμογή του Μεταλκειακού Έτους – Τάξης Μαθητείας των Επαγγελματικών Λυκείων Ανακτήθηκε 27-09-2018, από: <http://www.minedu.gov.gr/tekniki-ekpaideusi-2>

11. Cedefop (2018). *On the way to 2020: data for vocational education and training policies*. Ανακτήθηκε 27-09-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/5561_en.pdf
12. Δήλωση των Ευρωπαίων Υπ. Παιδείας (2002) στα πλαίσια της διαδικασίας της Κοπεγχάγης. *Ενισχυμένη Ευρωπαϊκή Συνεργασία για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση*. Ανακτήθηκε 27-09-2018, από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ef0018&from=EL>
13. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2016). *Σύσταση σχετικά με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων*. Ανακτήθηκε 2-09-2018, από: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d22a488c-2eea-11e6-b497-01aa75ed71a1.0005.02/DOC_1&format=PDF
14. Cedefop (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα*, Ανακτήθηκε 2-09-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf
15. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, (2013). *Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 29-08-2018, από: http://www.edulll.gr/UserFiles/File/epixeirisiako_programma/170646_AXONES_PROTERAIOTHTAS_456.pdf
16. Γαβρόγλου Κ., (2018). *Η νέα Γ' Λυκείου και το νέο σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ*. *Συνέντευξη*, 3/9/2018. Ανακτήθηκε 20-09-2018, από: <http://www.alfavita.gr/arhron/ekpaideysi/gavrogloy-oi-vasikes-kateythynseis-toy-neoy-lykeioy-kai-toy-systimatos-eisagogis>
17. Υφυπ. Παιδείας κ. Μπαξεβανάκης Δ., (2017). Ομιλία στο συνέδριο του ΚΑΝΕ/ΓΣΕΕ, 26/9/2017 με θέμα την *Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε 22-08-2018, από: <http://www.alfavita.gr/arhron/ekpaideysi/y-poyrgeio-paideias/hairetismos-toy-yf-paideias-d-mpaxevanaki-sto-synedrio-kanep>
18. Αδριανουπολίτης Κ., (2018). *Άρθρο*. Ανακτήθηκε 14-09-2018, από: <https://www.esos.gr/arhtra/53222/anodos-sta-iek-ptosi-sta-epal>)
19. Μελέτη του Endeavor_Greece, (2017). *Εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα και απασχόληση: Ζητείται προσέγγιση*. Ανακτήθηκε 14-09-2018, από: http://endeavor.org.gr/wp-content/uploads/2017/06/Ερευνα_ΕΥ_ΟΠΙΑ_Endavor_Greece_Εκπαίδευση-επιχειρηματικότητα-και-απασχόληση_Ζητείται-προσέγγιση.pdf
20. Μελέτη του Endeavor_Greece, (2015). *Δημιουργώντας Θέσεις Εργασίας για τους Νέους*. Ανακτήθηκε 14-09-2018, από: http://endeavor.org.gr/wp-content/uploads/2015/07/END_GR_F.pdf
21. ΕΟΠΠΕΠ, (2018). *Επαγγελματικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 10-08-2018, από: <https://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/professional-rights#κατηγοριοποίηση-επαγγελμάτων-δευτεροβάθμιας-επαγγελματικής->

[εκπαίδευσης-και-μεταδευτεροβάθμιας-επαγγελματικής-εκπαίδευσης-και-κατάρτισης](#)

22. ΓΓΔΒΜ&ΝΓ. *Στοιχεία για το μαθητικό δυναμικό των Δημόσιων και Ιδιωτικών ΙΕΚ*. Ανακτήθηκε 19-08-2018, από: <http://www.gsae.edu.gr/el/>
23. ΕΕΟ GROUP, (2015). <http://www.eeogroup.gr/>
24. Ευρωπαϊκή επιτροπή (2017). *Εκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2017*. Ανακτήθηκε 19-08-2018, από: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017-el_el.pdf
25. Εθνική Τράπεζα (2018). *Μελέτη για την Ελληνική Επιχειρηματικότητα*. Ανακτήθηκε 01-08-2018, από: https://www.nbg.gr/greek/the-group/press-office/e-spot/reports/Documents/Entrepreneurship_January_2018_el.pdf
26. European Commission (2012) *Enterprise and Industry*, Ενημερωτικό Δελτίο SBA 10/11. Ανακτήθηκε 01-08-2018, από: http://www.startupgreece.gov.gr/sites/default/files/SME%20Factsheet%20-%20Greece%202012_el.PDF
27. Global Competitiveness Reports (2018). *Αναφορά οικονομικών δεικτών για την Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 01-08-2018, από: <https://tradingeconomics.com/greece/indicators>
28. European Commission (2011) – *Enterprise and Industry* Ενημερωτικό Δελτίο SBA 10/11. Ανακτήθηκε 27-07-2018, από: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2010-2011/greece_el.pdf
29. ΙΜΕ, ΓΣΕΒΕΕ (2017). *Οι απόψεις των ευρωπαϊών πολιτών για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση*. Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκέμβριος 2017. Ανακτήθηκε 29-07-2018, από: https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2018/05/ΒΑΛΑΣΗ_2017_12_CEDEFOP-EEK_24-04-2018.pdf
30. Cedefop (2017). *European public opinion survey on Vocational Education and Training*. Ανακτήθηκε 29-07-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/5562_en.pdf
31. ΙΕΠ, (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής) (2017). *Η μαθητική διαρροή στην ελληνική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε 22-07-2018, από: http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Paratiritirio/2017/2017-03-28_paratiritirio_epiteliki_synopsi.pdf
32. EUROPASS (2018). *Στατιστικά για έκδοση Βιογραφικών*. Ανακτήθηκε 22-07-2018, από: <https://europass.cedefop.europa.eu/el/resources/statistics/custom-reports#/generated;country=GR;yearFrom=2018;nationality=GR>
33. Ελληνική Στατιστική Αρχή (2018). *Ελλάς με αριθμούς, Απρίλιος-Ιούνιος 2018*. Ανακτήθηκε 22-07-2018, από: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2018Q2_GR.pdf/166f0dbf-3533-49f4-b5b5-417ba8a93c28
34. Παρατηρητήριο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι., 2008). *Έρευνα Απασχόλησης Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 26-07-2018, από: http://www.pi-schools.gr/programs/par/pdf/erevnes_A1.pdf

35. Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων (2018). *Περιγραφικοί δείκτες που ορίζουν τα Επίπεδα στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων*. Ανακτήθηκε 11-08-2018, από: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_el.pdf
36. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2016). *Κοινή έκθεση για την κοινωνική ένταξη*. Ανακτήθηκε 9-08-2018, από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EL>
37. ΟΟΣΑ (2017). *Έκθεση Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ*. Ανακτήθηκε 7-08-2018, από: <http://www.oecd.org/daf/competition/OECD-Competition-Assessment-Review-Greece-2017-gr.pdf>
38. Manpower Group (2018). *Ετήσια Έρευνα Έλλειψης Ταλέντου*. Ανακτήθηκε 13-08-2018, από: <https://www.manpowergroup.gr/nea-demosioteta/-2018-----manpowergroup/94106>
39. Cedefop (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 11-08-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/4130_el.pdf
40. Endeavor Greece (2015). *Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων*. Ανακτήθηκε 19-08-2018, από: http://endeavor.org.gr/wp-content/uploads/2015/12/Survey_digital_091215.pdf
41. Eurostat (2018). *Στατιστικές για τους «NEETs»*. Ανακτήθηκε 11-08-2018, από: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#undefined
42. Παρατηρητήριο δεξιοτήτων (Skills Panorama) (2018). Ανακτήθηκε 18-09-2018, από: https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-forecast-key-eu-trends-2030
43. Μελέτη του ΣΕΒ: Κόκκος Α. και Παυλάκης Μ. (2014). *Ορίζοντες και Ικανότητες στις Επιχειρήσεις*, ΣΕΒ. Ανακτήθηκε 13-09-2018, από: http://www.adulteduc.gr/images/orizonties_ikanotites_stis_epixeirisies_meleti.pdf
44. European Commission (2017). *Απασχόληση των νέων*. Ανακτήθηκε 10-09-2018, από: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-youth-employment_el.pdf
45. Ανδριανοπολίτης Κ. (2018). *Μαθητικό δυναμικό ΓΕΛ, ΕΠΑΛ*. Ανακτήθηκε 2-10-2018, από: https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/mathitika_dynamika_gel_epal_iek.pdf
46. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2017). *Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 2-10-2018, από: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017-el_el.pdf
47. Λεοντίδης Μ., Παπαδάκης Σ. (2013). *Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού και Μαθησιακών Δραστηριοτήτων για Διαφοροποιημένη Διδασκαλία στο LAMS*.

- Ανακτήθηκε 6-9-2018, από:
https://www.researchgate.net/publication/287329935_Anptyxe_Ekpaideutiko_u_Ylikou_kai_Mathesiakon_Drasterioteton_gia_Diaphoropoiemene_Didaskalia_a_sto_LAMS
48. Cedefop (2015). Ενημερωτικό σημείωμα: *Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτρέπει την πρόωρη αποχώρηση από το εκπαιδευτικό σύστημα*. Ανακτήθηκε 7-9-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/9101_el.pdf
 49. American Marketing Association (AMA), (2018). *Definition of Marketing*. Ανακτήθηκε 1-10-2018, από:
<https://www.ama.org/AboutAMA/Pages/Definition-of-Marketing.aspx>
 50. Ενημερωτικό σημείωμα Cedefop (2017). *Πρόβλεψη δεξιοτήτων ως εργαλείο πολιτικής για τη λήψη αποφάσεων*. Ανακτήθηκε 1-10-2018, από:
http://www.cedefop.europa.eu/files/9124_el.pdf
 51. Eurostat, (2017). *Early leavers from education and training*. Ανακτήθηκε 7-9-2018, από: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early_leavers_from_education_and_training)
 52. Cedefop (2018). *Young persons neither in employment nor education or training (NEET)*. Ανακτήθηκε 7-9-2018, από:
<https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/indicators/young-persons-neither-employment-nor-education-or-training-neet>
 53. Eurostat, (2018). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. Ανακτήθηκε 7-9-2018, από:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training
 54. Δίκτυο Eurydice, (2017). *Early Leaving from Vocational Education and Training*. Ανακτήθηκε 30-9-2018, από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_en
 55. Πόρισμα Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία (27-5-2016). Ανακτήθηκε 22-9-2018, από:
https://dialogos.minedu.gov.gr/wp-content/uploads/2016/04/PORISMATA_DI_ALOGOU_2016.pdf)
 56. Διαδικτυακή Πύλη Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΥΕΠ) *Για Έφηβους Και Νέους*, <https://www.eoppep.gr/teens/> και <https://e-stadiodromia.eoppep.gr/>
 57. Έρευνα του ΥΠΕΠΘ (2011). *Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ*, πόρισμα. Ανακτήθηκε 22-9-2018, από:
<http://www.minedu.gov.gr/rss/8617-22-05-11-ereyna-gia-tin-yfistameni-katastasi-sta-epal-epas>
 58. Έρευνα του ΥΠΕΠΘ (2011). *Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ*, παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας. Ανακτήθηκε 22-9-2018, από:
https://www.minedu.gov.gr/publications/.../basika_symperasmata_v12_11052_2.ppt

59. Έκθεση ΟΟΣΑ (2018). *Education for a bright future in Greece*. Ανακτήθηκε 23-9-2018, από: https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-for-a-bright-future-in-greece_9789264298750-en#page1
60. Λακασάς Α., Εφημερίδα Καθημερινή 28-8-2018. *Το 80% εισήχθη στο πανεπιστήμιο*. Ανακτήθηκε 23-9-2018, από: <http://www.kathimerini.gr/982186/article/epikairothta/ellada/to-80-eishx8h-sto-panepisthmio>
61. Cedefop (2018). *Επισκόπηση της μαθητείας Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/4160_el_executive_summary.pdf
62. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2016). *Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης του 2016 _Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-el_el.pdf
63. Κορδής Ν., (2016). *Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση το 2016 σε αριθμούς*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: <https://www.esos.gr/arthra/42542/i-deyterovathmia-ekpaideysi-2016-se-arithmoys>
64. ΕΛΣΤΑΤ (2018). *Ελλάς με αριθμούς*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2018Q2_GR.pdf/166f0dbf-3533-49f4-b5b5-417ba8a93c28
65. ΟΟΣΑ (2018). *Executive summary, Έκθεσης για την Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 28-9-2018, από: <http://www.oecd.org/education/education-for-a-bright-future-in-greece-9789264298750-en.htm>
66. CEDEFOP (2018). *Οι δείκτες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: http://www.cedefop.europa.eu/files/5545_en_vetstatistics_greece.pdf
67. Cedefop (2018). *Ενίσχυση της πολιτικής για την αγορά εργασίας και των δεξιοτήτων*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/blog/making-labour-market-and-skills-intelligence-policy-relevant-how-cedefop-supports-countries>
68. McKinsey&Company, Athens Office, (2011). *Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά* http://www.sev.org.gr/Uploads/pdf/Greece_10_Years_Ahead_Executive_summary_Greek_version_small.pdf
69. Αδριανουπολίτης Κ., (2018). <http://www.alfavita.gr/arthron/ekpaideysi/ta-pithana-aitia-tis-apopompis-toy-k-mpaxevanaki>
70. Κοινωνική Απόδοση Επενδύσεων. <http://socialvalue.gr/el/methodologia/arxes-sroi>
71. Ιωαννίδου Α. και Σταύρου Σ. (2013). *Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*. Friedrich-Ebert-Stiftung Department of Western Europe. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: <http://library.fes.de/pdf-files/id/10315.pdf>
72. ΥΠΠΕΘ, *τριετές σχέδιο για την Εκπαίδευση (2018)*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: <https://www.minedu.gov.gr/news/28206-19-05-17-to-trietes-sxedio-gia-tin-ekpaidefsi-plaisio-katefthynseon-kai-protaseis>

73. ΥΠΕΘ (2018). *Ψηφιακό υλικό για προβολή της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 21-9-2018, από: <https://www.minedu.gov.gr/techniki-ekpaideusi-2/psifiako-yliko-gia-tin-provoli-tis-EEK>
74. Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2015) *σχετικά με τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε 3-10-2018, από: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/eqavet_el.pdf